

REV IJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

PLANINSKI

U E S T N I K

4
2018

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 177 035 0 14 3 4 0 0 8

3,90 €

GORSKI VELIKANI

Marmarole

Z NAMI NA POT

Pomurje

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

CD - GREVA POD OBJEM GORA

Na zgoščenki z naslovom Greva pod objem gora je shranjenih devet pesmi: Greva pod objem gora, Na izlet, Danes pojdem jaz v gore, Tri planike, Za sanje, Spalka mojega šotor, Na Rombonu, Miss Slovenije in Nič več kot to. CD je zasnovan tako, da se približa vsem generacijam, saj poleg kulture prinaša zgoščenka tudi izrazito vzgojno in izobraževalno noto. Vodilna ustvarjalca tega projekta sta Uroš Kuzman in Andrej Hočevar.

CENA: V času od 15. 4. 2018 do 15. 5. 2018 lahko CD kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 3,13 €* (redna cena: 6,25 €*).

**DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.*

-50 %

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

NOTRANJSKA S SNEŽNIKOM

Planinski zemljevid Notranjska s Snežnikom v merilu 1 : 50 000 je izdelan v sodelovanju z Geodetsko družbo d. o. o. in Geodetskim inštitutom Slovenije.

Zajema območje med Žabnikom, Jelšanami in Jelencem na jugu, Javornikom nad Črnim vrhom nad Idrijo, Peklom pri Borovnici in Iškim vintgarjem na severu, med Babnim poljem in Kureščkom na vzhodu ter Vremščico, Nanosom in Javornikom nad Črnim vrhom. Planinske poti so prikazane na podlagi zadnjega stanja katastra planinskih poti PZS.

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana · telefon: 08 380 67 30 · faks: 04 589 10 35 · e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Ob železnici 30a, p. p. 214,
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

<https://www.planinskivestnik.pzs.si>

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

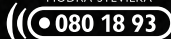
NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:
<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDELSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka
3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na
letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi
naslova navedite tudi stari naslov. Upošteveno samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije (ARRS),
št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Pod Mangartom, foto: Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Kako najti pravo razmerje

Pred sedemnajstimi leti mi je bila zaupana odgovornost urednika *Planinskega vestnika*, pri čemer so bili tako meni kot uredniškemu odboru vedno glavna skrb avtorji in bralci. Naše delo je v ozadju polno usklajevanja, kar bralcev gotovo ne zanima, pomembno je le to, da revija brez zamud redno izhaja. Se pa kdaj primeri tudi kaj nepredvidenega, o čemer glas seže tudi do vas, bralcev. Zagotovo se spominjate, ko je pred desetletjem takratno vodstvo planinske organizacije z administrativnim ukrepom želelo ukiniti izraz *gorništv*. V uredništvu s tem nismo soglašali in v tem primeru lahko brez dvoma govorimo o kratkem stiku med založnikom in urednikom, ki je bil zanimiv tudi za bralce.

Založnik revije je Planinska zveza Slovenije, predsednik zveze pa njen predstavnik. Vsak predsednik je na svoj način zaznamoval planinsko organizacijo, enako pomembno pa tudi delovanje revije in uredniško politiko. Vsi si prizadevajo uveljaviti svoj vpliv, uredništvo pa, ki mu je naložena odgovornost za revijo, poskuša želje založnika uskladiti z željami bralcev. Uredniki smo »pogodbene najemniki« PZS, za katero smo dolžni vsak mesec pripraviti izdajo revije. Nihče od članov uredništva ali urednik ni bil nikoli v vsem 123-letnem obdobju izhajanja revije zaposlen na Planinski zvezi in vseh sedem urednikov pred mano je ves čas delovalo brez uredništva, čeprav je bilo v nekaterih primerih to celo imenovano. Časi se spreminjajo in v »mojem« obdobju to ni več mogoče, zato aktivno sodeluje ves uredniški odbor.

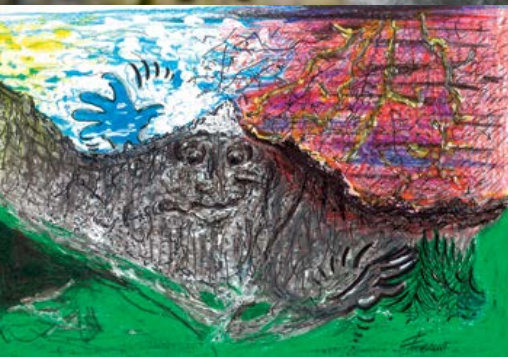
Predsednik PZS lahko po novem statutu svoje mesto zaseda največ dva mandata. Ta mesec se bo v zgodbi trinajstih predsednikov, ki smo jo ob 125-letnici PZS predstavili v marčevski številki, pojavil novi, štirinajsti akter. 21. aprila bo potekala volilna skupščina PZS in vsi kandidati za funkcije so že znani. Edini kandidat za predsednika je Jože Rován, dosedanji predsednik komisije za turno kolesarstvo, ki bo zame četrti nadrejeni. Andrej Brvar se je že kmalu po mojem imenovanju poslovil, na njegovo mesto je tedaj prišel Franci Ekar. Začetno leto je bilo zame kar precej težavno. Priznam, da sem že obupal, a me je v nesmiselnost odstopa prepričal izkušeni Tone Škarja, za kar sem mu še danes hvaležen. V času predsednikovanja g. Ekarja je v uredništvu sodelovalo več predstavnikov predsedstva, ki jih je dodelil založnik, kar ni bilo vedno prijetno. Z večino smo se sicer dobro ujeli, največja opora ob tem pa mi je bil tedanji podpredsednik Tone Škarja.

V času predsednikovanja g. Rotovnika smo, tako kot na vseh drugih področjih, stopili v bolj urejeno obdobje. Morda celo preveč, kajti več reda po navadi pomeni tudi oteženo in počasnejše delo. Novi organ v Planinski zvezi na področju informiranja in publicistike, ki je nastal v tem obdobju, je postal Odbor za založništvo in informiranje (OZI), v katerem so združena uredništva Vestnika, založbe, kartografije, spletne strani in informiranja. Če je bil prej urednik pri svojem delu dokaj samostojen, ima z novo organiziranostjo še enega nadrejenega, ki ima v rokah vse odločitve. A publicistika je takšno področje, ki zahteva veliko operativnega dela, kar pomeni več akterjev – več zapletov. Usklajevati je treba avtorje, fotografe, urednike posameznih izdaj, lektorje, oblikovalce, tiskarne ... V tem smislu je dodatni nadzorni organ v večini zelo moteč.

Kam bodo šle spremembe v prihodnosti, ne vem, želim pa si, da bi šle v smeri večjega zaupanja urednikom in s tem poenostavljanja postopkov. Ne nazadnje bi ta korak zmanjšal tudi stroške, saj se Planinska zveza financira iz članarin članov in bralcev, ki plačujejo naročnine in kupujejo izdelke založbe. Če so bile pred tem zadeve preveč odvisne od posameznika, so zdaj premalo. Pravo razmerje je zagotovo nekje vmes. Tako bodo bralci zadovoljni, usklajevanje v ozadju pa bo potekalo brez prehudih pretresov.

Vladimir Habjan

UVODNIK

1 **Kako najti pravo razmerje**

Vladimir Habjan

GORSKI VELIKANI

4 **Marmarole in njihovi veliki raziskovalci**

Janez in Matija Turk

U SPOMIN

16 **Pavle Šegula**

France Malešič,
Pavle Podobnik

SPOMINI

18 **Nekaj podatkov iz mojega življenja**

Pavle Šegula †

U SPOMIN

21 **Človeška zakladnica Pavleta Šegule**

Miha Pavšek

INTERJUJ

26 **Maja Šuštar**

Marta Krejan Čokl

ZGODBA

30 **Cilja nismo dosegli, smo pa preživeli**

Jozef Vričan

Z NAMI NA POT

35 Pomurje

Andreja Erdlen

INDONEZIJA

43 Nočni vzpon na Veliko goro

Brane Pahor

TURNO KOLESARSTVO

48 Po Slovenski turnokolesarski poti

Zlato Kampuš in Vida Trček

VELEBIT

52 Kraška divjina in zapuščeni pašniki

Anita Krivec

KOLUMNA

55 Je bilo vredno?

Mateja Pate

UZGOJA

56 (Ne)varno športno plezanje

Peter Mastnak Sokolov

MEDNARODNI PROJEKT

61 Slovensko zabeljen alpski zimski teden v Planici

Manca Čujež

SEDEŽ PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

62 Streha nad glavo

Dušan Škodič

PLANINSKA ORGANIZACIJA

66 Sodelovanje slovenske in hrvaške planinske zveze

Po spletnih objavah zbrala in pripravila Zdenka Mihelič

GORSKO REŠEVANJE

67 Novo vodstvo GRZS

Vladimir Habjan

TIHA SOGOVORNICA

68 Trobentica

Ivan Premrl

69 NOVICE IZ VERTIKALE

71 LITERATURA

74 PLANINSKA ORGANIZACIJA

78 U SPOMIN

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

GORSKI
VELIKANI

Janez in
Matija Turk

Marmarole in njihovi veliki raziskovalci

Nedotaknjeni Dolomiti

Monolitna Cima Schiavina s svojima
dvema vrhovoma (višji 2782 m).
Zadaj levo skupina Treh Cin.
Foto: Matija Turk

Le redke gorske skupine v Vzhodnih Alpah so uspele ohraniti svoj značaj skoraj neokrnjen, mednje zagotovo sodijo Marmarole v Dolomitih. Vsi vrhovi v tej skupini so brezpotni, gornikom brez alpinističnih izkušenj so dostopni le maloštevilni. Razen nekaj izjem (npr. markantni stolp Torre dei Sabbioni) so vrhovi deležni redkega obiska, nekateri samevajo tudi več let.

Gore v Marmarolah so že po videzu nekaj posebnega in odstopajo od večine gora v Dolomitih. To je verjetno predvsem posledica dejstva, da so zgrajene pretežno iz apnenca. Ta skoraj v celoti gradi severne stene in obsežna severna pobočja (kraške pode), ki se strmo prelamljajo v globoko zarezano dolino reke Ansiei, po kateri vodi pomembna prometna povezava proti turistični Misurini. Skladi apnenca so naloženi na dolomit, ki na površju pogleda predvsem na južni strani glavnega grebena Marmarol, v stenah nad stransko dolino Val d'Oten. Marmarole imajo še eno posebnost, njihove stene so povečini zelo krusljive, podobno kot stene naših Martuljskih gora.

Dostopi na vrhove Marmarol so večinoma dolgi, saj so izhodišča v globoko zarezanih dolinah, le na vzhodnem in zahodnem delu pogorja se je možno pripeljati po cesti visoko nad dolino. Na pobočjih Marmarol pa vendarle stoji tudi nekaj zelo priljubljenih planinskih koč in še več neoskrbovanih bivakov, ki so med seboj povezani s planinskimi potmi različnih težavnosti. Poti do koč in med njimi so lahke, primerne skorajda za vsakogar, medtem ko so vezne poti med bivaki večinoma zelo zahtevne. Z vseh poti se odpirajo slikoviti pogledi na skrivnostne gore in njihova ostenja. Za doživetje Marmarol večini gornikov zadošča pohajkovanje po veznih poteh med bivaki in/ali kočami.

Skupina Cimon del Froppa

Najvišja gora Marmarol je Cimon del Froppa, 2932 m, na kateri se stikajo trije grebeni. Ker se iz njih dvigajo ne dosti nižji vrhovi, je Cimon del Froppa iz okoliških dolin manj opazen, kot bi bil sicer. Povrh vsega je v bližini lepo oblikovana in osamela Croda Bianca, 2841 m, ki se ponaša z veličastnima razoma, enega pošilja na sever proti dolini Ansiei in drugega proti dolini Piave na jugu. Ta mogočna in z vseh okoliških dolin opazna gora je tako deležna večje pozornosti kot njena višja, vendar zakrita soseda.

Tako Cimon del Froppa kot Croda Bianca imata bogato alpinistično zgodovino. Cimon del Froppa je že od samega začetka razvoja klasičnega alpinizma veljal za prestižno goro. Prvi pristop je leta 1867 uspel lovcu Titu Petòzu in stotniku Giuseppu Somanu.¹ Naslednjih sedemnajst let so na Cimon del Froppa vsi plezali po stopničasti severni steni, ki je bila običajno zasnežena skozi vse leto in kot taka težavna ter nevarna. Tudi danes, ko je podnebje toplejše kot pred dobrim stoletjem, se sneg na severnih pobočjih Cimona zadrži dolgo v poletje, prvi septembrski sneg pa se obdrži do prihoda prave zime.

Leta 1872 so Albert de Falkner in skupina gorskih vodnikov z Luigijem Orsolino (1844–1922) na čelu opravili drugi pristop na Cimon del Froppa. Luigi Orsolina je tedaj na najtežjem mestu pritrdil vrv. Ko je leta 1884 Pacifico Orsolina (Luigijev mlajši brat) na

vrh po lažji južni strani popeljal Juliusa Kugyja (tod sta sestopala že prvoprstopnika Petòz in Somano), je z vrha po severni steni sestopil do mesta, kjer je vise-la vrv, in jo snel. Bil je mnenja, da po nevarnejši smeri čez severno steno ne bo plezal nihče več.

Med raziskovalci, ki so v Marmarolah pustili neizbrisno sled, je treba izpostaviti Ludwiga Darmstädterja. Bil je neutrudljiv gornik, sposoben dan za dnem nizati izjemne vzpone. Vendar je vedno plezal v družbi najboljših gorskih vodnikov, ki so gore odlično poznali. Na vse pomembnejše ture je s seboj jemal tirolska gorska vodnika Johanna Niederwieserja (po domače Stabeler) in Luigija Bernarda. Za vzpone na gore v Marmarolah pa je poiskal še pomoč odličnega poznavalca tega območja, gorskega

¹ Več o okoliščinah njunega prvenstvenega vzpona je objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

vodnika in lovca Pacifica Orsoline (1847–1924). Ta jih je spomladi 1890 izpred svojega doma v Ligontu (danes del Auronza) vodil v bližnjo stransko dolino Val da Rin, ki se zajeda v strma severna pobočja Marmarol. V zatrepu doline so si uredili skromen tabor z zalogami hrane. Tabor jim je služil kot izhodišče za vzpone na okoliške vrhove. Za začetek (27. junija) so se povzpeli na Cimon del Froppa po novi smeri! Tu je Darmstädterjevo pozornost pritegnila sosednja gora, ki naj bi tedaj bila še brez imena. 29. junija so splezali na njen še nedotaknjen vrh. Darmstädter je goro poimenoval Croda Bianca,² kar bi v prevodu pomenilo Bela gora.

² Vzpon opisan v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

Greben, ki se s Cimon del Froppa nadaljuje proti severu, se dvigne v tri visoke gore: Punta Teresa, 2868 m, Cima Sella Est, 2851 m, in Cima Sella Ovest, 2828 m. Prvi vrh se imenuje po Teresi Fanton, alpinistki iz Calalza, mesteca pod južnim vznožjem Marmarol. Od sedmih Teresinih bratov in sestra so bili štirje alpinisti velikega kova. Ko so Luisa, Umberto in Arturo Fanton leta 1913 opravili prvi vzpon na omenjeno goro, so jo poimenovali po Teresi. Vzhodni vrh Cime Selle je leta 1891 prvi preplezal eden ob bratov Orsolina. Ni popolnoma jasno, ali je bil to Pacifico ali Luigi. Domnevajo, da je takrat eden od njiju preplezal tudi zahodni, težje dostopni vrh Cima Sella Ovest. Po nekaterih podatkih naj bi vzpona na oba vrhova Sella opravil njun nečak Lucano Orsolina.

*Pogled na južna ostenja gora v skupini Cimon del Froppa, 2932 m, katere vrh se skriva v ozadju na sredini. Desno Croda Bianca, 2841 m.
Foto: Matija Turk*

Skupina Pala di Meduce

Osrednji del Marmarol tvori skupina gora okoli Pale di Meduce, 2874 m. Podobno kot Cimon del Froppa se tudi na Pali di Meduce stikajo trije grebeni, iz katerih se v bližini glavnega vrha dvigujejo druge visoke gore. Na vzhodu se na Palo di Meduce prislanja Cima Tiziano, 2802 m, na severovzhodu je z grebenom povezana z ostro in vitko Cimo Schiavino, 2782 m, na zahodu pa se z glavnim grebenom navezuje na razbito Cimo Venedel, 2797 m.

Tudi pri raziskovanju pristopov na gore v omenjeni skupini sta ključno vlogo odigrala Darmstädter in njegov gorski vodnik Pacifico Orsolina. Potem ko je družčina 7. julija 1890 opravila prvi pristop na Cimo Venedel, 2797 m, je dva dni kasneje (9. julija) "padla" Pala di Meduce, 2874 m. Na to pomembno goro, ki so jo italijanski kartografi celo stoletje označevali kot najvišjo v Marmarolah (v resnici je šele četrta po višini), so pristopili po jugovzhodnem grebenu. Vzponu sta prisostvovala tudi zakonca Hans in Alba Helversen. Smer prvopristopnikov je bila že kmalu opuščena, saj sta neka druga zakonca, Otto in Ernestine Lecher, in njuni gorski vodniki Arcangelo Siorpaes, Giovanni Barbaria in Arcangelo Dibona Bonè deset let kasneje (1900) našli lažji pristop z vzhodne strani. Ob tej priliki so omenjeni opravili tudi prvi pristop na bližnjo Cimo Tiziano, 2802 m,³ imenovano po pomembnem renesančnem slikarju, ki je bil rojen v bližnjem kraju Pieve di Cadore.

V skupino Pala di Meduce prištevamo še Monticello, 2802 m, in Cimo Vallongo, 2742 m, v glavnem grebenu Marmarol. Monticello je ena najtežje dostopnih gora v Marmarolah. Podoben je skalnemu stolpu, ki na vse strani v doline pošilja strme stene. Prvi pristop na goro, po strmih plateg vzhodne stene, je leta 1882 uspel Dunajčanom, bratoma Emilu in Ottu Zsigmondyu in Ludwigu Purtschellerju.⁴ V meglenem vremenu so bili prepričani, da plezajo na Cimon del Froppa. Zmoto so ugotovili šele dve leti kasneje, ko so se končno zavedli, da so stali na vrhu Monticella in ne Cimona del Froppa.

Na Cimo Vallongo, ki je razmeroma lahko dostopen vrh, so se prvi povzpeli Darmstädter, Pacifico Orsolina in Johann Niederwieser. Darmstädter se je v Marmarole vrnil leta 1891 z namenom, da pobere še preostale lovorike, za katere mu je leto pred tem zmanjkalo časa. Med osemdnevnim pohajkovanjem po gorstvu so se med drugim povzpeli na težko dostopni Monticello, prvi priplezali na najostrejši vrh Marmarol – Cima Schiavina, 2782 m. Nanjo so splezali s severne strani na isti dan kot na Cimo Vallongo.

Ludwig Darmstädter (1846–1927), nemški Jud iz Berlina, je bil eden največjih raziskovalcev Dolomitov, še posebno Marmarol. Vzponi, ki jih je naredil s svojimi gorskimi vodniki, so z današnjega vidika

skoraj neverjetni. Teden dni ali več so taborili v visokogorju in vsak dan splezali na novo goro, po možnosti takšno, na kateri ni pred njimi stal še nihče. Spali so v bornem platnenem šotoru ali na prostem, na golih tleh. Jedli so komaj kaj, razen če so gorski vodniki uplenili kakšnega gamsa. V Marmarolah je le malo izvirov, verjetno so si žejo gasili s snežnico. To je bilo asketsko življenje, težko predstavljivo tudi za najskromnejše in pustolovske gornike današnjega časa! Še v tistih časih je bil takšen pristop morda nenavaden za nekega znanstvenika, kot je bil Darmstädter (bil je doktor kemije).

Skupina Pale di Meduce ima še eno markantno goro – Campanile San Marco, 2777 m. Na ta težko dostopni "zvonik" so splezali šele leta 1902. Podvig je uspel madžarskemu gorniku Marcellu Jankovicsu v družbi dveh domačih gorskih vodnikov,

³ Vzpon opisan v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

⁴ Več o njih je bilo objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2012, 2.

Antonia Dimaia (po domače Deo) in Pietra Siorpasa (po domače de Santo). Ime gore so izbrali prvopristopniki. Le nekaj dni pred njihovim vzponom se je v Benetkah zrušil zvonik bazilike sv. Marka. Zato so brezimno goro poimenovali Campanile San Marco. Gora se nahaja v stranskem grebenu, ki se od Cime Venedel odcepi na sever. Najvišji vrh v tem grebenu je sicer Cima Orsolina, 2800 m, ki je od Campanila San Marco ločena z globoko škribino. Cima Orsolina se imenuje po gorskem vodniku Pacificu Orsolini, ki je leta 1902 skupaj z Michelom Padoajem opravil prvenstveni vzpon na omenjeno goro. Padoa se je gorskemu vodniku oddolžil tako, da je po njem poimenoval goro. Istega leta sta opravila tudi prvenstveni vzpon na Crodo Rotto, 2632 m, travnato-skalnato goro v severnem masivu Marmarol.

Pacifico Orsolina je izhajal iz družine pomembnih gorskih vodnikov in je dosegel večjo slavo kot brata Luigi in Carlo ter oče Pietro. Ker je Pacifico rad žvečil tobak, so ga klicali Cico. Poleti je bival v gostišču, ki ga je na Misurini postavil njegov oče in kjer sta gospodinjali njegovi sestre. To je bilo prvo gostišče na danes tako znani in mondeni Misurini. Medtem ko sta Pacificovi sestri gostom ponujali hrano in prenočišče, jim je Pacifico ponujal usluge kot gorski vodnik. Odlično je poznal vse gore nad domačim Auronzom.

O njegovem bratu Luigiju Orsolini velja omeniti zanimivo anekdoto: velja za neuradnega prvopristopnika na znamenito Zahodno Cino, 2973 m, vendar naj bi se prvenstvu odpovedal v zameno za neko drugo znano goro, ki jo je poimenoval po osirotelem nečaku Lucanu (Cima Cadin di San Lucano, 2839 m).

Pogled z vrha Cime Vallonge na Cimo Tiziano, 2802 m, levo, Palo di Meduce, 2874 m, na sredini in Cimo Sciavino, 2782 m, desno
Foto: Janez Turk

Skupina Bastioni

Skupina Bastioni se nahaja v zahodnem delu Marmarol, poimenovana je po drugi najvišji gori v Marmarolah – Cimi Bastioni, 2927 m. Z nje se na jugozahod nadaljuje greben nažaganih in ošiljenih vrhov, med katerimi izstopata Cima Jankovics, 2806 m, in Cima Scotter, 2800 m. V škrbini Scotter se greben usmeri proti severu, kjer se dvigne v visoko apnenčasto piramido – Cimo Belpira. Slednja tvori že svojo skupino vrhov. Na severu se na Cimo Bastioni prislanja Croda de Marchi, 2769 m, ki jo podobno kot višjo sosedo gradijo strme skalne plošče.

Kot že ime pove, je Cima Bastioni, 2927 m, težko pristopna skalna trdnjava, brez šibke strani. Običajni pristop na goro je z zahoda, vendar ne zato, ker bi bilo tam lažje, le stena je tam najkrajša. Zahodno stran gore gradijo skoraj navpični skladi apnenca, vzpon poteka po eni izmed strmih skalnih plošč, visoki okoli dvesto metrov, težavnost pa se giblje okoli III. stopnje. Ta pristop

sta našla Bianci in Urban, ki sta v Marmarolah sredi dvajsetega stoletja odprla lepo število novih smeri. V bližini poteka tudi smer Marcella Jankovicsa, Antonija Dimajja in Pietra Siorpaesa iz leta 1903, vendar opisa niso podali in natančen potek smeri ostaja neznan. Prvopristopniki Ludwig Darmstädter in gorski vodniki Pacifico Orsolina ter Hans Niederwieser in Luigi Bernard so se leta 1890 na goro povzpeli po ploščah severne stene. Njihova smer, visoka približno štiristo do petsto metrov, je bila verjetno le malokrat ponovljena, saj je vseskozi napeto zračna in izpostavljena. S Cime Bastioni se greben na jugu nadaljuje na ošiljeno Cimo Jankovics, 2806 m, in Cimo Scotter, 2800 m. Cima Jankovics je priostren vrh, poimenovan v spomin na madžarskega gornika, Marcella Jankovicsa (1874–1949). Prvotno ime gore je bilo Cima Nosoio. Jankovics je bil ljubitelj Marmarol. Po koncu prve svetovne vojne so se mu vrata v Italijo in s tem v Dolomite bolj kot ne zaprla. Bil je Madžar, pripadnik naroda,

ki so ga Italijani med prvo svetovno vojno imeli za sovražnega. Po drugi svetovni vojni, ko so oblast na Madžarskem prevzeli komunisti, je Jankovics ostal brez vsega premoženja. Umrl je v Budimpešti v veliki revoščini leta 1949.

Pomembnejša gora v skupini Bastioni je Cima Scotter, 2800 m. Ime gore je razmeroma dobro znano, saj pod njeno steno stoji istoimenska koča, ki je izhodišče za vzpona na bližnja Antelao, 3264 m, in Sorapiss, 3205 m. Koča (Rifugio Scotter–Palatini, 1580 m) je dostopna po cesti iz San Vita. Cima Scotter v Val d'Oten pošilja obsežno jugovzhodno steno, preprede no z izrazitimi policami, po katerih jo lahko prepozna mo tudi z najvišjih vrhov Julijskih Alp ob jasnih dneh, ko pogled seže dovolj daleč. Na jugu meji na masiv Antelaa, od katerega jo loči globoka škrbina Piccola, 2120 m. Cima Scotter je ena redkih gora v tej verigi, ki je v celoti zgrajena iz dolomita, a kljub temu so njene stene nenavadno krusljive. Verjetno je to glavni razlog,

da jo zelo redko obišejo, čeprav je od priljubljenega bivaka Voltolina, 2182 m, dosegljiva v treh urah. Plezalni vzpon (200 m, II) se začne na škrbini Passo del Camoscio, 2675 m, na katerega je možno pristopiti tudi z juga. Kot že ime pove, gre za gamsji prehod, ki so ga že od nekdaj poznali lovci. Pristop na škrbino s severa je lahek, medtem ko je pristop z juga, ki poteka po krusljivih in izpostavljenih policah južne stene ter v vršnem delu tudi po žlebovih, precej težji. Z južne strani, čez Passo del Camoscio, so se leta 1900 na vrh gore kot prvi povzpeli zakonca Otto in Ernestine Lecher z gorskimi vodniki Arcangelom Siorpaesom, Giovaniem Barbarijo in Arcangelom Dibono Bonèlom. Divje in odročno gorsko okolje je zakoncema očitno močno ustrezalo, kar je bilo nenavadno glede na njun stan. Avstrijec Otto Lecher (1861–1939) je bil namreč pomemben trgovec in politik. Bil je vpliven človek. Poti, ki sta jih z ženo opravila v gorah, kažejo, da si nista izbirala le lagodja.

Pogled s Cime Belpra na razvlečeno Cimo Bastioni, 2926 m, in ošiljeno Cimo Jankovics, 2806 m, na desni
Foto: Matija Turk

Skupina Belpra

Skupina, poimenovana po tretji najvišji gori Marmarol, na zahodu zaključuje to verigo zanimivih gora in se navezuje na skupino Sorapissa. Cima Belpra, 2917 m, je nemara najlepše oblikovana gora v Marmarolah, visoka, vitka piramida, ki daje videz težko dostopne gore.⁵ Na sever pošilja dolg greben, iz katerega se dvigujejo trije izrazitejši vrhovi: Costa Belpra (severni vrh, 2862 m, in par metrov nižji južni vrh) ter Corno del Doge, 2615 m. Slednji se ponaša z mogočno severno steno, medtem ko so njegova vzhodna pobočja, po katerih poteka najlažji pristop⁶, pretežno travnata in prekinjena s krajšimi stenami. Corno del Doge deluje nekako domače, saj spominja na gore nad Trento. Prvi pristop na njegov vrh so opravili leta 1888. Giuseppe Pordon, gorski vodnik iz San Vita di Cadore, je tedaj nanj vodil skupino treh italijanskih gornikov. O življenju Giuseppeja Pordona ne bi bilo mnogo znanega, če ga ne bi v svojih zapisih osvetlil Julius Kugy. *"Pri njem mi je ugajalo navdušenje za gore. Kadar smo počivali na vrhovih, se ni nikoli naveličal s preprostimi, a od srca prihajajočimi besedami hvaliti njihove lepote. Vse je poskusil, da bi me ogrel še za Torre dei Sabbioni in Corno del Doge, pod*

katerih vznožjem smo hodili, tudi mi je z vrha Sorapissa pokazal Crodo da Lago, ki je bila takrat še nezavzeta. Z bleščecimi očmi mi je predlagal, da se je lotim z njim, češ da jamči za uspeh. Čeprav me je zelo mikalo, nisem imel več časa za taka podjetja."

Glavna znamenitost gorstva je Torre dei Sabbioni, 2531 m. Vzpon nanj postavljajo ob bok tistemu na Malo Cino. Skromni Luigi Cesaletti (1840–1912), ki se je leta 1877 kot prvi povzpел nanj, in to celo sam, se je za vedno zapisal v zgodovino alpinizma. Omenjeni vzpon je tedaj veljal za tehnično najtežjo smer v Vzhodnih Alpah, verjetno celo v Alpah in na svetu nasploh. Kljub temu je Cesaletti skoraj potonil v pozabo, če se ga po smrti ne bi spomnili alpinistični kronisti, še posebej Antonio Berti. Danes na Cesalettijevo dejanje spominja kovinska plošča na Forcelli Grande pod vznožjem impozantnega stolpa. Tri leta za vzponom na Torre dei Sabbioni je Cesaletti preplezal še Cima Belpra. Njegova smer v vzhodni steni velja za alpinistični vzpon II. do III. težavnostne stopnje. Nekaj let kasneje so že omenjeni zakonca Otto in Ernestine Lecher in gorski vodniki v severozahodni steni odkrili prehode po sistemu polic, ki omogočajo razmeroma enostaven pristop na vrh Cime Belpra.⁸

Cima Belpra, 2917 m,
je najlepše oblikovana
gora v Marmarolah.
Foto: Matija Turk

⁵ Več o njej je bilo objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2014, 4.

⁶ Pristop opisan v *Planinskem vestniku*, 2013, 1.

⁷ Julius Kugy: *Iz življenja gornika*. Založba Obzorja, 1968.

⁸ Pristop opisan v *Planinskem vestniku*, 2014, 4.

Uzhodne Marmarole: skupini Ciastelin in Monte Ciareido

Le na skrajnem vzhodnem delu Marmarol se je možno z avtomobilom pripeljati skoraj tisoč metrov nad dolino, na visokogorsko planoto Pian dei Buoi z obširnimi visokogorskimi pašniki. Ozka in ovinkasta cesta se vije čez strma in celo prepadna pobočja in ni primerna za vsakega nedeljskega voznika. Promet je le izmeničen, saj srečevanje z avti na ozki cesti ni možno. Na planoti stojita dve koči (Rifugio Baion, 1828 m, in Rifugio Ciareido, 1969 m), nad katerima se dvigujeta Monte Ciareido (tudi Croda di San Lorenzo, 2504 m) s svojimi ostrimi grebeni in Ciastelin z dvema vrhovoma, ošiljeni Campanile Ciastelin, 2602 m, in nekoliko razdrti Monte Ciastelin, 2570 m. Višji Campanile Ciastelin je težko dostopen. Nanj so prvi priplezali Darmstädter in družčina leta 1890, leto kasneje je prišla na vrsto sosednja Cima Ciareido, 2504 m. Pristop so opravili iz škrbine San Pietro po severozahodni strani gore, medtem ko danes za običajni pristop velja smer po južnih strmalih.

Skupina Cima Alta di Somprade

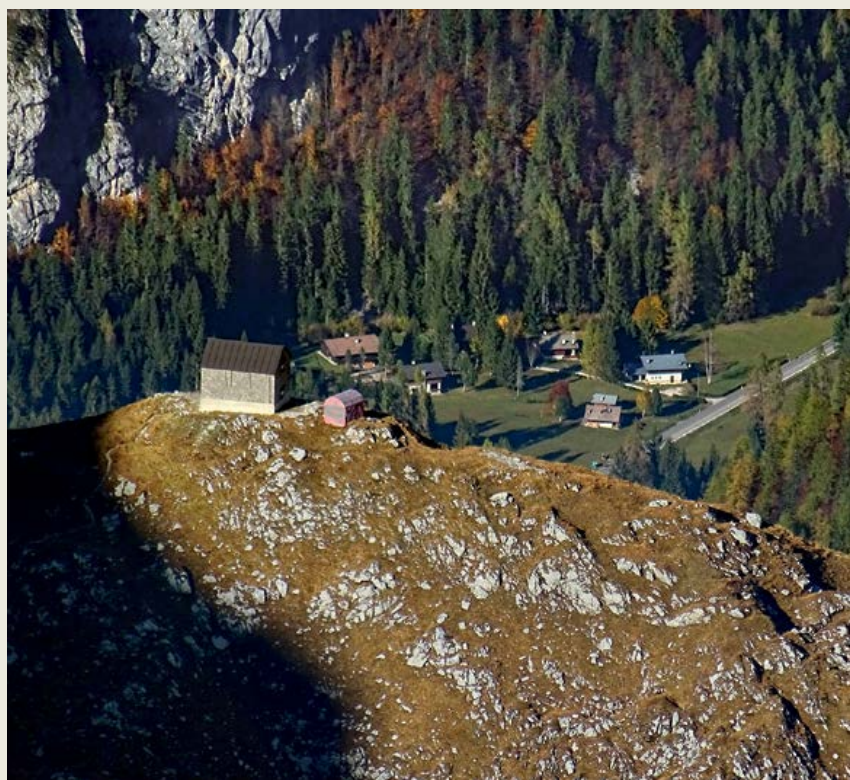
Cima Alta di Somprade, 2646 m, ni najvišja gora v severovzhodnem delu Marmarol, je pa zagotovo najmarkantnejša. Ker je nekakšna vogalna gora, ki zamejuje Marmarole na skrajnem severovzhodu, je v celoti lepo vidna iz doline reke Ansiei, kamor pošilja strma, travnato - skalnata pobočja. Južno od nje se dvigata kopasta Cima dei Camosci, 2675 m, za njo še Croda

del Arbell, 2729 m. S slednje se odcepi več grebenov, južni se navezuje na goro Le Selle Est, 2851 m, ki že spada v skupino Cimon del Froppa.

Cima Alta di Somprade, Cima dei Camosci in Croda del Arbell so razmeroma lahko dostopne gore, ki pa zaradi dolgega dostopa (6–7 ur vzpona) dočakajo le redke obiske. Vrhova Cime Alte di Somprade in Cime dei Camosci sta oddaljena manj kot uro hoje, oziroma lažjega plezanja, zato ju je možno povezati

Monte Ciareido, 2504 m, in špičasti Campanile Ciastelin, 2602 m
Foto: Matija Turk

Bivak Toso in kočja Tiziano, v ozadju dolina Val d'Ansiei
Foto: Matija Turk

v skupno turo. Pristop na Crodo del Arbell je s sedla, ki jo loči od Cime dei Camosci. Omenjeno sedlo je dostopno po strmem zagruščenem žlebu, ki se izteče na melišču, tik nad prostranimi kraškimi "laštami", na zahodnem robu katerih stojita zaprta kočja Tiziano in bivak Toso.

Pot v Marmarole je vsakič znova veliko doživetje, bodisi če obiščemo le bivak, kočjo, ali pa se povzpne

na katerega od samotnih vrhov. Še posebno velik vtis na nas pustijo jeseni, ko kočje zaprejo svoja vrata, obiskovalci bivakov so redki, visokogorski macesni zažarijo v zlatih barvah, trave na visokih planotah porumenijo, najvišje vrhove poprha jesenski sneg. Čudovita kombinacija barv in gorskega koncerta tišine, ki ga prekinjajo piš vetra ter zvižgi gamsov in svizcev, odmevajoči med stenami gora.

Croda Alta di Somprade, 2646 m

Visoka gora, na katero vodi dolg, naporen in zelo pester vzpon. Na poti nas čaka brezpotno prečkanje prostranih kraških podov, lažje plezanje po travnato-skalnatem svetu in hoja po prostranih gorskih pašnikih, ki segajo vse do razglednega vrha, ki se na drugo stran lomijo v strmih stenah.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, od bivaka do vrha zahtevno brezpotje (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1611 m (dejansko vsaj 1800 m)

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano (oziroma Toso), 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h
Bivak Tiziano–vznožje Crode Alte di Somprade 1.30 h
Vznožje– Croda Alta di Somprade 1 h

Vzpon 5.30–6 h

Sestop 5 h

Skupaj: 10–11 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnika: Antonio Bert: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Paolo Salvini: *Dolomiti, le piu belle cime del Cadore.* Edizioni Grafica Sanvitese, 2005.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore,* Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Iz doline Ansiei gremo po markirani poti do bivaka Tiziano, 2246 m. Od tu sprva sledimo markirani poti, ki vodi proti škrbini Jau de la Tana. Ko pot zavije navzgor, jo zapustimo. Po zakraselem, pretežno travnatem svetu nadaljujemo proti vznožju Crode Alte di Somprade. Prečimo številne konte, tako da se nabere kar lepo število vzponov in spustov, preden dosežemo melišče pod vznožjem našega vrha, kjer smo še vedno na isti nadmorski

višini kot bivak Tiziano, pribl. 2250 m. Po melišču se vzpnemo do njegovega vrha, pod stenama Crode Alte di Somprade in Cime dei Camosci. Tu vstopimo v dobro razčlenjen, strm skalnat-travnat svet na levi (I, 50 m), ki nam ponuja edini prehod do prostranih gorskih pašnikov na pobočjih Crode Alte di Somprade, ki se navzdol lomijo v strmih stenah. Po strmem travnatem pobočju se povzpne v škrbino med glavnim in stranskim vrhom na njeni desni. Iz škrbine splezamo nekaj metrov navzgor na levo (I) in že stopimo na širok travnat greben. Po njem pridemo zložno do prostranega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Croda Alta di Somprade, 2646 m, Cima dei Camosci, 2675 m, in Croda del Arbell, 2729 m, s poti do bivaka Tiziano

Foto: Matija Turk

Cima dei Camosci, 2675 m

Kopasta skalna gora v osrčju Marmarol. Dostop je zelo dolg, tri ure po brezpotju. V sklepnem delu nas pričaka kratko in razmeroma lahko, vendar izpostavljeno plezanje, po katerem stopimo na prostoren in razgleden vrh.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, od bivaka do vrha zahtevno brezpotje (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1640 m (dejansko vsaj 1800 m)

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano oziroma Toso, 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h

Bivak Tiziano–vznožje Crode Alte di Somprade 1.30 h

Vznožje–Cima dei Camosci 1.30 h

Vzpon 6–6.30 h

Sestop 5 h

Skupaj 11–11.30 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Antonio Berti: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore*, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Vzpon je enak kot pri bližnji Crodi Alti di Somprade. Ko dosežemo strmo travnato pobočje pod vršnim grebenom Crode Alte di Somprade, se usmerimo proti desni, do bližnjega,

Vršni del Cime dei Camosci, 2675 m

Foto: Matija Turk

širokega in zagruščenega sedla pod vršno skalno glavo Cime dei Camosci. Do njenega prostranega vrha sledi približno štirideset metrov plezanja po močno zagruščeni in dokaj izpostavljeni steni (I).

Cima Vallonga, 2742 m

Verjetno edina gora od visokih gora v glavnem grebenu Marmarol, ki je dostopna brez izpostavljenih plezalnih mest II. ali celo III. težavnostne stopnje. Na Cimi Vallongi bomo občutili divji svet Marmarol v vsem sijaju.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, naprej brezpotje, zaključni del vzpona (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1707 m

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano oziroma Toso, 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h

Bivak Tiziano–sedlo med Cimo Vallonga in Cimo Tiziano 1.30 h

Sedlo–Cima Vallonga 1 h

Vzpon 5–6 h

Sestop 4 h

Skupaj 9–10 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Antonio Berti: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore*, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Iz doline Ansei se vzpnemo

po markirani poti do bivaka Tiziano, 2246 m. Nadaljnji vzpon poteka po dolini Vallonga, sprva sledimo markirani poti za bivak Musatti. Pot kmalu zavije strmo navzgor na desno, mi pa nadaljujemo po glavni dolini do zakrasele skalne zapore, čez katero se brez težav povzpemo v zgornji del doline Vallonga. Pred seboj zagledamo široko sedlo med Cimo Vallongo in Cimo Tiziano. Sedlo dosežemo po strmih in neprijetnih grušču. Nad nami se dviga vršni del Cime Vallonge. Po meliških in grušču nadaljujemo proti

vrhu. Melišču sledimo vse do njegove najvišje točke pod vpadnico vrha. Tu vstopimo v strm zagruščen žleb in po njem dosežemo škrbino desno od vrha (20 m, I). Do maloprostornega vrha nas loči še kakšnih trideset metrov pretikanja po strmih skrotju (I).

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Monticello, 2802 m, levo in Cima Vallonga, 2742 m, desno, ki ju vidimo od bivaka Tiziano.

Foto: Matija Turk

France Malešič,
Pavle Podobnik

Človek, ki je še vedno med nami

Pavle Šegula, 1923–2017

Kako naj se poslovimo od ljubega človeka, ki je še vedno ves čas pri nas, ob nas in z nami – s svojimi dejanji in knjigami, dobrohotnostjo in delavnostjo brez primere, s svojimi nasveti in zgledi, z nasmehom za vse?

*Pavle Šegula med odpravo na Kavkazu
Arhiv Pavleta Šegule*

K njemu smo se zatekali vsi od kraja, planinci, alpinisti in gorski reševalci ter še mnogi drugi obiskovalci, in se navdihovali nad njegovo delavnostjo in iskričnostjo, s katerima nas je obdarjal vsa leta. Njegovega najrazličnejšega dela je za celo goro; namenjeno je vsem nam, še posebej slovenskim planincem in gorskim reševalcem. Večinoma je delo opravil nemudoma in vedno temeljito, kolikor je le mogel, ob tem pa pomagal vsem po vrsti. Sadovi njegovega vzgojnega dela se vedno bolj poznajo v našem planinstvu, alpinizmu in gorski reševalni službi, že dolgo pa odmevajo tudi zunaj naših meja.

* * *

Rodil se je v Kranju in se že v mladih letih zagledal v gore, še posebno v domači Storžič. Prišla pa je vojna in komaj 21-leten je odšel v partizane. Bil je vedoželjen, še posebno ga je veselilo učenje elektrotehnike in tujih jezikov, za kar je izkoristil vsak prosti čas. Postal je odličen radiotelegrafist, po vojni pa je študiral ob delu in leta 1957 diplomiral na fakulteti za elektrotehniko. Bil je med glavnimi organizatorji radioamaterskih klubov v Ljubljani in deloval kot inštruktor po vsej Sloveniji. S svojim mladeniško neugnanim poletom in delavnostjo je bil izredno priljubljen. S skromnostjo in

preprostostjo se je približal prav vsakemu, vsakomur je ponudil dobro besedo, strokovni pogovor in dejansko pomoč.

Ob tem je bil še vedno navdušen za gore. Po nesrečnem naključju, pri katerem je na zasneženem Storžiču izgubil prijatelja, je sklenil, da mora s svojo energijo in znanjem pripomoči, da bi bilo nesreč v gorah čim manj. Priključil se je planincem in gorskim reševalcem ter začel neutrudno vzgojno delo. Izkazal se je kot odličen organizator; kjerkoli je bil, česarkoli se je lotil, je vedno pokazal, kaj zmore. Nikoli se ni branil niti pisarniških opravil, ki jih pač vedno mora nekdo opraviti, da se kaj premakne. Njegova neverjetna delavnost ga je kmalu pripeljala v upravni odbor PZS, leta 1960 pa v Komisijo za gorsko reševalno službo – in pri tem najplemenitejšem poslanstvu je njegovo delo obrodilo najzlahtnejše sadove.

Takrat je začel skrbeti za ustrezno uporabo brezžičnih radijskih zvez v planinstvu in pri reševanju, ukvarjal se je z organizacijo raznih srečanj in v naslednjih letih poskrbel, da je večina planinskih postojank dobila brezžično radijsko povezavo. S svojim profesionalnim delom je veliko pripomogel k temu, da je takšna povezava zelo dobro urejena. Svoje znanje je prenašal na druge, predaval na posvetovanjih in seminarjih ter pripravljaval ustrezno gradivo – od prevodov tuje literature do samostojnih strokovnih izdaj.

Govorec več jezikov je bil izredno dobrodošel na zboru IKAR (mednarodne organizacije za gorsko reševanje) leta 1962 na Vršiču. Takrat je bila v okviru te organizacije ustanovljena Podkomisija za reševanje iz plazov. Takoj je postal njen član, v njej pa ni želel biti samo številka, zato je svojemu elektrotehniškemu znanju začel dodajati še spoznanja o snegu in snežnih plazovih in se osredotočil na njihovo raziskovanje. Kot izredno študijski človek in navdušen gornik je odtlej dejavno in častno zastopal našo GRS v tej mednarodni organizaciji, v kateri je deloval kar 27 let. Povsem upravičeno je bil deležen izrednega mednarodnega ugleda in posebne priznanja kot zaslužni član te organizacije.

Nevarnost plazov v gorah, ob tem pa varovanje človeških življenj v plazovitih območjih, vse to je bilo zanj

ne le izziv, ampak tudi življenjska naloga. Z velikim veseljem in požrtvovalnostjo se je posvetil preventivi med dejavnostmi v naravi, še posebej v hribovitem in goratem svetu. Temeljito je zbiral in raziskoval dosegljivo svetovno literaturo, še posebej o snegu in plazovih, svoje znanje pa nesebično posredoval naprej. Želel si je, da bi njegova opozorila prišla prav do vsakega obiskovalca gora, zato se je neutrudno oglašal s praktičnimi preventivnimi članki v dnevnem časopisu, strokovnih glasilih in revijah ter opozarjal na najrazličnejše nevarnosti v gorah, zlasti na snežne plazove. Leta in desetletja so skoraj v vsaki številki *Planinskega vestnika* izhajali njegovi članki, zapisi in opozorila; nizal je gradiva in poročila s simpozijev mednarodne reševalne organizacije IKAR, s seminarjev in posvetov GRS ter obiskov pri tujih gorskih reševalcih.

Bil je pobudnik in organizator različnih preventivnih tečajev, na primer posvetovanja Gore in varnost in še posebej Dni varstva pred plazovi, ki so bili prvi takšne oblike na svetu. Prav tako je organiziral tečaje za vodnike reševalnih psov, minerske tečaje za odstreljevanje plazov ter varnostne tečaje za javne uslužbence, ki lahko kdaj pridejo v stik s plazovi.

Razvil se je v našega najboljšega poznavalca snega in njegovih preobrazb – plazoslovca brez primere. Začel je načrtno zbirati podatke za kataster plazov na Slovenskem.

Konec leta 1962 je postal tudi načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva in s svojim nesebičnim delom odločilno pomagal preseči velike težave in pognati slovensko odpravarstvo. V tej vlogi je nadvse skromen in delaven med našimi alpinisti, ljudmi z najrazličnejšimi željami, cilji in značaji, deloval kar deset let. Poleg organizacijskih večšin je potreboval "obilje dobre volje, širok pogled na planinstvo, sposobnost sporazumevanja z domačimi in tujci brez posrednikov, požrtvovalnost" in verjetno še kaj. Pri vsakem je znal napake obiti in pravično upoštevati le dobre stvari, ki jih je vsak prinesel v skupno delo. Slišal je marsikatero pikro na račun svojega dela, vendar je vse to vzel le dobronamerno. Pri vsakem nesporazumu je želel doseči, da bi se duhovi pomirili in bi delo lahko teklo naprej. Enako prizadevno je delal tako v GRS kot v KOTG.

V domači Škofji Loki je bil prav tako zelo dejaven. Leta 1978 je bil med glavnimi ustanovitelji postaje GRS in je vedno pomagal pri stvareh, ki drugim niso šle prav od rok.

* * *

Z njim se po njegovem delu tako srečujemo pravzaprav vsak dan, v številnih planinskih knjigah, še posebej v *Planinskih vestnikih*, ob vsakem našem izletu, plezalni turi in tudi na reševanjih. Zelo veliko nas je, ki so nam še vedno živo pred očmi njegovi prijateljski nasveti in opozorila, ob tem pa prisrčni spomini na dolga kramljanja o gorah.

Sam je velikokrat skromno poudaril, da je čisto navaden planinec, da ni pravi gorski reševalec, ker ni bil alpinist. Pri tem smo se vsi le hudomušno nasmehnili. Zavedali smo se, da o tem ne odločajo naziv, oprema

Dr. Kurt Dellisch, Pavle Šegula in dr. Ernest Steinwender na srečanju treh dežel v Čedadu, 1980 Arhiv Pavleta Šegule

Danilo Škerbinek, dr. Andrej Robič, Pavle Šegula, Marjan Salberger in Jože Pezdirc; delegati GRS na zboru Ikar v Megèvu, Francija, 12. septembra 1987 na ledeniku Glacier de Pèlerins Arhiv Pavleta Šegule

Metod Humar, Albin Vengust, Pavle Šegula, Stane Kersnik in Jaka Čop na enem od srečanj veteranov GRS v Kamniški Bistrici Arhiv Pavleta Šegule

ali lepe slike, ampak človek – torej njegovo delo in srce. Zato naj velja prijateljska zahvala – dragi Pavle, prisrčna hvala za vse, kar si naredil za slovensko planinstvo in reševanje v gorah! ●

Pavle Šegula †

Nekaj podatkov iz mojega življenja

Rojen sem bil 10. decembra 1923 v Kranju materi Pavli, roj. Bodlaj, šivilji, in očetu Francu Šeguli, strojnemu ključavničarju. Poleg mene so se jima rodili še trije otroci: Franci, ki je kmalu po rojstvu umrl, sestra Anica in brat Marjan.

Pavle Šegula
Arhiv
Pavleta Šegule

Živeli smo "Pod mestom" v Kranju, kjer sem mimo dokaj nepopolne "enajste šole pod mostom" dokončal štiri razrede osnovne šole ter sedem razredov realne gimnazije, ki jo je moj razred predčasno končal 1. aprila 1941, na pragu druge svetovne vojne. Samo dan kasneje mi je, veliko premlada, umrla mama. Osmi razred z maturo sem opravil po vrnitvi iz partizanske vojske, 18. oktobra 1946, pri Stalni izpitni komisiji za srednješolske izpite za borce in aktiviste v Ljubljani. Na fakulteto za elektrotehniko, smer šibki tok, sem se prvič vpisal leta 1945. Ker se nisem mogel demobilizirati, sem željo lahko uresničil šele leta 1949 kot delavec RSNZ SRS,¹ pred tem pa se že 8. maja 1948 poročil z Jano Herbst, s katero sva imela sina Andreja. Diplomiral sem ob delu leta 1957. Od novembra 1958 sem v Delftu na Nizozemskem obiskoval Mednarodni tečaj o organizaciji male industrije in ga zaključil z diplomomaja 1959.

Samo en dan po maminem pogrebu, 5. aprila 1941, sem z zadnjo skupino kranjskih visokošolcev odšel kot prostovoljec v Ljubljano, kjer me je dežurni oficir zavrnil, nakar sem se še istega dne peš vrnil domov. Nepričakovana okupacija je mladi rod zelo presenetila, vendar smo od vsega začetka neomajno verjeli v poraz sil osi in se vključili v odpor, takoj ko smo izvedeli za Osvobodilno fronto (OF). Nekje sem moral biti "spravljen", da bi se ne znašel v zaporu ali na prisilnem delu v Nemčiji, zato sem se zaposlil na Davčnem uradu Kranj. V nemško šolo pa se nisem vpisal. S prijateljem in sošolcem Danilom Ravnikom sva se kar sama učila matematiko, fiziko in angleščino. Od okupacijske oblasti sem kot večina drugih rojakov dobil osebno izkaznico "Schutzangehöriger Slowene" in bil leta 1942 kljub svoji "manjvredni rasi" poklican na nabor za nemško vojsko. Zaradi sistolnega šuma na srcu so mi služenje "odgodili" za leto dni.

S prijatelji sem bil aktivist OF in ves čas do odhoda v partizane zbiral orožje, zdravila, širil propagando proti okupatorju, opravljal trosilne in napisne akcije. Pri prijatelju, sošolcu in somišljeniku Stašu in s svojim doma izdelanim radijskim aparatom sem poslušal oddaje radiev Bern, Londona in Moskve, novice pa širil v slovenskem okolju. Poleti 1943 se je naše gibanje v Kranju s prihodom Iva Slavca - Jokla zelo razmahnilo, postalo pa je tudi zelo izpostavljeno zaradi bele garde, zato me je tovariš Lojze Pirnat iz Tuštanja pri Moravčah, s katerim sem bil tudi povezan v OF, 26. februarja 1944 pospremil v Kamniško-zasavski odred, ki je operiral v Zasavju. V odredu so me aprila imenovali za "odrednega propagandista". Urejal sem glasilo Zasavski partizan, pripravljal poročila za soborce in prebivalce, sicer pa opravljal vse tisto kot drugi borci. Ko je junija prišla zavezniška misija pri IV. operativni coni NOV in POS,² me je odredni štab dodelil kot prevajalca v zaščitnico, ki je spremljala ameriškega poročnika Gordona Busha. Z njim sem ostal do poznega poletja, ko je organiziral zavezniško oskrbovanje borcev NOV v Zasavju s pošiljkami orožja, eksploziva in municije iz letal. Jeseni, po osvoboditvi Savinjske doline,

¹ Republiški sekretariat za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije.

² Narodnoosvobodilna vojska in Partizanski odredi Slovenije.

me je štab odreda poslal na VII. radiotelegrafski tečaj pri Oficirski šoli NOV in POS na osvobojenem ozemlju v Črnomlju. S šolo sem 9. maja 1945 vkorakal v osvobodeno Ljubljano, postal inštruktor in "dodeljen" OZNI³ za Slovenijo delal v radiotehnični delavnici. Ko sem se želel demobilizirati, sem pristal v radio delavnici KNOJ,⁴ nato sem v Upravi državne varnosti (UDV) za Slovenijo do jeseni 1966 delal v tehnični službi. Pol leta sem bil zaposlen v knjižnici Zavoda za avtomatizacijo Iskre, nato pa poleti 1967 prišel v podjetje PTT Ljubljana. Jeseni tega leta sva se na ženino željo razšla; k ločitvi je zanesljivo precej pripomoglo moje neprestano amatersko in planinsko delo, ki sem mu posvetil dosti več časa kot družini, ki sem jo sicer imel rad. Kmalu potem sem se še isto leto poročil s Katarino Verčič, planinko in smučarko, s katero imava sina Miho in hči Marjano. Človeku se pač marsikaj prime. Konec junija 1975 sem se upokojil; odtlej ves svoj aktivni prosti čas posvečam planinstvu.

Zanimivejša je moja športno-radioamaterska in planinska pot. Telovadil sem pri Zvezi fantovskih odsekov, kjer sem bil kar dober orodni telovadec in tudi tekmovalec pri "mladcih". Gojili smo tudi lahko atletiko: tek, skoke, metanje kopja, diska in suvanje krogle. Pridobil sem spretnosti, ki so mi prišle prav pri plezalnih podvigih v strminah in skalah Gradišča nad izvirov Belice pod Storžičem. S telovadbo sem po osvoboditvi nadaljeval v Fizikalnem društvu Spodnja Šiška, ki se je kmalu po osvoboditvi združilo z društvoma v Zgornji Šiški in Bežigradu v enotno društvo Triglav, katerega predsednik sem bil v prvem mandatnem obdobju. Pred vojno sem bil tudi član Aerokluba Kranj in do okupacije imel za seboj 13 skokov z jadralnim letalom tipa vrabec.

V gore sem hodil, odkar pomnim. Najprej s starši na Šmarjetno goro in Sv. Jošta. Veliko smo hodili v bližnje gozdove, nabirali gozdne sadeže in storže za kurjavo, pešali na Brezje in do Medvod. Ko sem se seznanil s prijateljema Danilom in Vladom Ravnikom, so me njuni starši zelo pogosto povabili s seboj v Bašelj, kjer so imeli počitniško hišico na Vaškem pod Sv. Lovrencem. Leta 1938 sem bil prvič na Storžiču, kar je pomenilo začetek prave hoje po gorah, ki je odtlej nisem nikoli več prekinil. S prijatelji, zlasti s Tinetom Prinčičem, povojnim članom AO in GRS Kranj, smo se v gore podajali tudi pozimi. Po vojni sem se spoprijateljil z alpinistom in reševalcem PD Kranj Jožetom Žvokljem, ki me je uvajal v večšine zahtevnejše hoje in tudi plezanja.

Kot medvojni radiotelegrafist sem se takoj po vojni vključil v Ljudsko tehniko. Aktivno sem deloval pri ustanovitvi Zveze radioamaterjev Slovenije in Radiokluba Brata Blažič v Šiški. Podobno kot kasneje v planinski organizaciji sem tudi tu posvetil glavino časa organizacijskemu delu, vzgoji, tečajem in pisanju poljudnih tehničnih člankov za revijo Življenje in tehnika, kjer sem sodeloval od njenega nastanka naprej,

nekaj let pa tudi v jugoslovanskem glasilu *Radioamater* in v dnevnem časopisu. Vodil sem tečaje Osnove elektro- in radiotehnike ter radiotelegrafije. Med radioamaterji sem aktivno deloval do leta 1967 in potem ostal samo še član, delo pa opustil, ker mi to zaradi službe ter dela v GRS in KOTG ni bilo več mogoče. Po diplomi leta 1957 sem nekajkrat občasno kot predavatelj mašil kadrovsko stisko v Srednji tehniški šoli elektrotehniške stroke v Ljubljani.

Leta 1957 sem se včlanil v PD Ljubljana - Matica. Februarja 1960 sem doživel smrtno nesrečo sopotnika Marjana Beravska, ki je zdrsnil z vzhodnega grebena Storžiča in se ubil. Obvestil in počakal sem kranjske gorske reševalce, ki jih je vodil Franci Gašperlin in sodeloval v akciji prenosa ponesrečenca v dolino. Prijateljeva smrt me ni odvrnila od gora. Bine Vengust mi je predlagal, da ga nekaj časa nadomeščam v Komisiji za GRS pri PZS in me spomladi 1960 povabil na sejo komisije, ki je bila v provizoriju na Likozarjevi ulici v Ljubljani. S te seje se poleg Bineta Vengusta in načelnika dr. Mihe Potočnika spominjam dotlej neznanih Pavleta Kemperla, dr. Oskarja Končana, Igorja Levstka, Andreja Moreta - Gandija, dr. Andreja Robiča, Nadka Salbergerja in Staneta Veniška. Ta seja je usodno zaznamovala mojo kasnejšo življenjsko pot.

V GRS sem želel biti koristen. Uvajal sem se v vrste znanja, ki jih mora obvladati gorski reševalec. Prevedel sem učbenik francoske GRS in poskrbel, da je prišel med reševalce. Odzval sem se razpisu uredništva *Planinskega vestnika* in postal sodelavec glasila. Za začetek sem opisal nedokončano pot prijatelja Marjana in objavil projekt zvez GRS. Prvega junija 1961 sem bil v KGRS zadolžen za zveze, jeseni leta 1962 pa na zboru delegatov IKAR na Vršiču imenovan za delegata v

Pavle Šegula med predavanjem (10. september 1967)
Arhiv Pavleta Šegule

³ Oddelek za zaščito naroda.

⁴ Korpus narodne obrambe Jugoslavije.

Na Triglavu 4. julija 1976
Foto: Rhena Stanley

Podkomisiji za plazove IKAR, v kateri sem deloval neprekinjeno do leta 1989.

Moje glavno delo v GRS so bili plazovi in publicistika. Pisal sem vzgojno, preventivno pa tudi doživljajsko planinsko literaturo, članke za časopise, PV, RTV in druge. Tega se je do danes nabralo razmeroma veliko. Za marsikaj sploh ne vem, ker dolgo nisem vodil rednega pregleda, kopije pa so se izgubile. Leta 1963 sem na Skupščini PZS postal načelnik novoustanovljene Komisije za odprave v tuja gorstva. Do leta 1975, ko sem odstopil s položaja načelnika komisije, smo v KOTG organizirali kar šest odprav v Himalajo, po eno v Ande in na Svalbard, sedem v Kavkaz, dve v Pamir in še kaj. Pomagali smo tudi vsem dotedanjim društvenim odpravam. Kot načelnik KOTG sem bil član IO in UO⁵ PZS, v katerem sem reševal tudi druge naloge, od katerih se mi zdi najvažnejše zavarovanje planincev. Delo sem začel po sklepu IO PZS, potem ko smo iz Švice prejeli visok račun za reševanje Barbke in Petra Ščetinina v Piz Badile. Končal sem ga leta 1980 s pomočjo planinca in alpinista Zvoneta Čemažarja, uradnika Zavarovalnice Triglav. Izvedba se je potem zaradi divje inflacije v osemdesetih letih zakasnila, delo so šele kasneje lahko dokončali drugi odborniki PZS.

Na povabilo dr. Marjana Breclja, predsednika PSJ, sem bil nekaj let tudi načelnik KA PSJ,⁶ ki so jo takrat pestile kadrovske krize. Tako sem bil tudi član UO PSJ. Mislim, da sem glavno delo pri GRS opravil kot načelnik in še nekaj let kot član Komisije za snežne plazove pri GRS, tako da smo pomagali ustanoviti Komisijo za snežne plazove pri Sekretariatu za okolje in prostor SRS (1975) ter Službo za sneg in plazove pri HMZ SRS (1976). Pripomogel sem, da je GRS dobila nekaj skript in slovenskih knjig o snegu in plazovih ter mnogo člankov na to temo.

Leta 1975 smo uvedli Dan varstva pred snežnimi plazovi, poljudno, a solidno prireditev, ki se je obdržala do današnjih dni. Na teh srečanjih se udeleženci, zlasti planinci, seznanijo s osnovnim znanjem o snegu, plazovih in varnem gibanju v zasneženih gorah. Po zgledu IKAR sem skrbel za uvedbo umetnega proženja snežnih plazov v letih 1964 in 1975.

Kot pogost udeleženec "pomenkov v Kaprunu" v

Avstriji sem s kolegi v KGRS organiziral tudi štiri in snoval peti posvet Gore in varnost. Zelo poučna in kakovostna prireditev je žal po nemarnosti PZS in lahkovnosti KGRS propadla takoj, ko posveta nismo več organizirali gorski reševalci.

V Odboru za analizo nesreč sem vsaj dve desetletji ustvarjalno deloval od njegovega nastanka naprej in tudi zdaj še postorim kakšno malenkost. Tu in tam opravi predavanje s področja varnosti v gorah in dela GRS. V glavnem pa pišem in po potrebi prevedem ali napišem kako pismo, zapisnik ali poročilo za KGRS. Tako za silo ostajam v stiku s tovariši in novostmi v tehniki reševanja.

Reči moram, da je planinsko obdobje v mojem delu za skupnost, poleg radioamaterskih let, najlepši in najučinkovitejši čas mojega življenja. Marsikaj se je naredilo, bil sem na mnogih, tudi visokih gorah, ki bi jim sicer nikoli ne stopil na teme. Sodeloval sem z neštetiimi odličnimi in imenitnimi planinci doma in v tujini ter bil v glavnem deležen iskrenega prijateljstva. Če se vprašam zakaj tako, je vselej odgovor, da prav gotovo zaradi želje koristiti skupnosti na način, kot to lahko najbolj in najlažje storim. V tem delu razen samega delovanja in veselja nad skupnimi dosežki nikoli nisem iskal osebnih gmotnih koristi; če bi ne bil tak, ne bi bilo tudi marsikatero knjige, skript ali članka. Zato sem imel pri delu razmeroma proste roke, zagotovo pa mi je bilo prihranjeno prenekatero razočaranje. Morda tudi zato so se me PD, PZS in GRS, Zveza radio amaterjev Slovenije in še kdo večkrat spomnili z različnimi odličji in me predlagali za visoka državna odlikovanja in priznanja. ●

† Pavle Šegula je svoje spomine zapisal okoli leta 2003.

Pavle pod Kaninom 26. marca 1976 Foto: M. Saksida

⁵ Izvršni in upravni odbor.

⁶ Komisija za alpinizem in Planinski savez Jugoslavije.

Človeška zakladnica Pavleta Šegule

Ko smo se ob koncu leta 2017 na kranjskem pokopališču planinski prijatelji poslovili od Pavleta Šegule, zavidajoč mu leta in vse, kar je v življenju preстал in dosegel, se mi je v glavi takoj porodila ideja o tem, da bi bilo treba pripraviti za našo osrednjo planinsko revijo, poleg drugega seveda, tudi pregled njegove bibliografije.

Kmalu po novoletnih praznikih sem se lotil zbiranja bibliografskih vnosov in se ob tem zavedel, v kako zelo kisllo jabolko sem ugriznil: več kot 200 zapisov samo v *Planinskem vestniku*, okrog 170 v CO-BISS (knjižnični informacijski sistem, ki ga uporabljajo knjižnice v Sloveniji) in skoraj 40 v reviji *Ujma*, ki jo izdaja Uprava RS za zaščito in reševanje. Seveda se vpisi nekaterih del ponavljajo, veliko pa je tudi tistih, ki so ostali zunaj teh in drugih bibliografskih pregledovalnikov. Prva misel, ki se mi je ob tem porodila, pa je bila, da je Pavle še precej več, kot je govoril – pri tem je skrbno pazil na izrazje, besedotvorje in skladnjo – pisal. Morda je rekel kakšno bolj krepko in trpko le v primerih, ko ga je kaj ujezilo. Eden

Bil je tudi med pobudniki tečajev oziroma izobraževanj za minerje snežnih plazov (pozna 70-ta leta 20. stoletja). Arhiv Pavleta Šegule

primerov tovrstne jeze je bila prezgodnja smrt Tomaža Vrhovca, meteorologa in vrhunskega strokovnjaka na področju snežnih plazov in njegovega naslednika pri vodenju takratne Podkomisije za snežne plazove GRS konec decembra 2004 pod Vrhom Dlane blizu smučišča Vogel. Najpogosteje pa ga je ujezilo nesodelovanje ljudi, ki bi lahko oziroma celo morali med seboj sodelovati ali pa zadrževanje, včasih celo skrivanje podatkov in informacij ter različnih vrst znanja, ki bi morale zaokrožiti tudi zunaj "posvečenih" krogov. V tem kontekstu ga je zanimalo prav vse, čeprav je šel zaradi tega komu kdaj tudi v nos. Za vse znanja in napredka željne je bil odprta knjiga, kaj knjiga, pravi leksikon in hkrati enciklopedija, tudi jezikovna, na dveh nogah!

Prav je, da ob Pavletovem odhodu in temu zapisu na rob pojasnim svoj odnos, ki sem ga vzpostavil, in še bolj spoštovanje, ki sem ga ob tem gojil do njega. Ob slovesu sem se šele namreč v celoti zavedel kakšnega, čeprav kar 42 let starejšega planinskega prijatelja, mentorja in nestorja obenem sem izgubil. Spoznala sva se koncem 80. let prejšnjega stoletja, ko me je povabil sprva na Dan varstva pred

Kot vedno obkrožen s številnimi poslušalci, ki so z zanimanjem prisluhnili njegovim besedam (v 70-letih prejšnjega stoletja). Arhiv Pavleta Šegule

Janez Krušič

Ob sedemdesetem jubileju GRS
osem pokojnim reševalcem
o zaobalo in spomin,
živim o priznanje in bodzilo

Gorska reševalna služba

pri Planinski zvezi Slovenije

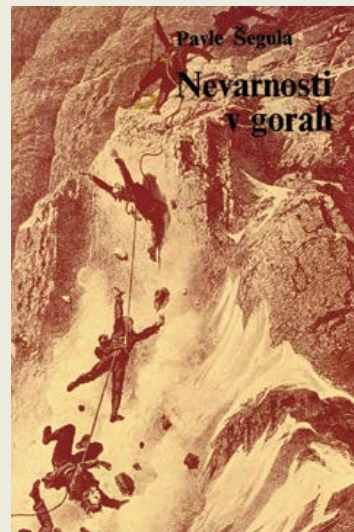
1912-1982

*Spustovajilec slovenske
GRS je njena zgodovina,
njena kadros, njeno
planinstvo in alpinizem
Št. Loka 30. 11. 82 Pavle Šegula*

Knjigo je izdal v samozaložbi,
najbolj dovršena, pretanjena,
z ljubeznijo napisano v njej pa
je prvo poglavje o Storžiču,
njegovi najljubši gori, ki krasí tudi
naslovnico knjige.
Arhiv ZRC SAZU

Zdaj že legendarne Šegulove
Nevarnosti v gorah ne pustijo
ravnodušnega prav nobenega
bralca; mnogo je takih, ki jo
preberejo tudi po večkrat.
Arhiv ZRC SAZU

Kot avtor številnih
del je Pavle
prenekateremu
lastniku teh zapisal
zanimiva posvetila; na
sliki je posvetila, ki ga
je zapisal znanemu
jeseniškemu
alpinistu Janezu
Krušiču v Zbornik
GRS 1912-1982.
Arhiv Emila Pevca

snežnimi plazovi (prvi dan je potekal v izobraževalnem centru v Poljčah, drugi pa pri vojašnici na Rudnem polju), kasneje pa v Komisijo za snežne plazove takratne GRS.

"Nič ne de, če nisi alpinist in reševalec, potrebujemo tudi take, ki se bodo ukvarjali s preventivo, saj je ta pri snežnih plazovih izredno pomembna," so bile njegove besede ob najinem prvem srečanju, ko me je predstavil drugim članom komisije kot vabljenega člana. Ne bom pozabil njegovega navdušenja nad tem, ko sem po končanem študiju geografije prišel v službo na Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU ter za nadaljevanje študija izbral temo snežni plazovi. Prav takrat je bil sredi enega svojih največjih in najdaljših projektov – šestjezičnega slovarja *Sneg in plazovi* (1995). Pripravljati ga je začel še daleč pred "digitalnimi" časi, zato si lahko mislimo, kako obsežna je bila samo korespondenca s tujimi strokovnjaki v vsem, več kot desetletje trajajočem času nastajanja tega v evropskem pogledu pionirskega dela (elektronska različica, ki sem mu jo pomagal pripraviti, je dočkala le poskusno ali beta različico, kmalu bo ta slovar na voljo tudi drugim uporabnikom). Nič manj niso žarele njegove oči na mojem zagovoru magistrske naloge. Sploh je bil vedno zadovoljen in vesel, kadar smo Slovenci dosegli kaj tudi na strokovni ravni ali pa se uveljavili med tujimi strokovnjaki, planinsko mnogo bolj razvitih narodov.

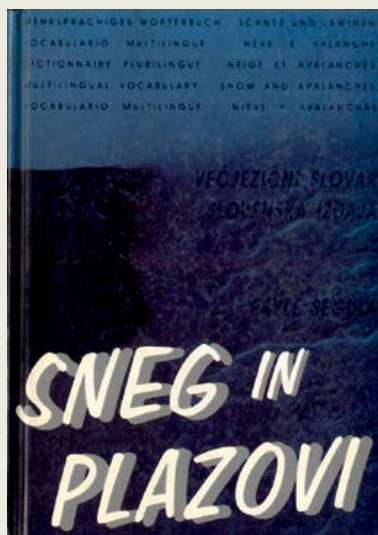
Kljub poznim letom se je Pavle zlahka privadil na računalnike in elektronsko komunikacijo, a še vedno se je najraje pogovarjal, tako v živo kot po telefonu, najbolj pa se je razveselil obiska na domu v njegovi Suhi v Škofji Loki, kjer si med knjigami in priločniki

"komajda videl skozi okno". Tudi pred nekaj leti, ko sem se oglašil pri njem in njegovi vedno nasmejani Katarini s svojo mlajšo sodelavko Manco Volk, ki se je prav tako zapisala snežnim plazovom, kar ga je neizmerno razveselilo, saj je vedno govoril in delal v smeri medgeneracijskega prenosa znanj in izkušenj (planinski brevir na tem področju so njegove, zdaj lahko že zapišemo kulturne *Nevarnosti v gorah*, 1978). Pri tem je moral sogovornik vedno računati s tem, da si je vzel precej več časa, saj je bilo treba marsikaj pojasniti in utemeljiti ali pa argumentirati. Prav v tem je bila njegova veličina, da je namreč prisluhnil vsakomur in ni obveljala vedno le njegova. Kasneje smo sodelovali tudi pri nastanku slovarjev, občudoval sem ga zlasti po njegovi svojstveni temeljitosti pri pripravi *Planinskega terminološkega slovarja* (2002) pod budnim očesom Marjete Humar z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Vem, da so ga njegovi vrstniki in starejši kolegi morebiti videli včasih v drugi luči, a jaz vedno in povsod ter predvsem kot Človeka, pisanega z veliko začetnico.

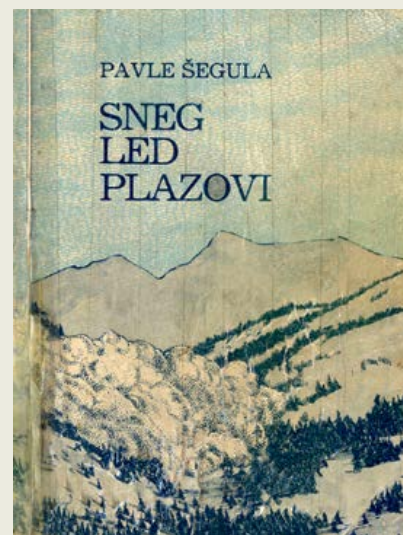
A vrtno se k Pavletovi bibliografiji, pod drobnogled smo vzeli zlasti planinsko in s planinstvom povezano, ki jo je tudi sam razdelil na tri glavne sklope – knjige, članke in predavanja, torej sistematično, kot smo bili vajeni tudi vsega drugega, kadar smo delali z njim in zanj. Poleg obeh slovarjev in že omenjenih kulturnih *Nevarnosti* je brez dvoma eno najpomembnejših njegovih del obsežna monografija *Sneg, led, plazovi* (1986), nekakšen dva v enem ozioroma "abecednik in katekizem" plazoslovja ali lavinologije. To področje je pripravil še v okviru številnih drugih priločnikov, na primer za izobraževanja

in zborovanja gorskih reševalcev, minerje snežnih plazov (s podpoglavjem Namerno proženje snežnih plazov, 1967), smučarskih vaditeljev in učiteljev, mladinskih vodnikov in vodnikov planinskih šol, pa za knjigo (ob izidu pravo uspešnico in v celoti plod domačih avtorjev) oziroma obe domači izdaji *Življenja v naravi* (1972 in 1981). Veliko je tudi njegovih pregledov problematike snežnih plazov, najboljšeje tovrstni prispevek o snežnih plazovih na območju občine Škofja Loka je pripravil za domače *Loške razgledne*. Pogosto je spisal le nasvete v obliki enkratnih prispevkov ali v nadaljevanjih (podlistek, rubrika) za bolj varno gibanje oziroma hojo v gorah, kjer je opozarjal na najpogostejše pomanjkljivosti njihovih obiskovalcev, ki lahko pridejo tudi do nesreč z najhujšim izidom. Precej priljubljen je tudi njegov *Slovarček za planince* (1986). Izpod njegovih rok so tudi poglavja v priljubljenih in temeljnih planinskih monografijah, kot so *Stoletje v gorah* (1992), *Triglav, gora naših gor* (1980) in *Zbornik PZS ob 110-letnici* (2003), kjer je pripravil poglavje o GRS. Pa seveda njegov *Križemkražem po gorah* (2001), izdan na jesen življenja in v samozaložbi (kako značilno zanj!), kjer izvemo marsikaj o tem, zakaj je bil tak, kakršnega smo poznali oziroma imeli priložnost in navsezadnje tudi čast (s-)poznati.

Neizmerno čaščenje domačega in znanje številnih tujih jezikov kaže tudi njegov prevajalski opus od prevoda skript francoske GRS (1961), številnih prevodov iz nemške literature o ukrepih za reševanje zasutih v plaz (1965), *ABC za vodnike lavinskih psov* (1964), *Atlasu plazov* (1981), pa Gaylovi *Plazovi* (1973), *Gornikov svetovalec* (1996), do francoskega zbornika *Gore in zdravje* (1990) in angleškega o podhladitvi, omrzlinah in drugih poškodbah zaradi mraza (1990) in navsezadnje v *Ujmi* o klasifikaciji snega v sezonski snežni odeji (1995) in preobrazbi snega (1998) ter o osnovah preobrazbe snega v reviji *Življenje in tehnika* (1998). Ne smemo pozabiti, da je objavil tudi številne prispevke v tujih zbornikih, najbolj redno pri IKAR (Mednarodna komisija za reševanje v gorah), pa v Avstrijskem kuratoriju za varnost v gorah (po njihovem zgledu je spodbudil domače posvetovanje Gore in varnost – morda bi ga kazalo v prihodnje poimenovati po njem - ter uredil zbornike med letoma 1984 in 1990) ter na mednarodnih simpozijih in delavnicah o snegu in plazovih. Ne smemo pozabiti tudi številnih drugih publikacij, kjer je sodeloval kot urednik zbornika (zlasti GRS in PD PTT Ljubljana, slednjega med letoma 1973–2003) ali strokovni sodelavec oziroma kot soavtor knjig in brošur. Zadnja od knjig je bila Pračkova *Vrnite mi moje sinove z gore* (2000). V reviji *Ujma* je objavil številne polemične članke o varstvu pred snežnimi plazovi v Sloveniji in spodbujal pristojne ter odgovorne k ustanovitvi državne lavinske službe, kot jo poznajo v sosednjih alpskih deželah, kar se je v zadnjih letih vsaj deloma

Šestjezični slovar je njegovo v marsičem pionirsko delo daleč izven naših meja, v katerem se kaže tudi njegova ljubezen do slovenskega jezika.
Arhiv ZRC SAZU

Tudi današnje generacije planincev, ki se odločijo za obisk zasneženih gora, ne morejo mimo tega dela, nekakšnega plazoslovnega oziroma lavinskega brevirja.
Arhiv ZRC SAZU

uresničilo in je potemtakem tudi njegova zasluga. Različni pregledi plazovitih območij po regijah, področjih (prometna infrastruktura), tematika preživetja pod snežnim plazom in pomoč reševalnih (lavinskih) psov, povezanost nosilcev varstva pred snežnimi plazovi, vse to in pa redni pregledi izbranih pomembnejših lavinskih objav iz tuje literature so napolnili marsikatero stran omenjene strokovne revije, ki je unikum tudi v evropskem prostoru, saj so v njej prispevki avtorjev zelo različnih strok, ki sodelujejo na področju varstva in zaščite pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Za konec preletimo še njegove objave v *Planinskem vestniku*, razdeljene pod tematske sklope alpinizem, naravovarstvo, zgodovina planinstva, doživetja, anekdote, planinska organizacija in GRS ter pisma bralcev. Že samo teh sedem kategorij kaže širino njegovih nazorov in znanj ter posledično tudi objav. Pod alpinizmom najdemo predvsem poročila z odprav in taborov v tujini v času, ko je načeloval KOTG in tudi še kasneje (rubrika Slovenci v tujini, 1971), na primer na Kavkazu, v poljskih Tatrach, pisma iz pamijske torbe, o alpinističnih taborih v nekdanji Sovjetski zvezi, opisanih pa je tudi nekaj njegovih alpinističnih podvigov v domačih in tujih gorah. Pri naravovarstvu je že zgodaj opozoril na varovanje gorske narave (Gore naj bodo človeštvu na voljo neizumetničene, 1982) in svaril, da velikopotezni načrti, ki so jih imeli v drugi polovici 20. stoletja z našim gorskim svetom nekateri tedanji odločevalci, niso v skladu z varovanjem gorskega okolja. Svoj odnos do preteklosti in spoštovanja zgodovine je pokazal tudi v številnih člankih, ki jih je pripravil ob obletnicah najrazličnejših posameznikov in društev,

tako tistih pred domačim pragom (PD Škofja Loka, 1997) kot tudi tujih (GRS Južne Tirolske, 1989). Vešč je bil tudi potopisov z izletov ali daljših trekingov, še posebej v manj znanih domačih in tujih gorah, tuje mu ni bilo niti kolesarjenje (npr. po Atlasu, 1988). Posebej rad je imel anekdote, iz katerih je večinoma potegnili uporabne nauke (nekakšne planinske basni ...; npr. Še ena (resnična) iz Švice, 1974), vse s ciljem za večjo varnost v gorah. Najobsežnejša so poročila med letoma 1962 in 1990 o delu planinske zveze in gorske reševalne službe, redne analize nesreč v zimskih sezonah doma in v t. i. deželah IKAR, pri čemer je vedno predstavljal tudi novosti, ki jih je videl v tujini oziroma bral o njih v tuji literaturi. Že omenjeno kritičnost kažejo tudi številni odzivi v pisnih bralcev (Ko ne ve levica, kaj se dogaja na desnici, 2003). Večinoma so njegovi prispevki pomembni kot dokumenti časa, ki so danes zelo dobrodošli zlasti, ko preučujemo posamezne teme kronološko. Katerekoli teme se je že lotil, vedno je opozarjal na varnost oziroma na varno doživljanje in izvedbo planinskih dejavnosti.

Zadnji avtorski prispevek Pavleta Šegule v COBISS datira iz leta 2006 in ga je torej zapisal pri svojih 83

Storžič, »hišna« gora Kranja; ob več priložnostih jo je tako poimenoval tudi Pavle Šegula; jesenski motiv vršnega pobočja je z roba nad Kališčem.

Foto: Miha Pavšek

letih! Morda je tale pregled najlažje skleniti kar s Pavletovimi lastnimi besedami, ki jih je zapisal v članku pred tem prispevkom (*Nekaj podatkov iz mojega življenja*, 2003): "Če se vprašam zakaj tako, je vselej odgovor, da prav gotovo zaradi želje koristiti skupnosti na način, kot to lahko najbolje in najlažje storim. V tem delu razen samega delovanja in veselja nad skupnimi dosežki nikoli nisem iskal osebnih gmotnih koristi; če bi ne bil tak, ne bi bilo tudi marsikatero knjige, skript ali članka. Zato sem imel pri delu razmeroma proste roke, zagotovo pa mi je bilo prihranjeno prenekatero razočaranje." Nam pa je zapustil velikansko planinsko dediščino, ki se je ne bi sramovali niti največji alpski narodi, s svojim delom in življenjem pa je pokazal, da lahko brez sramu in zavisti stopimo ne le ob njihov bok, temveč da spadamo mednje. ●

Bibliografija Pavleta Šegule

Knjige, zborniki

1. Belšak, Danilo, Šegula, Pavle, Priročnik za minerje snežnih plazov, 1967 (1. izdaja), 1997 (2. izdaja), avtor II. dela *Namerno proženje plazov*.
2. Program snovi za mladinske vodnike in vodnike planinske šole, Planinska založba, 1970, avtor poglavja *Nevarnosti v gorah*.
3. Godec, Rupko, Šegula, Pavle, Banovec, Tomaž, Soklič, Peter, Druškovič, Blanká, Kalinšek, Ivan, Življenje v naravi, Partizanska knjiga, 1971 (1. izdaja), 1981 (2. izdaja), soavtor poglavja *Bivanje in hoja v gorah*.
4. Vešč avtorjev, Priročnik za gorske reševalce, Komisija za GRS pri PZS, 1972, soavtor poglavja *Nevarnosti (Strela, Plazovi, Preventiva)* in poglavja *Sredstva za zvezo in sporazumevanje*.
5. Zbornik 20 let PD PTT Ljubljana, 1973, sourednik, avtor prispevkov *Na obisku pri koroških planincih in Na Piku Lenina*.
6. Šegula, Pavle, *Nevarnosti v gorah*, Planinska založba, 1978.
7. Zbornik 25 let PD PTT Ljubljana, 1979, prispevek *Bogastvo planinskega sveta*, soavtor *uvodnika*.
8. Zbornik seminarja CZ, Kranj, 1980, prispevek *Obezbedjenje od snežnih lavina u Sloveniji*.
9. Strojnik, Tone, Triglav, gora naših gora, Založba Obzorja, 1980, avtor poglavja *Gorništvo, množičnost in varnost*.
10. Planinski vodnik, Planinska založba, 1982, avtor poglavja *Nevarnosti v gorah*.
11. Zbornik Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije 1912–1982, Planinska založba, 1982; (urednik in soavtor).
12. Zbornik 2. posveta Gore in varnost, Komisija za GRS pri PZS, 1984.
13. Zbornik 3. in 4. posveta Gore in varnost, Komisija za GRS pri PZS, 1985/86.
14. Šegula, Pavle, *Sneg, led, plazovi: priročnik za planince, smučarje in druge*, Planinska založba, 1986.
15. Slataper, Franco, Petkovšek, Darinka, Šegula, Pavle, Thomaser, Ferdinand, Mussner, Dorothea, Slovarček za planince, Planinska založba, 1986, soavtor *slovenskega snopiča*.
16. Zbornik Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije 1912–1982, Planinska založba, 1987, urednik in soavtor.
17. Zbornik 2. posveta zdravnikov GRS, 1987.
18. Zbornik 5. posveta Gore in varnost, tipkopis, ni bilo publicirano, 1990.
19. Dobnik, Jože, Jordan, Božo, Raztresen, Marjan, Salberger, Marjan, Šegula, Pavle, Škarja, Tone, Škerbinek, Danilo, Vengust, Albin, Vogelnik, Franc, Rapoša, Kazimir, Savenc, Franci, Stoletje v gorah: ob stoletnici organiziranega planinstva na Slovenskem, Cankarjeva založba, 1992, soavtor poglavja *Gorska reševalna služba*.
20. Zbornik 40 let PD PTT Ljubljana, 1994, prispevek *Hoja v gore – za vsakogar nekaj*.
21. Šegula, Pavle, Eigenmann, Ruth, Večjezični slovar – Sneg in plazovi; Šegula, Pavle, slovenska izdaja (slovensko-nemško-italijansko-francosko-angleško-španska), Ljubljana, Komisija za GRS pri PZS, 1995.
22. Priročnik Sneg, preobrazba snega, plazovi, reševanje iz plazov, 1998.
23. Vaditelj smučanja, 1970, poglavje *Nevarnosti v gorah*.
24. Zbornik Alpsko smučanje, 1992, 1996, prispevek *Sneg, plazovi, smučanje in varnost*.
25. Kako na Triglav, Planinska založba, 1999, poglavje *Praktični nasveti*.
26. III. Zbornik GRS, 1997, avtor prispevka *Strokovno in leposlovno čtivo iz GRS*.
27. Slataper, Franco, Šegula, Pavle, Gilič, Stanislav, Mussner, Dorothea, Slovar za planince, Libreria Editrice Goriziana, Gorica, 2000, soavtor *slovenskega dela*.
28. Praček, Ciril, Vrnite mi moje sinove z gore, samozaložba, 2000 (urednik).
29. Šegula, Pavle, Križemkražem po gorah, (Zbirka Med gorskimi reševalci), Škofja Loka, 2001.
30. Planinski zbornik ob 110-letnici SPD/PZS, Planinska založba, 2003, soavtor poglavja *Gorska reševalna služba*.
31. Mlač, Bine, Humar, Marjeta, Klinar, Stanko, Leskošek, Bojan, Pollak, Bojan, Savenc, Franci, Šegula, Pavle, Vengust, Albin, Zu-

pet, Stanislav Bojan, Planinski terminološki slovar, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002, 2013 (2. izdaja), soavtor, nosilec gesel *sneg in plazovi*.

32. Zbornik 50 let PD PT Ljubljana, 2003, prispevek *Izleti PD PTT Ljubljana po avstrijskem Koroškem*.

Prevodi tujih knjig

1. Priročnik Gorska reševalna služba v Franciji, 1961 (F. F. M.: *Le Secours de Montagne en France*, 1960).
2. Plazovi, Planinska založba, 1973, (Albert Gayl: *Lawinen*, 1965).
3. Nujni ukrepi za reševanje zasutih v plazju, 1965 (*Dringliche Maßnahmen zur Rettung Lawinenverschütteter* – Zbornik 1. Simpozija Fondation Internationale Vanni Eigenmann, Davos, 1963).
4. ABC za vodnike lavinskih psov, 1964 (Sepp Isslitzer: *ABC für Lawinenhundeführer*, ÖBRD, Landesleitung Tirol, 1962).
5. Atlas plazov, ilustrirana klasifikacija plazov (*Avalanche atlas*, UNESCO, 1981, prevod angleško-francosko-nemško-rusko-španskega izvirnika v tipkopisu).
6. Gornikov svetovalec, 1996 (Walter Siebert, Willi Jungmeier: *Alpin Ratgeber*).
7. Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza, 1990 (J. A. Wilkerson, Cameron C. Bangs, John S. Hayward: *Hypothermia, Frostbite and other Cold Injuries*, The Mountaineers, 1986).
8. Gore in zdravje, 1991 (C. Rathat, J. P. Richalet, J. P. Herry, H. Char-donnet: *Santé et altitude*, A.R.P.E., SANDOZ, F.F.M.E., 1990).
9. Mednarodna klasifikacija snega v sezonski snežni odeji, UJMA, št. 9, 1995 (*The International Classification for Seasonal Snow on the Ground*, ICSI, IASH & International glaciological Society, 1990).
10. Osnove preobrazbe snega 1 in 2, Življenje in tehnika, marec in april 1998 (Samuel C. Colbeck).
11. Preobrazba snega, UJMA, 2001 (Claude Sergent: *Les Meta-morphoses de la Neige, Neige et Avalanches*, št. 83/1998).

Članki v domačih revijah

1. Loški razgledi 36, 1989, prispevek *Snežni plazovi na območju občine Škofja Loka*.
2. Hoja in gibanje v gorah, podlistek Delo, 1972.

3. Signali, glasilo PTT Podjetja Ljubljana 1971–1975, glavni in tehnični urednik, avtor uvodnikov, reportaž, splošnih člankov in fotografij.
4. Alpinistični razgledi (prevodi in izvorni prispevki).
5. Obramba in zaščita (4 članki s področja reševanja in varnosti pred snežnimi plazovi).
6. UJMA (področje varnosti pred snežnimi plazovi; 34 člankov).
7. Planinski vestnik, 1962–2001 (Ileposlovje o hoji po gorah, varnost, organizacija, GRS, KOTG; pribl. 350 člankov).
8. Zdravje
9. Svobodna misel (gore in partizanstvo, 2 članka).
10. Življenje in tehnika (tehnični članki, varstvo pred plazovi, sneg, preobrazba snega, škoda zaradi plazov, pribl. 50 člankov).
11. Radioamater (tehnični članki, pribl. 5 člankov).
12. Delo, Dnevnik (varnost v gorah, plazovi, pribl. 300 prispevkov).
13. Razni drugi prispevki, študije, zapisi o ogledih, in podobno (24 prispevkov).

Članki v tujih zbornikih

1. Zborniki Avstrijskega kuratorija za varnost v gorah 1973, 1987/1, 2, 1989/1, 2, 1990, 1997 (Jahrbuch des Österreichischen Kuratorium für alpine Sicherheit 1973, 1987, 1989, 1990, 1997).
2. Mednarodni simpozij o snegu in plazovih, Chamonix, 1978; referat: Pravilnik o varnosti na organiziranih smučiščih v Jugoslaviji (*Règlement pour la sécurité des pistes en Yougoslavie*).
3. Mednarodni simpozij o snegu, ledu, plazovih, Chamonix, 1991; referat: Dan varstva pred snežnimi plazovi (*La journée de la sécurité contre les avalanches en Yougoslavie*).
4. Kongres cestarjev Jugoslavije, Naum, 1989; referat: *Zaščita cest pred zameti (cestni promet, snežni plazovi, zameti)*.
5. Posvetovanje voda in ceste, Novo mesto, 1996; referat: *Predlog spremljanja zasutih cest po snežnih plazovih in zametih*.

Predavanja, radio in televizija

1. Radio Ljubljana, športno uredništvo (155 predavanj).
2. Radio Žiri (66 predavanj).
3. Dnevi varstva pred snežnimi plazovi (Poljče, Rudno polje, ... redno od 1975 dalje).

Plezanje je prestiž

Pogovor z Majo Šuštar

Po uspešni reševalni akciji iz stene Šit je pisno zahvalo reševalcem zaključila takole: "Zavedam se, koliko svojih življenj darujete za to, da rešujete nespametne ljudi, kot sva bili tudi midve." Zahvala je bila seveda na mestu, občutek krivde pa nikakor, saj sta se plezalki po nesrečnem odlomu oprimka in posledično zlomu gležnja preudarno spustili po vrvi do mesta, ki je bilo reševalcem dostopnejše od tistega, kjer je prišlo do padca, nesreča pa je bila izključno objektivne narave. Pred dobrimi dvajsetimi leti je bila slovenska reprezentantka v športnem plezanju, zdaj je zlata tekmovalka v slovensko-hrvaško-srbskem pokalu in domov nosi pokale z evropskih tekmovanj v lednem plezanju. Naša edina tekmovalka v tej disciplini, Maja Šuštar, služi kruh zase in za dve hčerki kot razvojna raziskovalka na Očesni kliniki v ljubljanskem Univerzitetnem kliničnem centru.

sploh zavedaš, v kaj si se podala? Hribi niso športno-plezalni poligon! Seveda sem se še isti mesec vpisala v alpinistično šolo, za katero prej niti pomislila nisem, da jo zares potrebujem. Zelo oholo razmišljanje, vem!

Plezati ste začeli pri dvanajstih letih, dosegali ste vrhunske rezultate v tekmovalnem športnem plezanju, potem pa ste se naenkrat zaljubili v led in ledno orodje. Kako to?

Da, plezati sem začela kot otrok na pobudo učitelja telovadbe, žal preminulega alpinista Janeza Benkoviča. Ko sem se prijavila na tečaj, nisem niti vedela, da obstajajo plezalne stene, zanimalo me je le zato, ker sem vselej rada plezala po drevesih in uživala na višini pa tudi z očetom sem redno zahajala v hribe. Takrat so bili težki časi za športno plezanje, trenerjev ni bilo, nekaj so mi svetovali starejši alpinisti, večino časa pa sem preživela sama sredi gozda na skalni prečki na Perovem pri Kamniku. Z mladinsko in člansko reprezentanco so se začeli resnejši treningi na umetnih stenah, vendar me je bolj potegnilo v skalo, v plezanje težjih športnoplezalnih smeri. Potem pa lani ta preobrat s cepini ... Ne vem, morda mi je postalo v skali dolgčas, plezanje s cepini pa zahteva kar nekaj modifikacij tehnike in novega učenja. Poleg tega se s tem odpre nov nabor zanimivih plezalnih projektov – kombinirano plezanje me zares zanima.

Menda ste po preplezanem Peričniku v navezi s Silvom Karom rekli, da se tega ne greste več. Zakaj?

Uf, da, to je bilo nekje leta 2000, 2001. Takrat sem začela plezati v ledu in za mano je bilo nekaj lažjih slapov. Nato me je nekega dne poklical Silvo, če bi šla z njim v Peričnik. Seveda me je mikalo, ampak nisem vedela, v kaj se podajam, predvsem pa sem bila popolnoma neizkušena. Ledna orodja so bila takrat mnogo slabša, cepina pa niti nisem znala prav zabiti v led. Poleg tega je Silvo, izurjen, kot pač je, le skopo nameščal ledne vijake. Ko sem plezala za njim in odvila vijak na začetku prečnice, sem ugotovila, da sem v resni nevarnosti, saj

Maja Šuštar
Arhiv Maje Šuštar

Kakšna je pravzaprav zgodba vajine (ne)sreče?

Zgodilo se je predlani, v letu velikih življenjskih preobratov. Želela sem več, predvsem so me zanimale težje opremljene smeri. Pred tem za to namreč ni bilo časa, otroci so bili majhni, hribi pa zahtevajo celega človeka. Zgodilo se je v sedmem raztežaju, do koder sva plezali zelo solidno. Sicer sva kar nekajkrat prekleli avtorja smeri in ugotavljali, da je ime "Das ist nicht kar tako" zelo primerno; v najtežjem raztežaju sem se namučila dosti bolj kot v marsikaterem detajlu z oceno 8a. Ta nesrečni sedmi raztežaj je dobila Tjaša.¹ Na prvi pogled je bila skala videti dobra in to je bil prvi raztežaj, ki je bil v celoti suh. Pa je Tjaši naenkrat v roki ostal večji kos skale, padla je nekaj metrov globoko in si ob nerodnem nihaju zlomila gleženj. Kot rečeno – objektivni razlog nesreče. Moj občutek krivde pa ... Če se je to zgodilo izkušeni alpinistki, kot je Tjaša, Maja, a se

¹ Tjaša Jelovčan, alpinistka leta 2016.

bi ob padcu bodisi priletela na tla bodisi bi me odneslo daleč desno v grozeče sveče. Ledu zaradi neizkušenosti nisem zaupala, *navijalo* me je in mislila sem, da bom umrla. Ampak kot pravijo: "Face your fear, live your dream!"² In to je to, s strahom sem opravila in lanskoletni preplezan Peričnik je bila najlepša in najbolj uživaška plezarija do zdaj.

Plezanje vam pomeni ogromno, a vendar je to le en del vašega življenja, kajne?

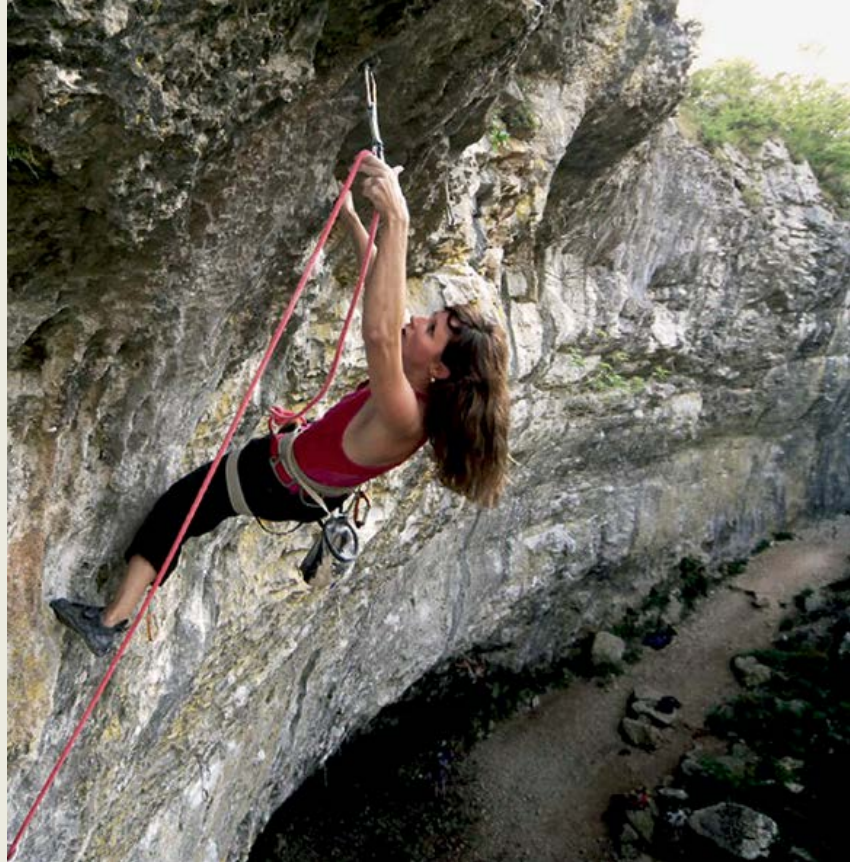
Res je, plezanje mi pomeni veliko, ampak življenje je zahtevalo od mene celosten pristop. Vsakič, ko sem se v dijaških in študentskih letih hotela osredotočiti zgolj na plezanje, so šle stvari pošteno narobe. Potem se pač predaš in slediš temu, kar od tebe zahteva življenje. Ampak tudi kar se tiče mojega poklica, je ta bolj povezan s plezanjem, kot se zdi na prvi pogled. Na fakulteti sem imela status športnice, kar mi je omogočalo kar nekaj ugodnosti in lažje prehajanje med letniki. Najtežji izpit na študijskem programu Biologije je bila zoofiziologija in nosilec predmeta je bil Kazimir Drašlar - Mikec, starosta slovenskega alpinizma in udeleženec prve jugoslovanske odprave v Himalajo. Do njega sem pristopila s prošnjo o ugodnosti v zvezi z ustnim opravljanjem izpita in seveda sem pri tem večkrat poudarila, da plezam, saj sem računala na njegovo podporo. Njegov odgovor pa je bil sledeč: "Glede na to, da imam simpatije do vašega športa – ravno zato ne!" Še vedno mi odzvanja ton njegovega glasu v glavi (*smeh*). Odgovor, ki je kriv, da sem prvič zares sedla za knjige in se naučila snov. Posledično pa me je fiziologija popolnoma prevzela in na Mikčevi katedri sem opravila diplomsko nalogo, veselje do področja elektrofiziologije vida pa ni presahnilo in je postalo moja profesionalna kariera, ki jo imam rada in mi veliko pomeni.

A življenje vam je postreglo še z dodatnimi izzivi, kajne?

Drži, v študentskih letih sem nepričakovano postala mama. Čeprav si sebe do tistega trenutka nisem mogla niti predstavljati z otrokom v naročju, me ideje o splavu in trditve zagovornikov "najprej štalca, pol pa kravca" niso niti najmanj zanimale. Namesto tega je moje možgane prevzela druga trditev, ki me spremlja še zdaj: "Nimam časa za slabe misli." Ni časa! Če moraš skrbeti za otroka, ne smeš izgubljati časa z zapletanjem v neproduktivne misli, ampak moraš vsakič znova, v vsaki situaciji iskati pozitivne rešitve, imeti svoje misli v oblasti in v vsakem trenutku delovati po svojih najboljših močeh. Mnogo ljudem pomeni otrok odpovedovanje lastnemu življenju, meni pa je takrat s to miselnostjo, ki me je prevzela, to pomenilo začetek življenja. Intenzivnega življenja, ki me osrečuje in ki ga skušam približati in predati tudi svojim hčerama.

Da, marsikdo se zaradi službe in družine odpove že majhnim "razvadam", ker se težko znajde med vsemi obveznostmi. Vi ste poleg vsega doktorirali, ste alpinistična pripravnica, dosegate odlične

² Sooči se s strahom in uresniči svoje sanje.

rezultate na mednarodnih tekmah, ukvarjate se tudi z agilitijem ...³ Bi kar koli od tega zamenjali za kaj, kar morda pogrešate?

Z veseljem zamenjam gospodinjska opravila za še več plezanja (*smeh*)! Drugega ne bi menjala niti za pikico. Obožujem skupni čas s hčerama in rada imam svojo službo, ki mi omogoča mentalni razvoj ter vzbuja občutek družbene koristnosti. Ob teh osnovnih življenjskih obveznostih mi ni težko trenirati pozno v noč, ko otroci že spijo, in vstajati zgodaj, da pred službo peljem pse na prehod. Ni mi težko pozno v noč zlagati perila, zato da bom naslednji dan lahko preživela v stenah. To je pot, ki me osrečuje in izpolnjuje. Mislim, da je napaka tistih, ki se svojim strastem odpovedujejo zaradi službe in družine ravno v odpovedovanju. Če bi se odpovedala *hobijem*, ki jih obožujem, bi se težko znašla med osnovnimi obveznostmi. Stvari, ki jih počnemo s strastjo in srcem, so velikanski rezervoar energije, in ko vzpostavimo stik z njim, so vse življenjske obveznosti zgolj mačji kašelj.

Vas ni nikoli zamikalo, da bi se profesionalno ukvarjali s plezanjem?

Morda sem imela nekaj prebliskov o tem, ampak življenje me je vodilo po drugi poti. Pa je bolje tako, mislim, da bi z vstopom v profesionalne vode plezanje zame izgubilo svoj čar. Če moraš nekaj početi zato, da preživiš, je to zagotovo bolj obremenjujoče, kot če to počneš zgolj za zabavo in za osebnostno rast. Plezanje je prestiž, kot takega ga jemljem in vsakič znova sem hvaležna zanj.

³ Maja ima doma tri pse pasme *border collie*, ki so idealni za *agiliti*. *Agiliti* (agility) je dejavnost, pri kateri vodnik teče s psom mimo zaporedno postavljenih ovir in ga usmerja z različnimi slišnimi ter vidnimi ukazi.

Plezališče Baratro. Maja pleza v smeri z oceno 8b.

Foto: Luka Fonda

Tekmovanje v Zagrebu
Foto: Bojan Haron

Ste tekmovalci v lednem plezanju, a večinoma ne plezate po ledu, ampak po umetnih konstrukcijah in v skali. Za kaj torej gre?

Ledne tekme so se z razvojem postopno selile z ledu na umetne konstrukcije, zato da so se zagotovili enotni pogoji za vse tekmovalce. Govorim o težavnem lednem plezanju, medtem ko hitrostno plezanje še vedno poteka po pravem ledu. Led je lomljiv in v začetnih fazah tekmovanj se je pogosto dogajalo, da zadnji tekmovalci niso več imeli nekega dela "stene" ali obratno, med tekmovanjem so tekmovalci naredili ogromne luknje v led, kar je zadnjim tekmovalcem zelo olajšalo plezanje. Vseeno pa so se glavne prvine lednega plezanja – tolčenje z derezami in cepini – v veliki meri prenesle tudi na umetne konstrukcije. Pri tem mislim na tekme svetovnega pokala, medtem ko je bil tovrsten način plezanja v Sloveniji prvič omogočen letos ob odprtju nove stene v Domžalah, ki kot prva dovoljuje zabijanje derez v samo konstrukcijo. Gre za plezalno prvino, ki jo zares obožujem. Z zabijanjem derez v steno dobimo neomejene možnosti postavitve nog in občutek, da telo samo najde optimalen položaj za napredovanje, je fantastičen. Ko v previsu zanihaš, brčneš v steno in se "prilepiš" nanjo, se počutiš kot Spiderman (*smeh*).

Tekmovalci in tekmovalce v lednem plezanju je pri nas zelo malo, tudi primernih objektov ni ravno na izbiro. Kje in kako trenirate?

Trenerjev nimamo, ledu je vedno manj, edini primerne objekti za treniranje so nova stena v Domžalah in nekaj urejenih plezališč v naravi. Žal tekmovalno ledno plezanje pri nas ni popularno. No, saj ni nikjer na svetu razen v Rusiji in Koreji. Kako naj bi tudi bilo, saj je šlo sprva za šport, vezan izključno na zimsko sezono. Tudi razvoj *drytoolinga*⁴ nekako ni prinesel razmaha v tem športu, tekmovalci v zgodovini slovenskega tekmovalnega plezanja so bili samorastniki, kljub temu pa so posegali po najvišjih mestih; recimo Janez Svobljak, ki letos žal ne tekmuje. Ampak mislim, da je prav domžalska stena prva poteza k popularizaciji tega športa. Stena je za zdaj še prosto odprta za vse,

in to 24 ur na dan, saj je ponoči osvetljena. Na njej so še vedno postavljene smeri z minulega evropskega pokala, zagnani člani AO Domžale pa so dodali še nove. Za razvoj tekmovalnega lednega plezanja v Sloveniji bi bilo nujno treba postaviti notranjo steno, ki bi dovoljevala tako plezanje s cepini kot tudi z derezami ter omogočala izoliran trening vseh prvin, ki jih srečujemo na tekmah.

Kakšne so torej možnosti za mlajše ledne plezalce oz. tekmovalce?

Možnosti zanje so ta trenutek podobne mojim leta 1991, ko sem kot otrok začela športno plezati. Lahko se zahvalim le dobroti nekaterih kamniških in domžalskih alpinistov, ki so me kljub moji mladosti začeli jemati s seboj v plezališča. Mislim pa, da bo tisti, ki ga to zares zanima, z lahkoto našel pot. Lednoplezalska skupnost je majhna, zato pa toliko bolj odprta do vseh novih navdušencev. Najbolj priporočljiv začetek je udeležba na delavnici *drytoolinga*, ki se pod mentorstvom plezalne legende Vilija Gučka tradicionalno odvija vsako jesen v Zasavju. Drug korak je udeležba na tekmah slovensko-hrvaško-srbskega pokala. Glavni namen teh tekem je približati šport vsem, ki se zanimajo zanj. In tretji (ali mogoče prvi) korak – pocukati za rokav aktivnega tekmovalca, lednega plezalca, *drytoolaša*. Vsakega bomo z veseljem povabili na trening in skupne izlete v *tulišča*.⁵

Kaj je tako privlačnega v tem športu v primerjavi s klasičnim plezanjem?

Sama vidim v tem športu ravno toliko privlačnega kot v vsaki drugi zvrsti plezanja. Osnovni razlog, zaradi katerega bi bila priporočljiva večja razširjenost plezanja z orodji, je vsekakor izvrstna fizična priprava za zimski del alpinistične sezone. Če je nekdo sposoben pol ure "viseti" v previsni smeri *drytoolaške* smeri, bo toliko lažje več ur "visel" v navpičnem ledenem slapu in nameršal ledne vijake, ne da bi ga pri tem *navijalo*. Tudi športno plezanje je alpinistom najprej pomenilo le pripravo na letni del sezone, preraslo pa je v zares popularno samostojno športno disciplino. Morda enako usodo nekoč doživi tudi *drytooling*, ki ga danes nekateri žal še vedno obravnavajo kot slepo vejo plezanja.

Kako je s pokrovitelji? Stroške tekmovanj in opreme v celoti krijete sami?

Uf, glede iskanja pokroviteljev sem neizkušena, že misel na to mi povzroči velik cmok v grlu. Nekako ne verjamem, da so moji vzponi dovolj kakovostni, da bi si upala "prodajati se pokroviteljem". Morda, če mi uspe viden dosežek na tekmah svetovnega pokala ali če preplezam kako smer z oceno D15, Illuminati, Bellavisto ali kako drugo smer s svoje sanjske liste plezalnih projektov. Glede tekmovanj sem v tej sezoni prejela nekaj pomoči od občine in PD Domžale, vendar predvsem na račun mednarodne kategorizacije, ki sem si jo priborila s športnoplezalnimi vzponi. Na lednoplezalne

⁴ Plezanje z lednim orodjem v skali.

⁵ *Drytoolišča ali tulišča* so plezališča, namenjena plezanju z lednim orodjem.

tekme za zdaj gledam kot na svoj osebni razvoj in iluzorno je pričakovati, da bi me v tej fazi kdor koli financiral odprtih rok.

Kaj najdete zase v tekmovanju z drugimi?

Na tekmovanjih najdem oziroma skušam poiskati vse razen tekmovanja z drugimi, to je najbolj obstranski del tekmovanja, žal pa edini zanimiv za občinstvo. Iščem optimalni nastop, in če mi tega ne uspe vzpostaviti, poiščem namige, kako napredovati. Zato so zame tekme tudi tako velik izziv. Imaš eno samo možnost, da narediš, kar moraš narediti, potem pa ti to uspe ali pa ne. Popolnoma drugače kot v plezalnih projektih, ki me sicer zanimajo. Tam je preprosto, vanje se lahko vračam milijonkrat ter pozneje doma vizualiziram gibe na najtežjih mestih. Tudi v tišini gorskih sten se je mnogo lažje osredotočiti na to, kar delaš, kot pa v vrvežu množice in ob vseh drugih motečih elementih tekmovalnega okolja. Optimalni nastop imam dobro definiran, pravzaprav imam sestavljeno tabelo, v kateri ocenjujem določene vidike nastopa na vsakem tekmovanju, kot so uspešnost ogleda in vizualizacije smeri, učinkovitost in natančnost izvedbe gibov, osredotočenost na sedanjí trenutek in gib pred seboj, sproščenost in užitek med plezanjem ipd. Če ocenim, da so bili določeni vidiki nastopa zelo slabi, sem razočarana ne glede na končni rezultat tekmovanja. Na nedavni tekmi v Avstriji sem bila kljub zmagi na koncu zelo razočarana, saj sem bila v ledu absolutno prepočasna, to pa ni nastop, ki bi me navduševal. Vendar takšno razočaranje traja le kakih pet minut, dokler si na podlagi napak ne sestavim načrta za nekaj naslednjih treningov. Potem sem spet zadovoljna, saj vem, da bom na podlagi tega napredovala. Na tekmovanjih se torej plezalno razvijam.

Vaše življenje se zdi sanjsko. Je res tako?

Dokler so moji otroci živi, zdravi in zadovoljni, je vse kakor sanjsko. To pa je tudi edini vidik mojega življenja, ki se mi zdi sanjski. Ko namreč preplezaš smer z oceno 8b, si vselej želiš preplezati še za eno stopnjo težjo. Ko osvojiš medaljo na mednarodnem tekmovanju, si želiš finale na svetovnem pokalu. Ko preplezaš fantastično težko linijo v Steni, si želiš preplezati še težjo in daljšo smer v njej. Ko narediš doktorat, si želiš profesuro. In tako dalje. Ljudje nismo nikoli čisto zares zadovoljni s točko svojega življenja, v kateri smo. To je gonilo našega razvoja. Važno je, da se vselej trudimo po svojih najboljših močeh, da smo iskreni do sebe in drugih, da se ne bojimo delati napak, temveč se iz njih učimo in nikoli ne dopustimo, da bi se naš *ego* razcvetel na kateri koli lovoriki. In najvažneje, da vselej verjamemo, da je mogoče uresničiti prav vse svoje želje, če le vložimo dovolj energije in ljubezni v to.

Kaj so za vas v življenju (poleg očitnega) največji izzivi?

Hm, že generalno pospravljanje stanovanja se mi v tem trenutku zdi ogromen izziv (*smeh*). Življenje je polno izzivov, na vsakem koraku jih srečujemo, a le redko jih prepoznamo. Konstruktivna reakcija na ne-realne zahteve šefa ali pa recimo odločitev, da ne bom presojala o pravilnosti dejanj drugih ljudi, saj nikakor ne morem poznati vseh njihovih razlogov, se mi zdi ta popolnoma enakovredna izziva, kot je izziv športne in akademske kariere. Ali pa to, kako se, medtem ko lovim zadnje minute za oddajo izvlečka za kongres, z nasmehom na obrazu posvetiti hčeri, ki se noče naučiti poštevanke ... Mogoče je največji izziv najti ravnovesje in svojo pot med vsemi drobnimi in velikimi izzivi, ki jih ponuja življenje. ○

Smer Fear Index je ocenjena z D12.
Foto: Mario Musulin

Jozef Vričan

Cilja nismo dosegli, smo pa preživeli

Nevihta v Severni steni

Mudi se nam po poti do znane kočice pod Severno steno. Poletje je vstopilo v drugi mesec, ampak zdi se, da v tej senčni dolini skoraj nehote. Pri koči ne opazimo turistov, ne slišimo nobenih glasov in na pevalce spominja samo zaprt zimski bivač.

Zraven ogromne kovinske vponke, postavljene kot spomin na žrtve, se nad suhim hudournikom v vsej veličastnosti pojavi Stena in nad njo s snegom pokrit vrh Triglava. Slovanski bog neba, zemlje in pekla ... Nad njim gre občasno kakšen bel oblak, med vrhom in robom stene pa se drzno kaže sneg. Nad gozdom diši razcveteno melišče, na katerem se tu pa tam pokaže nekaj trave, in vsa zemlja izdihuje vlažnost zadnjih deževnih dni. Kmalu se bo nad grebenom pokazalo sonce, severno steno in dolino pri koči bo na kratko zalila toplota. Prispemo iz gozda in dvignemo pogled na ogromna pobočja.

»Pozdravljena, ljubljena stena,« rečem potih.

»Kaj praviš?« sprašuje Anita.

»Ma ... pozdravljam svojo steno,« odgovorim, kot bi me ujeli pri skrivnem dejanju.

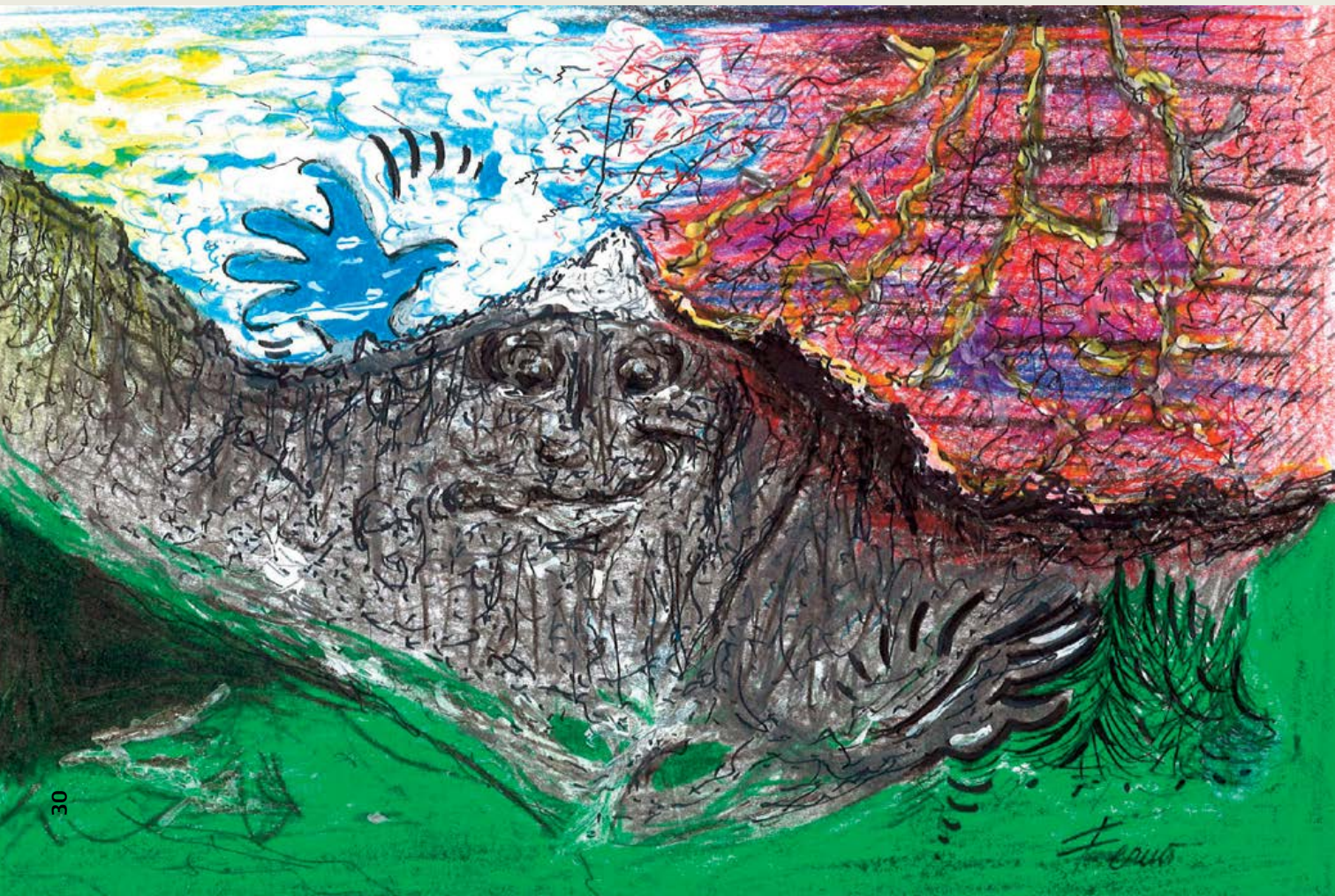
»Tudi jaz jo pozdravljam. Od januarja se nisva videli.« Sedem na kamen ob potoku pod snežno jamo in začnem pogovor z Njo.

»Mokra si od dežja. Si kot mlada ženska, ki pride izpod tuša. Po dežju si še lepša.«

»Prilizuješ se mi, ampak dobro veš, da znam biti tudi kruta, kadar sem mokra.«

»Vem. Ampak danes moraš biti sočutna. Nisem prišel

*Slovanski bog neba,
zemlje in pekla ...
Risba: Lorella Fermo*

k tebi z grobimi možakarji.«

»Nameravaš plezati s tema puncama?«

»Saj vidiš. Obljubil sem jima. In obljube je treba držati.«

»Si pa upaš! Pogumen si. Misliš, da bosta zdržali? Da se jima od višine ne bo zvrtilo? Kaj če se bo vreme pokvarilo? Se znata spuščati po vrvi? Kje si ju pa našel?«

»Ne bodi tako stroga. S plezanjem sta začeli pred kratkim, ampak plezata dobro. V glavi se jima ne vrti in sta bolj pogumni kot marsikateri moški. Ampak tako veliko steno vidita prvič. Zaupam jima, predvsem pa zaupam sebi.«

»Ne mislim, da ti ne bi premagal mojih ovir. Si izkušen, dobro me poznaš, ampak me zelo skrbi za puncu. Ali imata otroke?«

»Vsaka po enega.«

»Kaj pa moža?«

»Gresta na Triglav po turistični poti. Se dobimo na vrhu.«

»Res verjameš, da se boste dobili? Ne bi šli raje po poti?«

»Obljubil sem jima Steno. Kako naj jima povem? In če jima povem, me bosta imeli za šibkega. Da dajem obljube kot aprilsko vreme sonce in modro nebo.«

»Bosta razumeli, da se vzpon po severni steni lahko spremeni v veliko pustolovščino, za katero še nista zreli? Bosta razumeli, da če se bo v steni spremenilo vreme, bo smrt prežala na vsakem koraku?«

»Jaz dobro vem, kaj pomeni nevihta v steni ali nepričakovano sneženje, to vse sem v gorah že doživel, ampak tega jima ne morem povedati. Verjamem v napoved, ki je dobra.«

»Na poletno napoved se ne zanašaj. Tu je doma bog neba, zemlje in pekla, in lahko zelo hitro spremeni nebo v pekel. Si slišal, da župnik iz Dovja pravi, da po severni steni julija plezajo le samomorilci?«

»Vem, vem za to.«

»In poglej uro. Koliko je ura?«

»Nimam ure. Kje sem jo spet pustil?«

»To zdaj ni važno. Bi že morali biti v steni. Samo da vam uspe. Drugače vas bo noč ujela na vrvi. In tukaj so jasne noči mrzle. Imate opremo za bivakiranje?«

»Nekaj imamo, ... no, v bistvu nimamo nič. Samo pelerine. Ampak raje ne straši. Zadnjič sem se vzpel do vrha po tej steni v treh urah.«

»Se dobro spomnim. Ampak s kom si plezal?«

»S Peldo. To pa je bil vzpon! Vrv sva uporabila šele na zadnjem odseku. Zdaj bo drugače. Puncu bom moral dobro varovati, in ker smo trije, bo plezanje počasnejše. In imam samo eno štiridesetmetrsko vrv, pet vponk in štiri kline.«

»Zakaj imaš samo eno vrv?«

»Prvotno naj bi plezala samo ena od njiju, Anita – njej sem steno obljubil. Janina je pa pred štirimi dnevi osvojila Pallavicinijev žleb na Velikem Kleku. Ko je videla Severno steno, jo je hotela, in nisem ji mogel reči ne. Zdaj mi pa svetuj, moja najljubša stena, ki si tako modra.«

»Povej jima, kako težka in nevarna sem, povej jima

Pod nami je previsna stena, na desni razpokan steber, ki se konča s previsi. Foto: Oton Naglost

po pravici, da če se bo naenkrat spremenilo vreme, da lahko umreta, zmrzneta sredi poletja. Povej jima, da sta pred tednom dni tu umrli dve Nemki. Vreme se je spremenilo, morali sta se spustiti po vrvi, ampak jima ni uspelo, zmrznili sta dvesto metrov nad vznožjem. In bili sta izkušeni plezalki!«

»Tega jima ne morem povedati, nimam poguma. Strašiti ju z dežjem, strelami in snegom, ko že začneta greti sonček in je nebo azurno modro – ne bosta verjeli. Ne vesta dosti o hitrih spremembah vremena.«

»Malo se potrudi in povej resnico o tem, kako znajo biti visoke gore krute. Spomni se nevihte na Gorenjskem stolpu. A ni bilo to dovolj zate?«

»Prav, moja Stena, prav. Jima bom povedal.«

»S kom govoriš?« me vpraša Janina.

»Pogovarjam se s steno.«

»O čem se pa pogovarjata?« zanima Anita.

»Puncu, ali sta že dobro pregledali to steno? Je ena najvišjih v Alpah. Več kot en kilometer visoka. Ali hočeta plezati gor? Lahko gremo na vrh po turistični poti.«

Obe sta molčali, zazrti v steno. Do danes ne vem, zakaj sem njune poglede razumel kot tiho soglasje.

»Kaj bomo naredili?« vpraša Janina, ko nas na dveh tretjinah stene začne loviti mrak. Počasnejši smo, kot sem mislil, da bomo.

»Prespimo na tej ploščadi, ob zori bomo splezali na vrh in do osmih bomo v koči.«

»Najina moža bosta znorela,« reče Janina v temi.

»In mene zagotovo čaka ločitev,« reče Anita.

»Pozabita to. Srečna bosta, ko vaju bom jutri pripeljal živi in zdravi. Če kdo od njiju noče razumeti, ga nima smisla poslušati. Naredimo signal z lučko, naj vesta, da smo še v steni in da smo v redu.«

Puncu se pomirita. Privežem ju k dvema klinoma, sedeta, objamem ju in poljubim. Potem z lučko prečim k snežnemu polju na robu in prinesem vodo. Zagotovo ima najslabši okus, kot ga ima lahko čaj brez sladkorja, narejen iz snežnice, ampak vsaj topel je. Nazadnje ležemo na majčken prostor, poln drobirja, ki je v poševni steni kot balkon, in iščemo udoben položaj. Brez besed gledamo dol, kjer sije lučka Aljaževega

*Nad suhim
hudournikom se v
vsej veličastnosti
pojavi Stena in nad
njo vrh Triglava.
Foto: Dan Briški*

doma, in jaz občasno pogledam v nebo, polno zvezd. Čedalje več jih je, in to mi ne da miru.

Tudi Stena je tisto jasno noč vznemirjena kot jaz. Smrtno tišino nad črnim prepadom občasno prekine hrup padajočih kamnov, in ko spet zavlada tišina, slišimo kлокotanje vode. Potem od globokega sedla na zahodni strani zapiha topla sapa vlažnega poletja, z vonjem morja, pomešanim z vonjem trentskih travnikov. Zrak se ogreva, in to me skrbi. Trudim se pregnati negativne misli in si predstavljati sončno jutro. Ko mi uspe, zaspim. Zbudi me brca Janinega kolena v rebra.

»Vidiš isto kot jaz?«

»Ja, nekje za Beljakom se bliska. Če nas bo tu dobila nevihta, bomo imeli polno dela. Ampak bodi tiho, da ne zbudiva Anite.«

Zaspim nazaj, a iz sanj me zbudi luč strele in takoj nato udarec. Odprem oči, okoli mene je tema, megla in slišim, kakor se od Luknje bliža šumenje dežja.

»Jebemti!« kriknem in Janina se pritisne k meni. Čutim njeno drgetanje in hitro pridem k sebi. »Vzemita pelerini!«

Ploščad je naenkrat polna zmede, ki jo okrepi tema, ampak preden nas ujamejo prve kaplje, smo zaviti v tanek polietilen. Nekje na drugi strani Triglava brez prestanka grmi, dež postaja gostejši in kmalu od stene odmeva hrup padajoče vode. Počasi dohajam situacijo. Vse, kar se dogaja, kar s prihodom dneva vidim, slišim in čutim, vse postaja pekel, ki nas bo vsak trenutek požrl.

Dež za trenutek poneha, megla se spušča, a od Križa se z bliskanjem in grmenjem že približuje nova

nevihta. Tiho preklinjam vse bogove in preneham, ko na pelerinah zaslišim zvonjenje sodre. Začutim prve močne sunke vetra in se jezim, ker mi začne voda teči v plezalke.

Sedimo stlačeni drug ob drugem, Janina na desni in Anita za nama, z bokom naslonjena na steno. V hrbet ji piha stranski veter, ki ji občasno dvigne raztrgano pelerino do rame, pokaže tanko vetrovko in spodnji rob puloverja, ki hitro vpija vodo. Že stotič ji potegnem raztrgano pelerino čez kolke in nenehno se trudim spraviti rob pod njeno zadnjico. Veter trga mojo šibko zaščito proti dežju in tudi Janina je čedalje bolj premočena. Steno na desni preplavlja slap, ki teče čez rob, kjer se konča Kratka nemška smer. Slap teče skupaj s kamni, ki jih naliv trga iz žleba, in s hrupom pada v večstometrsko globino.

»Moramo dol!« kričim, da me slišita preko rjojenja vode. »Visoko smo. Dež se lahko spremeni v sneg, in to bi bil naš konec! Preko slapa nam ne uspe priti. Moramo se spustiti po vrvi!«

Šele ko eno in potem drugo spuščam na meliščno brv pod nami, se zavem, da sta puncici doslej opravili le nekaj kratkih spustov po vrvi z vadbenih sten. Jasno mi je, da bom moral na ta način eno in drugo spustiti po celi severni steni. Izpulim kline in se previdno spustim na brv.

»Še enega bivaka ne bom preživela,« vzdihne Anita, vendar ostane mirna.

»Vsi moramo preživeti,« jo nahrulim in preverim, ali so roglji v steni dovolj trdni za pritrditev vrvi. Na najvišjega in trdnega privežem zanko, vržem vrv in se spustim v lahek kručljiv prepad do odprtine v širok

dimnik, kjer je pod zgornjim robom široka ploščad. Prosto splezam nazaj do punc in nekoliko negotovo vprašam: »Sta pripravljeni? Na mostu sem vaju to učil s prusikom. Imata ga na plezalnem pasu.«

Minilo je nekaj sekund, ko sta premišljevali, trajalo je v neskončnost in nedvomno so postale eden najpomembnejših trenutkov našega sestopa z zgornje polovice stene.

»Jaz se bom spustila,« reče Janina.

»Jaz tudi.«

Vreme se hitro spreminja. Nekje za grebenom nad dolino Soče nenehno grmi in Luknji se približujejo črni oblaki. Prva se spusti Janina, nato vpnem Anito in ji popravim prusik.

»Te je strah?« vprašam sočutno.

»Ne,« se prisiljeno nasmehne.

»Torej pojdi.«

Anitine oči so se svetile v pričakovanju prihajajočih doživetij in z njo sem delil zmožnost dojemati nevarnost njenega prvega spuščanja po vrvi v kilometrski steni. Zdelo se mi je, da se je Anita, tista odločna tajnica, v steni spremenila – iz ženske, ki gre skozi življenje za ciljem, ne da bi se ozirala na druge stvari, v duhovno usmerjeno žensko, za katero je najpomembnejši skupni uspeh. Vedno sem jo videl kot trmasto žensko, ki s svojimi zahtevami porazi vse, kar se ji zoperstavi. Ampak zdaj, ko nam gre za življenje, je postala drugačna. Zdi se, da je v peklu, ki ga doživljamo, sprijaznjena s svojo vlogo na odru sveta.

»Položita vrv na ploščad,« jima zakličem in se začnem spuščati. Občasno pogledam desno, kjer se je preko Luknje že prelila nevihta, plezam hitro in kmalu zagledam punc na ploščadi pod odprtino dimnika. Ko prihajam k njima, se začne pekel. Skrijemo se pod previs, se stiskamo drug ob drugega in molče opazujemo grozljivo igro, ki je do sedaj še nismo videli. Sedimo na suhem in niti vetra ni. Meter pred nami padajo skozi kratek dimnik potoki vode, slišimo njeno rjojenje. Zaradi neudobnega sedenja nam otrdi telo. Po dobri uri nevihta pojenja, dež ponehuje. Zabijem klin, potegnem vrv skozi obroč in vržem njen konec dol. Stopim izpod previsa v lahen dež in se hitro spustim k majhnemu grebenu, ki izstopa iz megle. Privežem zanko okoli roglja in pripravim sidrišče. Na drugo zanko obesim nahrbtnik.

»Heeej! Punciii!« kričim na vso moč. »Spustita se!«

Odgovori mi kloktanje vode iz žlebov okoli mene.

»Spustita se po vrvi!« vpijem. »Prihaja nevihta.« Nobenega odgovora. Prosto plezam po krušljivi steni in kmalu sem pri puncih.

»Kaj tu sedita kot branjevki?! Bliža se nova nevihta. Kaj ne slišita, da spet grmi in da se je treba premakniti niže?«

Punci me negibno gledata. »Nisva te razumeli,« se opravičuje Anita.

»Hitro, tam je široko sedlo in zanka okoli roglja. K njej se bosta pripeli. In takoj se skrijta pod pelerini.«

Pogled na njuna pretresena obraza me je zadel v polno. Žal mi ju je. Vsaki pomagam s prusikom in preden

izgineta v megli, prosim vse gorske bogove, naj bodo sočutni in naj puncu pristaneta na štantu.

Ko je vrv prosta, jo potegnem gor in na dvojni hitro dosežem polovico, ko me že ujame nevihta. Nebo se raztrga kot vrečka, napolnjena z vodo, in njen tok iz stene trga vse, kar ni pritrjeno. Premaknem se z ene strani na drugo in obupno iščem trden rogelj. Enega najdem in nimam časa razmišljati, ali je dovolj trden. V hipu sem pri puncih. Z valovitim gibom izvlečem vrv izza roglja, odvržem zanko in se stisnem k puncama. Mračni se in v temi se trga blisk za bliskom. Hrup je oglušujoč, dihamo, kot bi imeli jetiko.

»Ne čutim več nog,« reče Anita in na videz brezbrizno pravi: »Do večera moramo biti dol.«

Sumil sem, da nam bo šlo na slabše, ampak nisem mogel obljubiti nič boljšega, kot da bom tu nekje našel suh prostor za bivač, kjer se bomo lahko preoblekli v suha oblačila.

Nenadoma udari strela v steno nad nami in sledi hrup, kot bi počil Triglav. Takoj zavohamo ogaben vonj. Žveplo. Njegov smrad se meša z dežjem in sledi še en udarec v bližino.

»Ne bom preživela še ene noči tu,« reče ognjevitvo Anita, medtem ko Janina molči.

Zrak se zapolni z vonjem nevihte.

»Če me zdaj ne bo ubilo, me ne bo nikoli,« godrnjam med zvijanjem vrvi. Ledeni dež, ki ga vihar poganja od Luknje, me biča v desno lice, bliska se in grmi skoraj brez prestanka. Pogledam desno na Bavarsko smer in se spomnim svarila, spomnim se, kaj je med pridigo povedal župnik iz Dovja, in tudi Nemk, ki sta pred enim tednom umrli med spuščanjem po vrvi v nevihti. Mi imamo zaenkrat srečo, toda strah me je, ker zadostuje udarec strele nekje blizu, in udarni val nas bo odnesel s stene. Tu čakamo konec verjetno že desete nevihte danes. Ko se konča, vzamem iz nahrbtnika suho majico in flanelasto srajco in preoblečen uživam prihajajočo toplino. S temo se začne naša druga noč v Steni.

Nevihta je mimo, ampak še kar malo dežuje. Zaradi mraza stopicam na mestu, a me zaradi utrujenosti zmanjka celo med gibanjem. Začutim, da padam, ampak takoj potem trznem.

»Kaj se je zgodilo?« vzklikne Janina.

»Nič. Stojem sem zaspal. Skoraj sem odletel,« rečem za foro.

»Kam?«

»Dol.«

»Ti si nor!« izjavi presenečena nad mojim mirnim glasom.

Nadaljujem s tekom na mestu. Imam občutek, kot da ta kratka poletna noč nima konca. Skačem kot kozorog in čedalje bolj me zebe.

»Dani se. Janina, koliko je ura?«

»Štiri,« odgovori.

»Anita, ne spi!« se trudim zbuditi drugo punco. »So se ti posušile nogavice?«

»Polne so vode,« pravi.

»Poskusi jih ožeti.«

Ura je sedem, ampak megla je gosta, da bi jo lahko rezal. V takem vremenu nas ne bo nihče iskal. Začnem razmišljati, ali bi se spet spustili po vrvi, a moram najti lažji teren. Pod nami je sto metrov poševne stene, tu ne bo šlo.

»Zakaj še niso prileteli? Kaj čakajo?« se pritožuje Janina, ko nenadoma izgine megla in prvič vidimo Aljažev dom. Helikoptersko vzletišče je prazno.

»Ne briga jih za nas!« se jezi Janina. »Oni so na toplem in vseeno jim je,« nadaljuje in se obrne k meni. »Morash dol in priskrbeti helikopter. Medve bova počakali, kajne, Anita? Se zavijeva v pelerini in bova čakali,« reče odločno.

»Nisi vzel pristrčnice z rumom, da nas v bivaku ne bi zeblo.«
Risba: Lorella Fermo

Jasno mi je, da helikopter ne bo priletel, dokler se ne bo zjasnilo. Moramo nadaljevati spust, a ni mi še jasno, kje. Pod nami je previsna stena, na desni razpokan steber, ki se konča s previsi. Moramo na drugo stran Bavarske smeri. Tam je razgiban teren z roglji, ki so veliki kot mačja glava.

»Pripravita vrv, grem iskat stojišče za spust.«

Nenadoma zagledam kosmat obraz, ki se pojavi nad robom ploščadi.

»Miha!« vzkliknem od veselja.

»Drago, kaj tu počneš že tri dni z dvema puncama!«

»Veš ...«

»Imeli ste ogromno srečo.«

Za Miho stopi na brv še en član gorske reševalne službe, Jože.

»Pozdravljen,« rečeva oba hkrati.

»To sta Anita in Janina,« predstavim soplezalki.

»Kako sta?« vpraša Miha.

»Sta mokri in zmrznjeni, ampak lahko se premikata,« rečem prepričljivo.

»Odlično,« odvrne Miha in reče: »Njuna moža pa sta govorila, da sta šibki, da sta amaterki in da se nič ne spoznata na alpinizmu.«

»Tukaj sta opravili visoko šolo alpinizma,« rečem s kančkom ponosa.

»Ooo, dober si, Drago, dober,« reče Jože.

Medtem ko daje Miha ven suha oblačila za puncici, Jože odpre pristrčnico in me počasti z rumom.

Niti ne vem, kako mi je uspelo zapreti usta, da nisem začel kričati od veselja in sreče, vendar ne zaradi ruma, temveč preprostega spoznanja človečnosti in pomoči teh mož, ki ne pričakujejo ničesar v zameno.

Po pripravljenih vrveh letimo drug za drugim kot strele. Voda v žlebu pod nami veselo klokota, ne vzbuja več strahu in ne grozi s padajočimi kamni. Imam občutek, da zdaj vse sprejemamo z odprtim srcem. V mislih si predstavljam sebe, kako še enkrat rešujem vse včerajšnje in današnje kritične situacije. Je bila napaka, da sem vzel Janino v steno, če nisem imel opreme za plezanje v troje, ali je bila to le lekcija zame? Vem, da ima vse, kar se zgodi, smisel, in zato je lahko neuspeh lekcija, iz katere se človek uči. Včerajšnji in današnji boj z naravo nam je dal moč, nas izučil in odkrili smo poti do samobvladovanja. Brez spopada z ognjenim peklom nevihte in ledenim nalivom ne bi vedeli, kakšna sta videti največje veselje in neskončna sreča. In vem, da me bo zdaj veliko ljudi imelo za neodgovornega, ampak edino jaz lahko odločim, kako bom odreagirал. Nikoli mi pa tega vzpona in vsega, kar se je zgodilo, ne bo žal, in cenil ga bom kot najboljšega učitelja.

»Si vesel, da sta nas prišla iskat?« vpraša Janina, ko prispemo na veliko melišče pod steno.

»Moja draga prijateljica, zelo sem vesel,« odgovorim nekoliko vznemirjen zaradi tega radovednega vprašanja.

»Ampak uspelo bi nam tudi brez njiju,« doda samozavestno, med tem ko v roki drži pristrčnico z rumom. Lase ima kot povodni mož, roke tako mokre, da so popolnoma bele, in puhovka od nekoga iz gorske reševalne službe njeno telo podvoji. Njene oči se bleščijo od sreče.

»Vse si opravil odlično,« reče, ko mi izroči pijačo, in doda, »ti poskrbiš, da človek ostane živ, ampak ene stvari ti ne bom oprostila. Nisi vzel pristrčnice z rumom, da nas v bivaku ne bi zeblo.«

Vsi se začnejo krohutati.

»Za to napako se, puncici, opravičujem, ampak z bivakom res nisem računal. Se vama bom oddolžil na morju.«

»Tam ne bo več tega vzdušja. Moral bi jo imeti s sabo, tako kot fanta,« reče Janina.

»Ali si kdaj dobil poljub pri žlebu s tekočo vodo?« sprašuje s smehom Anita.

»Ne, zakaj?« vprašam presenečeno, a preden izrečem zadnjo besedo, dobim poljub kot od morske deklice, ki se je pravkar pojavila na gladini. Diši po žveplu, v sebi ima ogenj strel in presenečenje, tako kot vsak od udarcev, ki nas je zgrešil in nas ni ubil. V njem je zajeto vse, kar smo v zadnjih treh dneh doživeli. Nismo dosegli cilja, ampak zdaj se veselimo lepote in čarovnije sveta okoli sebe. Imamo pravico do tega. ●

Široki razgledi z nizkih vrhov

Pomurski razgledi

V Pomurski statistični regiji je registriranih osem planinskih društev, po razpoložljivih evidencah PZS o članstvu iz leta 2016 štejejo skupaj 1640 članov. Nekaj manj kakor leta 2010. Nobene planinske kočje (še) ni na tistem koncu. A v društvih so dejavni, kar lahko vidimo tudi na njihovih spletnih straneh in v lepem številu nadelanih planinskih poti. Kmalu bo v Gornjih Slavečih na Goričkem odprta tudi planinska kočja, prva in edina planinska postojanka na območju Pomurja.

Goričko, na severovzhodnem delu naše ljube domovine ali "v kokošji glavi", je od našega alpskega sveta precej oddaljeno. Čeprav je Pomurje na splošno znano kot velika ravnina, Goričko s prijaznimi griči zares upravičuje svoje ime. Tudi tam se najde kaj zanimivega za planince. Tiste, ki ne iščejo visokih vrhov,

ki ne postavljajo rekordov – za tiste, ki jim pomeni planinstvo tudi spoznavanje naše domovine, odkrivanje različnih pokrajin, krajev in zanimivosti. Vrhovi na Goričkem niso prav visoki, so pa kljub temu razgledni. Seveda je Goričko in celotno Pomurje privlačno tudi za kolesarje.

Razgled s Satinskega brega

Foto: Andreja Erdlen

Gozdna učna pot Tromejnik Foto: Andreja Erdlen

Oznake po pomurskih poteh Foto: Andreja Erdlen

Prekmurska koč - v kratkem planinska koč Foto: Marjan Benko

Zakaj na Goričko?

Goričko je krajinski park, ki se razteza na 462 km² na območju enajstih občin s približno 23.400 prebivalcev na slovenski strani. Park se navezuje na sosednji državi Avstrijo (Naravni park Raab) in Madžarsko (Narodni park Órseg). Goričko seveda še zdaleč ni tako poznano kot "biseri turizma" Bled, Piran, Ljubljana, Postojna, lahko pa ponudi marsikaj. Največji slovenski grad je prav v naselju Grad na Goričkem, tod bomo našli zanimive cerkve, stare mline (Dajčev mlin z oljarno in žago v Sotini), turško znamenje Peršov križ v Večleslavcih, izvir mineralne vode (slatine) v Nuskovi, počitnice lahko preživimo tudi v apartmajih v Čebeljem gradiču v Serdici. Kraji so poznani tudi po okusni hrani in dobri kapljici – vse to in še več lahko poiščemo in raziščemo na spletni strani krajinskega parka Goričko.

Vedno bolj naju privlačijo manj obiskani, manj znani kraji, manj obiskani hribi. Vse večkrat se – zaradi poškodb oziroma stanja po poškodbah dogaja, da iščeva manj zahtevne cilje. Ali pa zaradi slabše vremenske napovedi. Ali pa preprosto zato, da spoznava nekaj novega.

Ko sem kupila knjižico Pomurske planinske poti, sem se morala kar potruditi, da sem našla vse cilje na zemljevidu. Kuzma. Kje je že to? Tam, kjer je moj stari oče nastopil prvo službo kot učitelj. Morda leta 1930, ne vem natančno. Predstavljam si, da je na Štajersko, domov, lahko prišel le med zimskimi in poletnimi počitnicami. A končno so tudi Prekmurci dočakali malo boljšo cestno povezavo (še vedno to ni prava avtocesta), tako da pot do tja ne traja več celo večnost. Kraji ob avstrijski meji (Kuzma, Cankova, ...) so danes bolj povezani z Avstrijo kakor s Slovenijo. Žal. Zakaj? Ker, tako nama je povedal gostilničar v Kuzmi, tam okoli ni nobene hiše, kjer ne bi vsaj en družinski član delal v Avstriji. Še dobro, da imajo to možnost. Prebivalci zahodnega dela Goričkega, tam, kjer je bliže Madžarska, so precej na slabšem.

Posebna doživetja

Mnogi planinci pravijo, da ne zbirajo žigov, da hodijo v hribe "za dušo". Tudi midva hodiva za dušo, vendar pa z veseljem polniva knjižice različnih obhodnic – veznih ali točkovnih poti in na ta način spoznavava kraje in vrhove, ki jih sicer zagotovo ne bi. Hoja po Pomurski planinski poti pomeni tudi precej hoje po ravnini, po gozdovih, travnikih, a tudi po cestah, skozi zanimive kraje – enkrat sva se celo ustavila v frizerskem salonu – ni običajno, da te med planinskim pohodom še ostrizejo!

Goričko nama je bila najmanj znana pokrajina, zato sva jo odkrivala s posebnim veseljem. Pri načrtovanju pohodov je bilo najbolj zahtevno načrtovanje logistike. Redna prevozna sredstva so za konec tedna na voljo v zelo omejenem obsegu. Vzela sva dopust, da sva se med tednom peljala z avtobusom iz Murske Sobotne v Kuzmo, se podala na Tromejnik, od tam pa skozi Ženavlje, kjer je 18. avgusta 1934 zasilno pristal

stratosferski balon z belgijskima raziskovalcema Maxom Cosynsom in Nerem van der Elstom, v Gornje Petrovce ter z vlakom spet v Mursko Soboto. Ali pa sva pustila avto v Kuzmi, se odpeljala z avtobusom do Dolnjih Slavečev in obiskala Serdiški in Sotinski breg ter sestopila v Kuzmo. Včasih sva za pomoč pri prevozu prosila tudi prijatelje.

Sotinski breg, Serdiški breg, Tromejnik ..., vse to je daleč in večini planincev slabo poznano. Več jih pozna Selo z rotundo, saj je to točka Slovenske razširjene poti. Seveda lahko dobimo žig tako, da se pripeljemo do tja z avtomobilom, ko smo morda namenjeni v Moravske Toplice na krajši oddih, lahko pa si privoščimo zanimiv, ne predolg krog v okolici. Tudi midva sva storila tako in prijetno je bilo. Iz Moravskih Toplic sva se zapeljala proti Fokovcem in v Zgornjih Moravcih parkirala. "Priključila" sva se najprej Pomurski planinski poti, nadaljevala po poti E7, na razpotju Gavge sva jo zapustila in nadaljevala najin pohod po Pomurski planinski poti do Sela. Malo po cestah, malo skozi gozd, sadovnjak ... Posedela sva še v bližnji gostilni, kjer so nama razložili, da točijo "prekmürski špricer", brizganec iz belega vina in mineralne vode – a ne katere koli mineralne vode. Biti mora prav kraljevi vrelec od radenske! Od Sela sva spet sledila Pomurski planinski poti in prišla do avtomobila. Ko sva se odpravila na Tromejnik po poti ob avstrijsko-slovenski meji, ki jo vzdržujejo avstrijski planinci, sva se najprej ustavila v gostilni na starem mejnem prehodu Kuzma. Seveda avtomobila ne moreš kar pustiti na zasebnem parkirišču, ki spada h gostilni, ne da bi vprašal za dovoljenje in nekaj zaužil v gostilni. Naročila sem si juho z jetrnimi cmoki in bila nemalo presenečena, ko sem videla, da pri sosednji mizi trije možakarji brez zadržkov kadijo. K najini mizi je prisedla prijazna gospa in si še ona enega prižgala Vprašala je, če lahko prisede, ni pa vprašala, če koga moti, da kadi. Pravzaprav me ni preveč motilo, saj je bil prostor velik, le da tega pri nas že dolgo nismo več navajeni. Spet se mi je utrnila misel, da je doma najlepše!

Še o oznakah

Zadeva s kažipoti Pomurska planinska pot je precej poenostavljena. Nemalokrat se zgodi, da ne piše, do katerega naslednjega cilja vodi pot, niti koliko časa bomo potrebovali, o nadmorski višini tudi ni ne duha, ne sluha. Resnično skopa informacija; vse kaže na to, da so bile table sofinancirane z evropskimi sredstvi čezmejnega programa Slovenija–Avstrija. Table ali tudi ureditev poti, ki niso vedno v najboljšem stanju? Najdemo pa tudi vzorno označene in nadelane poti, kažipote z navedbami časov – kot pred novo prihodnjo planinsko postojanko. Delo markacistov Planinskega društva Goričko Tromeja se že pozna in obljubili so, da bodo v kratkem opremili z ustreznimi kažipoti vse poti na Goričkem, ki so jih prevzeli v oskrbo od Planinskega društva Matica Murska Sobota.

Rotunda sv. Nikolaja v vasi Selo, spomenik okrogle romanske arhitekture in gotskega slikarstva Foto: Andreja Erdlen

Pomurska planinska pot del Slovenske planinske poti

V knjižici, ki je nastala ob 50-letnici Pomurske planinske poti, sem zasledila, da si Pomurci želijo, da bi Pomurska planinska pot postala del Slovenske planinske poti. Celotna pot? Menim, da je to malo pretirano. Po mojem mnenju bi bilo bolje dodati nekatere točke v Slovensko razširjeno pot: Tromejnik, Sotinski breg, Serdiški breg, Gomilo, morda tudi Vinarium v Lendavskih goricah, čeprav do tja vodi jo le še asfaltirane ceste. Slovensko planinsko pot bi morda veljalo podaljšati do Šentilja – iz Maribora po delu poti po Svečinskih goricah čez Urbana, Špičnika (srce med vinogradi), na Plački vrh (razgledni stolp) in v Šentilj. Seveda, možna bi bila še navezava na Šentiljsko planinsko pot, a če bi želeli pot povezati z Goričkim, smo v zadregi. Ali pa tudi ne? Prekmurci bodo povedali! Franc Šinko, predsednik PD Grmada Celje, ki je po rodu Prekmurec, mi je namignil,

Na mestu pristanka stratosferskega balona v Ženavljah stoji spominska oznaka umetniške vrednosti, delo akademskega kiparja Mirka Bratuše.
Foto: Andreja Erdlen

Cerkev sv. Trojice v Gornjih Petrovcih
Foto: Andreja Erdlen

da primorski hribčki niso nič kaj dosti višji od prekmurskih, da se tudi po Pohorju hodi po cestah – in se sprašuje, če Slovenska planinska pot upravičeno nosi ime Slovenska, ko pa je ena tretjina Slovenije izločena? Naslednje leto praznujejo Prekmurci 100-letnico priključitve Prekmurja k matici Sloveniji. Mogoče bi bil to pravi čas, da Slovensko planinsko pot povežemo s Prekmurjem? Če se projekta lotijo poznavalci terena, bi s sodelovanjem z lastniki zemljišč gotovo lahko uredili zanimive poti in poskrbeli za manj hoje po cestah, kot nam jo ponuja Pomurska planinska pot.

Središki breg leži v severnem delu Goričkega blizu avstrijske meje
Foto: Andreja Erdlen

Veliko laže pa bi to lepo pokrajino vključili v Slovensko turnokolesarsko pot. Prav lepo bi se bilo zapeljati na Tromejnik, voziti po Lendavski šumi ... (gozdu). Morda ob naslednji izdaji?

Kmalu prva planinska koča v Pomurju

V maju 2018 naj bi dobili prvo planinsko kočo na območju Pomurja. Status planinske postojanke bo dobila okrepčevalnica Rak v Gornjih Slavečih 100, katere lastnik Marjan Benko je podpredsednik leta 2014 ustanovljenega Planinskega društva Goričko Tromeja. V isti zgradbi je tudi sedež planinskega društva, ki šteje okoli 70 članov.

Pri najinem zadnjem obisku Prekmurja sva se ustavila tudi v prihodnji planinski koči, mimo katere že vodi planinska pot. Do koče se lahko pripeljemo z avtomobilom, sicer pa bomo po eno uro do koče hodili iz Kuzme ali iz Rogaševcev, iz Grada dve uri, do Tromejnika bomo potrebovali tri ure, do Serdiškega brega tri ure in pol in do Sotinskega brega z razglednim stolpom dve uri. Prav gotovo je koča na odlični lokaciji, v kateri bo planincem na voljo okoli 20 skupnih ležišč, poleti tudi prostor za šotore, v ponudbi bo poleg že danes poznanih odličnih hamburgerjev (klasičnih, sirovih ali pa vegetarijanskih) prav gotovo tudi bograč in zelo verjetno tudi prekmurska gibanica.

Obisk tega dela naše domovine resnično priporočam. Ne le zaradi zanimivih poti, lepih razgledov – tudi zaradi prijaznih ljudi, ki nam bodo vedno radi svetovali in priskočili na pomoč. Tako, kot sta meni pri iskanju informacij pomagala Franc Šinko in Marjan Benko. Hvala! 🍷

Informacije

Kako do izhodišč: Do izhodišč v opisih v nadaljevanju se pripeljemo tako, da pomursko avtomobilsko cesto zapustimo na izvozu Vučja vas in peljemo proti Radencem, kjer zavijemo v glavnem krožišču desno proti Murski Soboti. Ko prečkamo reko Muro v Petanjcih, zavijemo levo proti Gederovcem. Od Gederovcev se peljemo naravnost proti Cankovi in Rogašovcem do vasi Sotina, naprej po cesti do mejnega prehoda Sotina (meja z Avstrijo).

Ali pa pomursko avtocesto zapustimo na izvozu za Mursko Soboto in nadaljujemo proti mejnemu prehodu Hodoš. V Gornjih Petrovcih nadaljujemo levo proti naselju Kuzma in vasi Martinje.

Planinska koča: Prekmurska koča v Gornjih Slavečih na Goričkem je trenutno še okrepčevalnica v Gornjih Slavečih, ki bo v kratkem vpisana v seznam planinskih postojank pri PZS kot edina koča na območju Pomurja.

Spletna stran: www.park-goricko.org/sl/prva-stran.asp

Serdiški breg, 416 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Serdiški breg leži v severnem delu Goričkega blizu avstrijske meje in je drugi najvišji vrh v Prekmurju. Z vrha je lep razgled proti jugu po dolini do Murske Sobote, na severu in zahodu pa na avstrijsko stran. Državna meja teče tik pod

vrhom. Nekateri ga napačno imenujejo tudi Rdeči breg (Rdeči breg je drugi vrh, Rottenberg na avstrijski strani), sicer v neposredni bližini. Brunarico na vrhu in nekaj klopic, kjer lahko uživamo v razgledu na ledavsko (ne lendavsko) dolino,

je postavilo Turistično društvo Rogašovci. Tu stoji tudi vinogradniško znamenje v obliki piramide, ki označuje vrh. Turistično društvo Rogašovci prireja večkrat letno pohode na Serdiški breg.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot
Oprema: Osnovna planinska oprema

Višinska razlika: Približno 180 m

Izhodišče: Vas Serdica (Dajčev mlin), približno 240 m, ali mejni prehod Sotina, približno 240 m. Sem se pripeljemo tako, da pomursko avtomobilsko cesto zapustimo na izvozu Vučja vas in peljemo proti Radencem, kjer zavijemo v glavnem krožišču desno proti Murski Soboti. Ko prečkamo reko Muro v Petanjcih, zavijemo levo proti Gederovcem. Od Gederovcev se peljemo naravnost proti Cankovi in Rogašovcem do vasi Sotina. Takoj na začetku vasi Sotina zavijemo levo proti vasi Kalch (kažipot) do Dajčevega mlina ali naprej po cesti do mejnega prehoda Sotina (meja z Avstrijo). Pot lahko skrajšamo tako, da avtocesto zapustimo pri Lenartu v Slovenskih goricah in se po magistralni cesti

Na Serdiškem bregu Foto: Andreja Erdlen

Sotinski breg, 418 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Sotinski breg na skrajnem severnem delu Goričkega ob meji z Avstrijo se ponaša z enim od najlepših slovenskih razglednih stolpov. Najvišji vrh Prekmurja s skromno višino 418 metrov, ki je pred kratkim postal nova točka Pomurske planinske

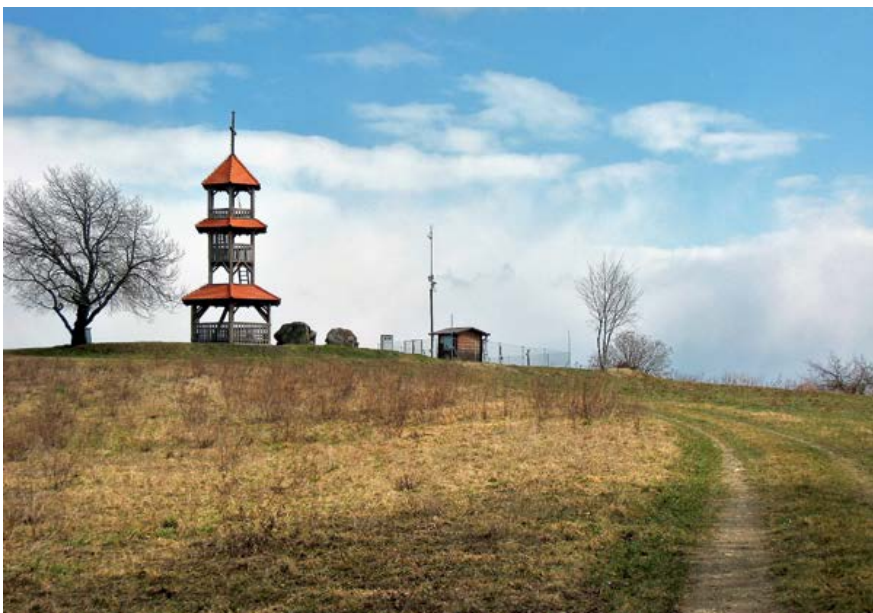
poti, ponuja s skrbno izdelanega, ličnega 17 metrov visokega stolpa izjemen razgled na severovzhodno Slovenijo, pogled pa seže, seveda, tudi čez mejo – vidimo lahko tudi del Avstrije, Madžarske in Hrvaške. Na vrhu je prodajalna – okrepevalnica

Sotinski breg, ki obratuje za konec tedna in ob praznikih in le v toplejših letnih časih. Ob okrepevalnici sta dva lična bungalova, Boter in Botra, v katerih lahko prenočimo. V bližini stolpa je tudi avtomatska vremenska postaja Krajinski park Goričko. Na zahodni strani hriba je še aktivni kamnolom, kjer so našli najstarejše kamnine na slovenskem ozemlju (podobno kot v Idriji). Zaradi okroglaste oblike, ki je zaradi kamnoloma nekoliko pokvarjena, Sotinski breg domačini imenujejo tudi Kugla ali Kugel po nemško.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot
Oprema: Osnovna planinska oprema

Višinska razlika: Približno 180 m

Izhodišče: Vas Sotina, približno 240 m, ali mejni prehod Sotina, približno 240 m. Sem se pripeljemo tako, da pomursko avtomobilsko cesto zapustimo na izvozu Vučja vas in peljemo proti Radencem, kjer zavijemo v glavnem krožišču desno proti Murski Soboti. Ko prečkamo reko Muro v Petanjcih, zavijemo levo proti Gederovcem. Od Gederovcev se peljemo naravnost proti

Na Sotinskem bregu Foto: Andreja Erdlen

Serdiški breg, 416 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

reke Ledave mimo kamnoloma Kugel proti mejnemu prehodu Sotina in naprej do vasi Kalch na avstrijski strani. Na prvem odcepu ceste, še pred kamnolomom zavijemo ostro na levo proti vasi Serdica in po 300 metrih na začetku gozdička zavijemo desno proti vznožju Serdiškega brega. Markacijo vidimo že od daleč. Pot se vijugasto vzpenja med redkimi hišami in drevesi proti vrhu hriba. Na njem, na vrhu Serdiškega brega, je kota. Čim bliže je vrh, tem bolj se odpira lep razgled v dolino, ki jo domačini imenujejo Ledavski dol.

Serdiški breg z mejnega prehoda Sotina

Opis: Pomurska planinska pot pripelje na Serdiški breg iz kanjona Ledave. Čez mostiček se odpravimo proti vzhodu v gozd. Pot skozi gozd je dobro označena in se zmerno vzpenja do 416 metrov visokega vrha.

Sestop: Z vrha sestopimo nazaj do izhodišč.

Andreja Erdlen

peljemo do Gornje Radgone in čez avstrijski Bad Radkersburg do Cankove. (Pot je krajša za približno 30 km).

WGS84: Sotina: N 46,831181°, E 16,048914°;

WGS84: MP Sotina: N 46,837183°, E 16,019965°

Časi: Serdica (Dajčev mlin)–Serdiški breg 40 min.

ali

Mejni prehod Sotina–Serdiški breg 30–40 min.

Sezona: Kopni letni časi. Pot je

večinoma prehodna tudi pozimi.

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: *Po gorah severovzhodne Slovenije*, planinski vodnik. PZS, 2007.

Zemljevid: *Pomurje*, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000

Serdiški breg iz Serdice od Dajčevega mlina (po Pomurski planinski poti)

Opis: Pot začnemo pri Dajčevem mlinu (mlin, žaga, oljarna, na obeh straneh ceste) na cesti, ki pelje skozi kanjon

Sotinski breg, 418 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Sotinski breg z mejnega prehoda Sotina

Opis: Na Sotinski breg se bomo povzpeli po Pomurski planinski poti. Z mejnega prehoda se odpravimo v gozd proti zahodu, pot nas vodi vzporedno s cesto na avstrijski strani. Po dobrem kilometru zavijemo desno navzgor. Markacisti so se potrudili in na nekaterih strmih odsekih nadelali celo stopnice. Kmalu prispemo iz gozda in na levi zagledamo lesen stolp.

Sotinski breg po Slatinski poti

Opis: To je najbolj obiskana pot. Parkiramo pri pokopališču na koncu vasi Sotina, ki je stičišče poti. Tu je izhodišče proti vrhu Sotinskega brega ali po Pomurski poti proti Prekmurski koči in Tromejniku. Najprej gremo 500 metrov po cesti nazaj proti vasi Sotina, nato zavijemo desno v hrib in mimo izvira Slatine (kisle vode) dosežemo vrh Sotinskega brega. Pot lahko krožno zaključimo čez Serdiški breg in mimo Dajčevega mlina.

Andreja Erdlen

Cankovi in Rogašovcem do vasi Sotina, kjer na začetku vasi Sotina zavijemo levo proti vasi Kalch (kažipot) do mejnega prehoda Sotina (meja z Avstrijo). Pot lahko skrajšamo tako, da avtocesto zapustimo pri Lenartu v Slovenskih goricah in se po magistralni cesti peljemo do Gornje Radgone in čez avstrijski Bad Radkersburg do Cankove. (Pot je krajša za približno 30 km).

Sotina–Slatinska pot–Sotinski breg 1 h
WGS84: Dajčev mlin: N 46,825191°, E 16,025820°

WGS84: MP Sotina: N 46,837183°, E 16,019965°

Časi: Mejni prehod Sotina–Sotinski breg 45 min.

ali

Sezona: Kopni letni časi. Pot je večinoma prehodna tudi pozimi.

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: *Po gorah severovzhodne Slovenije*, planinski vodnik. PZS, 2007.

Zemljevid: *Pomurje*, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000

Tromejnik/Dreiländerecke/ Hármashatár, 388 m, iz vasi Martinje

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Piramidni mejnik na Tromejniku Foto: Andreja Erdlen

Vzpetina ne bi bila nič posebnega, če ne bi bilo prav tukaj meja med tremi državami: Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko. Kaj je pravzaprav Tromejnik? Geografska točka, vrh, meja med Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko, Tromejnik pa je tudi tristranični piramidni mejnik, ki ga je 31. maja 1924 na sedanje mesto postavila mednarodna razmejitvena komisija. Na stranici, ki je obrnjeni proti Avstriji, je upodobljen avstrijski grb z letnico st. germanske konference 10. 9. 1919, na madžarski strani grb z letnico trianonske pogodbe 4. 6. 1920, na slovenski pa slovenski grb z obema letnicama. S trianonsko mirovno pogodbo 4. junija 1920 je bilo Prekmurje vključeno v jugoslovansko državo. Slovenski grb je bil nameščen leta 1993.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot
Oprema. Osnovna planinska oprema
Višinska razlika: Približno 100 m
Izhodišče: Vas Martinje, približno 280 m. Sem se pripeljemo po pomurski avtocesti. Zapustimo jo na izvozu za Mursko Soboto in nadaljujemo proti mejnemu prehodu Hodoš.

Tromejnik/Dreiländerecke/ Hármashatár, 388 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Na Tromejniku je pozimi samotno. Foto: Andreja Erdlen

Tromejnik je dostopen iz vseh treh držav – če imamo čas, se lahko po učni poti sprehodimo na Madžarsko, do Zgornjega Senika/Felsőszölnök in se vrnemo na vrh ob avstrijsko-madžarski meji, mimo stražnega stolpa. Na vrhu so klopce, ki pričajo o tem, da se tukaj ob različnih prireditvah zbere precej ljudi. Drugače je tukaj precej samotno.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pot vzdržuje avstrijsko planinsko društvo, označena je s črtami rdeče-bele-rdeče barve.
Oprema. Osnovna planinska oprema
Višinska razlika: Približno 150 m
Izhodišče: Sedlo Eckberg, približno 383 m, ali vas Kuzma, 269 m. Sem se pripeljemo po pomurski avtocesti. Zapustimo jo na izvozu za Mursko Soboto in nadaljujemo proti mejnemu prehodu Hodoš. V Gornjih Petrovcih nadaljujemo levo proti naselju Kuzma in naprej proti sedlu Eckberg.
WGS84: Sedlo Eckberg: N 46,849802°, E 16,065919°

Tromejnik/Dreiländerecke/ Hármashatár, 388 m, iz vasi Martinje

severovzhodna
Slovenija – Goričko

Opis: Od gostilne Tromejnik v Martinju, kjer hranijo tudi žig Pomurske planinske poti, se najprej napotimo po asfaltni cesti do vasi Trdkova. Tukaj stojijo tudi turistične table za Tromejnik – žal ne vedno v najboljšem stanju. Pot nadaljujemo po asfaltni cesti, nato pa pri zadnji hiši ob slovensko-madžarski meji stopimo v gozd. Nadaljujemo po poti naravnost, le pred vrhom se pot nekoliko vzpne.

Po isti poti sestopimo do izhodišča.
Andreja Erdlen

V Gornjih Petrovcih nadaljujemo levo proti naselju Kuzma. Pozorni smo na vas Martinje, saj nekaj 10 metrov pred njo opazimo oznake za Tromejnik. Pot lahko začnemo pri gostilni v Martinju ali pa se odpeljemo še do vasi Trdkova. Posebej urejenih parkirišč ni.
WGS84: Martinje: N 46,849132°, E 16,137313°

Časi: Martinje–Tromejnik 1.30 h

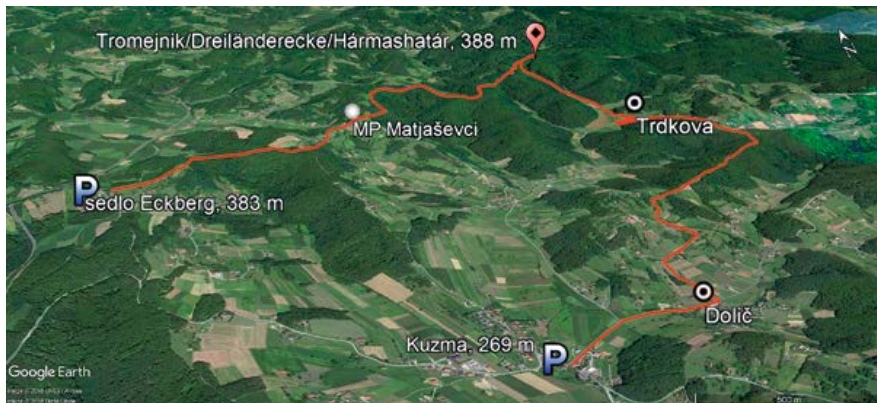
Sezona: Kopni letni časi. Pot je večinoma prehodna tudi pozimi.

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: *Po gorah severovzhodne Slovenije*, planinski vodnik. PZS, 2007.

Zemljevid: *Pomurje*, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000

Tromejnik/Dreiländerecke/ Hármashatár, 388 m

severovzhodna
Slovenija – Goričko

kažipot), mimo hiš ob meji, v glavnem po kolovozu. Pri gostilni Lang pot Schneiderkogelweg zavije na avstrijsko stran v vas Tauka, nas pa trojezični kažipot (Tromejnik 2300 m) usmeri na kolovoz, ki se nekoliko izraziteje vzpne le tik pred našim ciljem.

Tromejnik iz Kuzme po Pomurski planinski poti

Opis: Parkiramo v vasi Kuzma in se po asfaltni cesti (500 m) odpravimo do sosednjega Doliča, kjer pri prvi hiši na desni strani ceste (gostilna) začnemo vzpon levo v hrib po Pomurski planinski poti proti tromeji. Ko pridemo do začetka vasi Trdkova, sledimo makadamski cesti do vznožja Tromejnika, na katerega se povzpne po klasični ali Ježkovi poti. Pot lahko krožno zaključimo po grebenu ob meji do starega mejnega prehoda Matjaševci in se po cesti skozi vas Matjaševci vrnemo na izhodišče do Kuzme ali Doliča.

Sestop: Z vrha sestopimo nazaj do izhodišč.

Andreja Erdlen

WGS84: Kuzma: N 46,834334°, E 16,081572°

Časi: Sedlo Eckberg–Tromejnik 1.30 h ali

Vas Kuzma–Tromejnik–Kuzma 4 h

Sezona: Kopni letni časi. Pot je večinoma prehodna tudi pozimi.

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: *Po gorah severovzhodne Slovenije*, planinski vodnik. PZS, 2007.

Zemljevid: *Pomurje*, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000

Tromejnik s sedla Eckberg

Opis: Na Tromejnik se odpravimo s starega mejnega prehoda Kuzma/Bonisdorf oziroma s sedla Eckberg. Pot začnemo pri mejnem kamnu št. 83 pri gostilni Grenzgasthaus Mertschingg in hodimo ves čas po avstrijsko-slovenski meji. Pot vzdržuje avstrijsko planinsko društvo, najprej sledimo poti Schneiderkogelweg (nekaj oznak z modro barvo). Kmalu pridemo do mejnega prehoda Matjaševci (opuščena karavla,

Nočni vzpon na Veliko goro

Na Baliju, otoku bogov

"Kam pa letos?" sva tuhtala z ženko že januarja. Po lanskoletnih uspešnih, a logistično zahtevnih Azorih, sva postala še pogumnejša. Želela sva nekam daleč, v drug svet in druge kulture. In sva ga našla: Bali, najbolj turistično razvit otok Indonezije, ki poleg mnogih naravnih lepot skriva tudi občasno delujoči vulkanček, nadmorske višine kar 3036 m. Otok pripada Indonezijskemu otočju, meri nekaj več kot četrtno Slovenije, na tej površini pa prebiva kar 4 milijone ljudi. Čeprav je Indonezija največja muslimanska država na svetu, je Bali izjema, saj je večina prebivalcev hindujcev. Prav njihova religija je bila nekakšna rdeča nit potovanja, ki naju je prevzelo, pustilo globoke vtise, zavedajoč se, da tako daleč od doma res še nisva bila nikoli.

Vroč, soparen tropski zrak je kar butnil v naju, ko sva se po štirinajst ur trajajočem letu iz hladnega in suhega letala znašla v letališki avli. Po osnovnih formalnostih sva se napotila do menjalnice in v hipu postala prava pravicata milijonarja. Njihova denarna enota je indonezijska rupija. Za dvesto evrov sva dobila kar dva milijona osemsto tisoč rupij. Med silno

množico mahajočih taksistov z napisi imen iz celega sveta sva končno uzrla tudi najinega. Po debeli uri vožnje iz mestnega vrveža glavnega mesta Denpasar smo končno prispeli v nič manj živahen nočni Ubud. Kljub naporni poti sva vseeno našla še toliko moči, da sva skočila v bližnji lokalček na pивce in nato utrujeno zaspala v najinem hotelčku ob robu središča mesta.

Pogled na vulkansko pokrajino pri sestopanju iz Monte Batur. Pod oblaki se skriva jezero Batur (zadnji izbruh leta 2001).

Foto: Brane Pahor

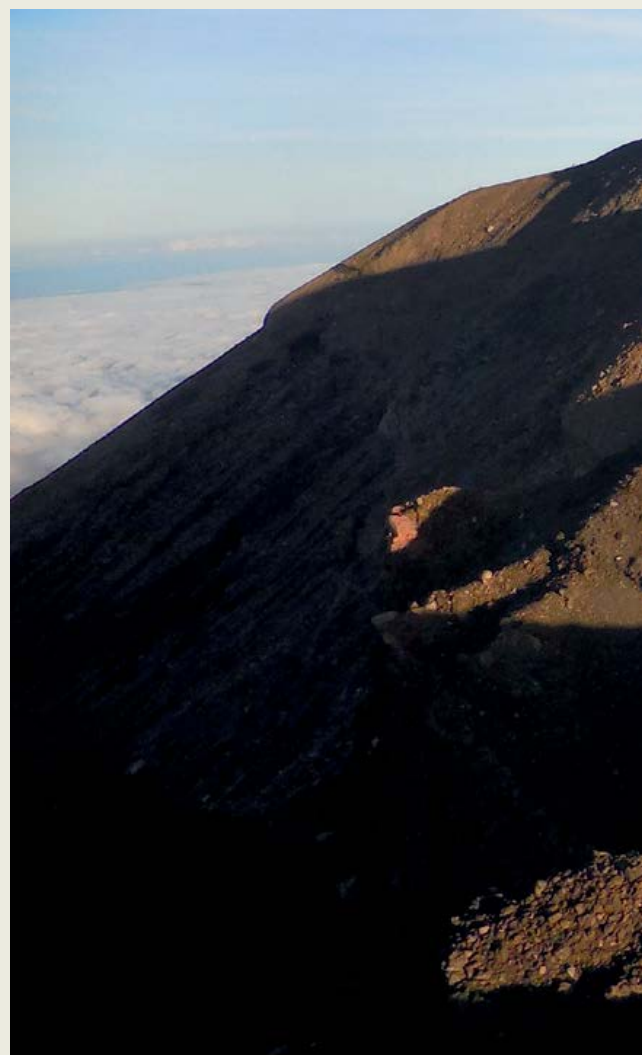
Po obilnem zajtrku na prostrani terasi hotela, ki jo krasijo religiozni kipci, med katerimi kraljuje Ganeš, bog slon, hindujski bog uspeha, sva se naslednje jutro napotila na ogled mesta. Mesto Ubud je kulturno srce Balijskega. Bolj prepoznavno je postalo s filmom *Jej, moli, ljubi*, v katerem je Julia Roberts iskala svojo življenjsko srečo. V mestu so našli domovanje številni templji, pred katerimi vse cveti, kipi številnih hinduističnih božanstev pa so okrašeni s cvetjem, zato kljub vsemu deluje nekako religiozno mirno. V labirintu majhnih ulic so številne umetnostne galerije, v katerih si ob križečih barvah, motivih in ustvarjalnih tehnikah napeseš oči. Prav šokanten je njihov mestni promet. Številni skuterji, na katere so dostikrat naložene cele družine, lahkotno švigajo med avtomobili japonskih znamk, kar je na prvi pogled videti zelo kaotično. Semaforje in prehode za pešce nihče ne upošteva, le na kakšnem večjem križišču stoji redar, a vse poteka po principu bodi "cool" in vse bo v redu. Ni hupanja, razburjanja, izsiljevanja ali vpitja in lahko zatrdim, da bi se z menoj vred Evropejci tam lahko mnogo naučili, kaj pomeni beseda strpnost. Čeprav je njihov standard sedemkrat nižji od našega, na ulicah opaziš veliko nasmejanih obrazov. Ko številnim uličnim ponudnikom turističnih storitev, masaž ali taksistom rečeš "No, thank you," ti le ti odgovorijo s širokim nasmehom sredi zagorelega obraza in gredo dalje.

Najprej sva se napotila na ogled Monkey Foresta, ene od znamenitosti Ubuda. Po prijetnem hladnem tropskem gozdu se sprehajajo številne majhne opice iz rodu makaki. Te male dolgorepe zverinice so tako udomačene, da če nisi dovolj previden, ti zlahka izmaknejo očala, klobuk ali celo fotoaparate. Če si predlogo pri miru, se kakšna od njih parkira na tvoji glavi, te malce počoha in odskaklja dalje. Nobene bojzani ni, da bi v Ubudu ostal lačen. Številne restavracije, imenovane Warung, ponujajo bogato izbiro njihove kuhinje. Obroki vsebujejo bolj malo mesa, veliko je zelenjave s prilogami iz riža ali tankih rezancev, vse skupaj pa je začinjeno s številnimi začimbami, da brbončice kar kipijo od navdušenja. V žep tudi ni treba seči globoko, saj kosilo za dva z odličnim pivom bintang nikoli ne preseže naših deset evrov.

Zvečer sva se odpravila na predstavo tradicionalnih balijskih plesov legong in barong. Plesalci, oblečeni v baročno razkošne kostume in brezhibno naličeni, pri plesu s svojimi migajočimi telesi pripovedujejo nekakšno epsko zgodbo. Ob spremljavi tolkalnega orkestra v ozadju odmeva strašljiv glas pripovedovalca, škoda le da ni "podnapisov", da bi človek kaj razumel. Ker sva doma že natančno izdelala načrt, kaj si nameravava ogledati v notranjosti otoka, sva po predstavi na ulici izbrala naključnega taksista. Druge možnosti pravzaprav ni, saj je javnih prevozov bolj malo, skuterji, sicer zelo poceni, pa niso za najine dopustniške živčke, pa še po levi je treba voziti. Imela sva srečo, saj je bil mladi mož pripravljen popustiti pri ceni in smo bili kar hitro dogovorjeni.

Prihodnji dan naju je najin Mudita že čakal pred recepcijo ob dogovorjeni uri. V čisti in prostorni toyoti smo se odpravili na prvi izlet na severni del otoka do enega najlepših slapov Sekumpul. Ob poti smo vsekozi videvali dvorišča, polna desk za izdelavo spominkov iz lesa, in dvorišča s kamnitimi kipci budističnih in hinduističnih božanstev. Ko smo se pripeljali mimo zadnje vasi, so se nam oči spočile na prostranih zelenih površinah riževih polj, nad katerimi so se dvigovale vitke in visoke palme. Z glavne ceste na severu smo zavili proti Sekumpul. Cesta se je močno zožila in po vratolomni vožnji smo prispeli do našega cilja, vasice Sekumpul, kjer se nahaja istoimenski slap. Sredi vasi je postavljen nekakšen vhod, kjer ponujajo vodiča, ki ga, kot sva ugotovila kasneje, ne bi potrebovala, a sva iz spoštljivosti in njihove revščine vseeno malce pobarantala ter se skupaj z mladim fantom odpravila proti slapu.

Pot nas je vodila mimo riževih polj in skromnih domov, nato se je začela strmo spuščati po zelo spolzkih in mokrih stopnicah. Kmalu sva sredi drevov in bujnega zelenja zagledala mogočna slapova. Ob majhnem templju je najin fant zmolil kratko molitev, potem smo prečkali most čez živahno rečico in se znašli pod samimi slapovi. Postavila sva se skoraj pod slap in sploh nisva opazila, da sva bila v trenutku čisto mokra. Voda je bila presenetljivo topla in je prav ugodno prjala v soparnem in vlažnem okolju. Naredila sva nekaj posnetkov iz varne razdalje in se odpravila po isti poti

nazaj. Pred neko hišo sva opazila zanimivo, majhni lisici podobno žival – cibetovko. Te živali zelo rade uživajo kavna zrna in jih nato iztrebijo neprebavljena. Zaradi posebnega prebavnega sistema in encimov zrna dobijo poseben okus. Domorodci ta zrna poberejo, očistijo, pražena kava, ki ima okus po likerjih in grenki pomaranči, pa je poznana kot najdražja kava na svetu. Njena cena dosega tudi do 250 evrov za kilogram. No ja, ne samo zaradi cene, tudi iz drugih razlogov še vedno prisegava na našo barcaffé.

Nazaj grede smo se ustavili ob vulkanskem jezeru Bratan, ki leži na nadmorski višini 1200 m. Tik ob bregu jezera v zavetju cvetočega parka je najpomembnejši vodni tempelj Danu Bratan, katerega glavno svetišče je zgradba z enajstnadstropno slamnato stolpičasto streho. Jezero je pogosto zavito v skrivnostno meglo in tudi ob našem obisku je le-ta pripomogla k še večjemu občutku svetosti kraja. Naslednji dan je prišel čas za sprostitev adrenalina. Blizu Ubuda je namreč skriti kanjon Sukawati in kot običajno te pred vhomom pričaka ali vstopnina ali pa vodnik in tokrat, roko na srce, je vodnik prišel še kako prav. Kanjon je namreč širok nekaj metrov, obkrožajo ga mokre, črne in izjemno spolzke skale, po sredini pa teče umirjena rečica. Prečenje je potekalo po skalah, varoval tako rekoč ni in zanesti se je treba na redke oprimke, na katere je sproti kazal vodnik. Ko je po nekaj minutah podal ženi roko, mu je spodrsnilo, naredilo je samo štrbunk in oba sta bila v trenutku povsem mokra. Na srečo je imela voda

krempko čez dvajset stopinj, voodoporna torbica pa je rešila njeno vsebino pred uničenjem.

Pot skozi kanjon je krožna, tako da smo se po dobre pol ure adrenalinskega prečenja čez riževa polja vrnili nazaj na izhodišče. Naslednje dni sva obiskala še slikovit tempelj Tanah Lot, ki leži na poraščenem skalnatem otočku blizu balijske obale, nato Goa Gajah ali slonovo jamo, katere vhod krasijo v skali vklesane grozeče pošasti in demoni, in Tirto Empul, tempelj svetih izvirov, kjer si množice domačinov in turistov želijo sprati svoje grehe.

Moja gorniška duša si na vsakem potovanju zaželi kakšen kucelj, po možnosti najvišjega, in tudi na Baliju je bilo tako, le da tam gore niso takšne kot pri nas, ampak so to ugasli ali občasno delujoči ognjeniki. Številne agencije ponujajo vzpone z ogledom sončnega vzhoda na dva od njih, in sicer na Batur, 1717 m, zadnji izbruh leta 2000, in na Agung Gunung (v prevodu Velika gora, zadnji izbruh leta 1963).

Še danes ne vem, zakaj sem izbral Batur, in ob dveh ponoči je pome prišel voznik, pobrali smo še dva Angleža in se odpeljali na izhodiščno mesto. Tam so nam ponudili kavo, nabirati pa se je pričela čedalje večja množica ljudi. Dodelili so me skupini, v kateri je bila poleg Angležev še mlada obilna Avstralka, in se, opremljeni s čelkami na glavah, sprehodili čez številna polja čilija in paradižnika do vznožja ugaslega vulkana. Po razdrapani, ponekod gladki skalnati stezi so se množice pet- in veččlanskih ekip z vodniki na čelu vile

*Vršni greben Agung Gunung (na sliki vodnik Warjan)
Foto: Brane Pahor*

proti vrhu. Od časa do časa sem pomagal Avstralki čez skale in ves čas se mi je vsa prestrašena zahvaljevala. Zaradi noči me je bela kača pohodnikov pred menoj spominjala na horde planincev, ki se vzpenjajo na našega očaka sredi avgusta.

Po dveh urah smo bili na vrhu, a smo žal zamudili sončni vzhod, kar pa še ni bilo tako hudo kot dejstvo, da je na obzorju za manjšim zelenim gričkom kipel v nebo on – Agung Gunung, ki je v trenutku postal moja velika neizpolnjena želja. Tudi obilen zajtrk z bananami na toastu in trdo kuhanim jajcem me ni potolažil, ko smo se po drugi strani mimo manjšega templja, kjer so nas zabavale majhne opice, vrnili proti svojemu vozniku. Ko sem se v sončnem soparnem opoldnevu vrnil v hotel, je moja ženka takoj opazila, kako sem razočaran. Ko sem ji opisal dogajanje, je po daljšem premisleku izjavila: "Veš kaj, kolikor te poznam, ti ne boš odšel z Balijskega zdrava, če se ne boš prej povzpел še na tistega tvojega Gununga, zato pojdiva po načrtu najprej na Gilije, nato se vrniva v Ubud, v najin odliččen hotel z bazenom in ostalo bo še ravno toliko časa, da boš odšel potešen z otoka." Rečeno, storjeno – že naslednji dan sva se napotila v agencijo po povratne vozovnice za otočke Gilije. Simpatični otočki Giliji ležijo na zahodni strani sosednjega balijskega otoka Lombok. Otočki so trije, in

*Sončni vzhod na Agung Gunung, 3031 m (v prevodu velika gora), najvišji vrh na Balijski. Ob mojem vzponu na vrh maja 2017 je bil zadnji izbruh leta 1963, torej je vulkan miroval kar 54 let. Zadnji izbruh je bil 21. 11. 2017. Vrh na sliki je najvišji vrh sosednjega otoka Lombok, Rinjani, 3726 m (zadnji izbruh leta 2010).
Foto: Brane Pahor*

kopanju ob beli peščeni plaži v kristalno čistem turkiznem morju.

Na otočkih je zelo popularno potapljanje, zato sva si naslednji dan tudi midva privoščila en tak peturni izlet, na katerem te vozijo od otočka do otočka, da lahko v treh potopih raziskuješ čudovit koralni podvodni svet, poln pisanih ribic. Glavna atrakcija pa so želve velikanke in na srečo nama je eno le uspelo videti. Imela je ravno čas za kosilo, ležala je na dnu in veselo trgala travo s skal. Naslednje jutro me je ob peti uri, ko sem ravno sanjal svojega Gununga, prebudil pojoči glas iz bližnje džamije, saj so vsi trije otočki, za razliko od Balijskega, muslimanski. Giliji so tudi otočki, polni kontrastov, saj ob obalnem pasu rastejo številni razkošni hoteli z velikimi bazeni, v notranjosti pa živijo domačini na ravni naših romskih naselij z odprtimi kuhinjami v hudi revščini. Po treh dneh ob prihodu nazaj v Ubud sem kar poletel do moje agencije in si še za isti večer plačal organiziran vzpon na "mojo goro".

Hladna noč me je objela, ko sem stopil iz avta sredi vasice Besakih pod sveto goro, kakor imenujejo domačini Agung Gunung. Pred mano je stopil vodnik, mladenič petindvajsetih let po imenu Waryan. Kar malce čukasto me je pogledal, misleč verjetno, "a so mi spet porinili *enga ta starga*". Toda ta noč je bila moja, kot poje Benč, in v meni je tlela neizmerna želja, da bi

sicer Gili Trawangan, ki je namenjen mladim žurerskim dopustnikom, Gili Meno je bolj za romantične duše oz. mladoporočence in Gili Air, ki je nekaj vmes in sredi opoldneva sva po uri in pol trajajoči vožnji s hitrim čolnom pristala na tem otočku. Takoj so nama padle v oči majhne kočije na dveh kolesih, vprežene v konjsko vprego, ker avtomobilov na otoku ni, in edino prevozno sredstvo so te kočije ali kolesa ali pa peš. Nastanila sva se v majhnem bungalovu na drugi strani otočka, najela kolesi in se odpravila na ogled otočka. Kmalu sva ugotovila, zakaj ponujajo tudi kolesa s skrajno širokimi gumami, saj je vožnja po mivki ob obali zelo mukotrpa. Ko sva končno prevozila en krog, sva parkirala ob obali, se ulegla v udobno odprto kolibo s slamnato streho, naročila pijačo in se predala

premagal tistih tisoč devetsto metrov višinske razlike in se v noči povzpел na najvišji vrh Balijskega. Waryan me je najprej testiral in mi velel, naj hodim spredaj. Nisem čutil ne kolen, niti kolkov, ne šestega križa, ki sem si ga naložil predlani, in lahak je bil moj korak po stezici po ravninski džungli. Kmalu sva se po zlizani spolzki zemlji začela strmo vzpenjati, Waryan pa me je zamenjal in odtelej hodil pred mano. Sledil sem mu kot lovski pes, ki preganja lisico, zaradi noči in adrenalinske evforije pa se mi je dozdevalo, da na levi in desni zijajo prepadi. Vsake toliko časa so nama bili ob hujši strmini v pomoč nekakšni trakovi iz zvezanih starih ženskih najlonskih nogavic.

Po dveh debelih urah sva stopila iz gozda na majhno jasico, kjer je bil postavljen šotor, v katerem sta se ravno

prebujala vodnika z dvema avstralskima gostoma. Pozdravili smo se, ko pa je Waryan pogledal na uro, je ugotovil, da sva mnogo prehitra in zato predlagal, da eno urico odspiva pred šotorom. Ulegel se je na mrzla tla in v hipu zadremal. Prosil sem za spalko v šotoru in ga pokril, da ga ne bi preveč zeblo. Avstralca sta mi ponudila čaj in ko smo prijetno klepetali, je izza hriba priplavala teta luna ter posvetila po okolici, da sem lahko snel čelno svetilko. Globoko spodaj v dolini se je kakor otok sredi morja v meglicah odstiral osvetljeni tempelj Besakih, največji in najsvetejši tempelj hindujske vere na Baliju. Ko je po urici počitka prišla tudi naslednja, poleg naju edina skupina tisto noč, sem zbudil Waryana in krenila sva dalje. Drevje in grmičevje je počasi izginjalo, pred nama pa se je pojavilo široko skalnato pobočje. Ponekod je terjalo kar veliko previdnosti, saj so med skalovjem široke razpoke in zaradi slabe vidljivosti bi lahko hitro zdrsnil v katero od njih.

Ko sva končno prispela na vršni greben, je bilo že tako hladno, da sem oblekel še ženin premajhen vetrni jopič. Nenadoma se je proti vrhu pokazala tanka rdeča črta in nad njo malce širša modra. Rdeča se je pričela večati in tudi modra je postala čedalje širša, na krilih ponosa pa sem skoraj stekel proti vrhu. Ko sem prispel na vrh, ki je pravzaprav najvišja točka kraterja, se je prikazala tudi velika rumena krogla, sonce. Rojstvo je vedno sinonim za nekaj lepega in tudi tukaj, daleč stran in na drugem koncu sveta ni nič drugače, ko se rojeva dan. Sonce je z zlato barvo najprej pobarvalo zunanje robove kraterja, nato pol vulkanskega grebena, najlepše pa je bilo, ko je na nasprotni strani na globoko morje oblakov spodaj ustvarilo senco v obliki velikanskega

trikotnika. Na še vedno močno rumenem obzorju se je odstirala temna kulisa troglavega vulkana Rinjani, 3726 m, na sosednjem otoku Lombok.

Ko sem se končno naužil lepot, sva se z Waryanom objela in krepko stisnila roki. Zaužil sem še nekaj banan in piškotov, pokukal v grozljivo prepadno žrelo kraterja in krenila sva navzdol. Ob dnevni svetlobi sem opazoval naravo, ki je bila še nedavno prej v temi. Grebenček, z obeh strani obdan z vulkanskim peskom, je ponekod ozek, a nič nevaren, skalnato pobočje je podnevi videti bolj varno, spodaj pa so namesto nočnih prepadnih prividov le prijetne travnate strmalni, posejane z velikimi košatimi pinijami. Čisto spodaj sva z Waryanom še malce posedela v visoki travi in pripoved je stekla o njegovem življenju. V odlični angleščini je povedal, da žena goji dve kravici za prodajo, on pa enkrat na teden pelje gosta na goro, pokazal pa mi je tudi sliko triletnega sina. Njegova zgodba se me je dotaknila, iz svojega nahrbtnika sem vzel ledno svetilko in mu jo podaril. Oči so sem mu zasvetile, a takoj nato sem storil napako, saj sem mu želel podariti še športne copate, ki pa so mu bile žal za dve številki premajhne.

Moj voznik me je že čakal v vasi, z Waryanom sva se še zadnjič objela, stisnil sem mu še stotaka v roke rekoč »za sina« in se odpeljal nazaj v Ubud. Zvečer sva se z ženo še enkrat sprehodila po mestu in v zaprti ulici občudovala verski obred, ko možje v belih srajcah, pisanih sarongih posedajo po tleh ob čutni glasbi, njihove žene pa nosijo cvetoče darove v tempelj. Bali nikakor nisva zapuščala ravnodušna. Če ne verjamete, pojdite tja in se prepričajte sami. Ne bo vam žal. Pa mojega Waryana mi pozdravite ... ◉

Pogled v krater gore Agung Gunung. Za vrh se šteje najvišja točka roba kraterja.

Foto: Brane Pahor

Po Slovenski turnokolesarski poti

Nekaj nasvetov in vtisov iz prve roke

Komisija za turno kolesarstvo PZS je poleti 2016 objavila odprtje Slovenske turnokolesarske poti (STKP), dolžine 1800 km, na kateri premagamo več kot 50 km višinske razlike. Kot so objavili na svoji spletni strani, je pot primerna za širok krog turnih kolesarjev, mestoma je naporna, ponekod je treba kolo potiskati. Razdeljena je na 41 odsekov, podprtimi z opisi, zemljevidi, GPS-sledmi in drugimi potrebnimi informacijami. Na mnogih prodajnih mestih lahko kupite Dnevnik STKP in odtisnete 111 kontrolnih žigov, ki so nameščeni v ali na kočah/objektih.

Kolesarska pot je speljana skoraj po celi Sloveniji in obide vse pomembnejše gorske skupine in pokrajine. Večina poteka po makadamskih in gozdnih poteh, manj po asfaltnih cestah, nekaj tudi po vlakah in stezah. Večkrat si kolesar s planinci deli markirano pot. Najvišja točka je na višini 1688 m (Poštarski dom na Vršiču), na Primorskem pa se spustimo do morske gladine. Krožna pot je skoraj povsem kolesarsko prevozna. Na nekaterih strmih ali kamnitih delih je treba kolo riniti, kjer je hudournik odnesel pot ali vihar podrl drevo, pa je treba kolo (in opremo) tudi prenesti. Avtorja članka sva končala STKP v začetku julija 2017. Vso opremo sva vozila s seboj, turo sva prevozila v treh etapah. V vednost naslednjim kolesarjem s podobnimi načrti: skupaj sva zmerno kolesarila 32 dni in prevozila (po kolesarskem števcu) okoli 2000 km. Ker je skupna višinska razlika v vzponu več kot 50 km, sva v povprečju vsak dan prevozila približno 62 km in se dvignila za več kot 1500 m.

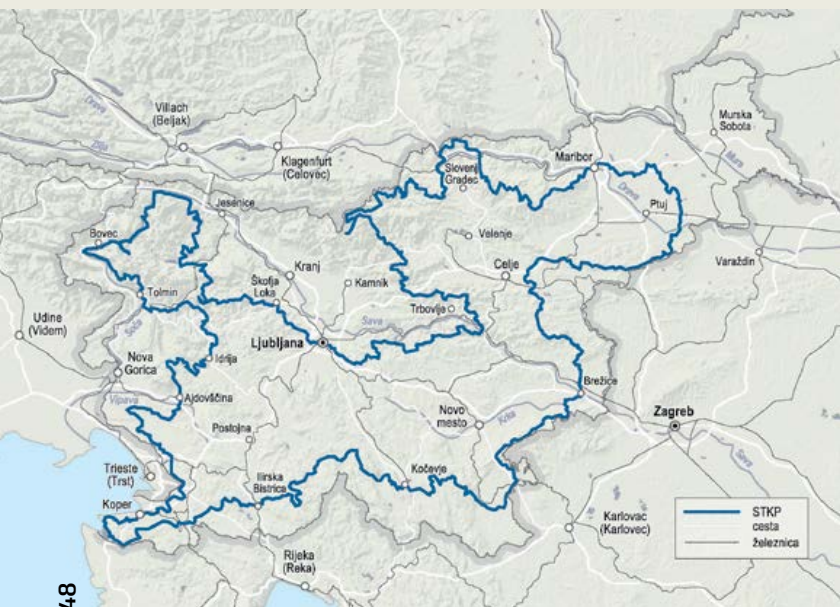
Izbira kolesa za turo STKP

Na pot pojdite s kolesom, ki ga imate! Najprimernejše je gorsko, za silo bo dobro tudi trekking kolo, spretneži s ciklokrosi pa tako pridejo kamorkoli. Kolo peljite na dober servis, če so gume izrabljene, jih zamenjajte s širšimi z grobim profilom in na turo! Če nimate primerne gume, je odločitev seveda težja. Izbor je odvisen od sposobnosti (tudi finančnih) in pričakovanj. Kolesa (gorska) so lahko nevzmetena, z vzmeteno prednjo vilico ali polno vzmetena. Nevzmetena kolesa za gorsko kolesarjenje niso primerna, razen če ste mazohisti. Izjema so kolesa z mnogo širšimi odprtami vilic (angleško fat, mid-fat), na katere so montirane balonaste pnevmatike več kot dvakratne širine. Posebno na zahodu postajajo zelo popularna, prvenstveno pa so namenjena vožnji po mehki podlagi (mivka, blato, sneg). Velike gume zamenjujejo vzmetene vilice (lahko so tudi vzmetene), proizvajalci pa naglašujejo prednost – enostavnost. Najobičajnejša in razširjena gorska kolesa imajo vzmetne prednje vilice. Za tiste, ki želijo večje udobje (blaženje sunkov), predvsem pa vožnjo navzdol tudi po težjem terenu, je boljša izbira polno vzmetenega kolesa, ki pa so tehnično zahtevnejša, nekoliko težja in tudi dražja.

Najpogosteje uporabljeni material okvirja koles je aluminij. Titan in v zadnjem času ogrodja iz ogljikovih kompozitov so precej dražja. Slednji so občutljivi na točkovne obremenitve, ki nastajajo pri padcih. Ogrodja iz Cr-Mo cevi imajo prednosti (vzdržljivost, enostavno varjenje) predvsem pri popotnih kolesarjih.

Čeprav imajo električna kolesa prav gotovo svetlo prihodnost (so zelo primerna za starejše, turiste, fizično slabše pripravljene ...), jih v zvezi z STKP nisva omenila. Mnenja sva, da vožnja gorske ture s pomočjo električno gnanih koles izgubi svoj namen. Tako je vsaj najino mnenje.

Vris STKP v
zemljevid Slovenije
Vir: <https://ktk.pzs.si/novice.php?pid=12054>

Izbira opreme za STKP

Način potovanja je odvisen od našega časa, želje in opreme. Pri tem nas vodi potreba po čim manjši skupni masi! Po količini prtljage je najenostavnejša enodnevna tura. Prav gotovo se je najprijetneje s kolesom voziti – potovati (skoraj) brez vsake opreme. Razen obveznega kompleta za krpanje zračnic, GPS in/ali zemljevida imamo v nahrbtniku, manjši torbici ali drugje nujna oblačila, potrebna pri spremembi vremena, pijačo in hrano (sendvič, čokolado ali novejšje visoko energijske dodatke).

Večdnevna tura. Pri večji količini prtljage postane nahrbtnik hitro premajhen. Težave nastopijo že pri izbiri (ultra) lahke (drage) opreme, še večje pa pri njeni pritrditvi na kolo. Običajno imamo opremo v torbah na (zadnjem) prtljažniku. Problem lahko nastopi, ker mnoga gorska kolesa nimajo pritrdilnih mest za prtljažnik. Običajno si pomagamo s kupljenimi kovinskimi, lahko pa tudi po meri narejenimi kompozitnimi objemkami. Ni treba poudarjati, da izbiramo med lahkimi materiali za prtljažnik in torbe. Običajna je tudi torbica na krmilu, ki je priročna, prispeva tudi k boljši razporeditvi teže v klanec.

V Sloveniji, verjetno zaradi majhnosti, opazimo gorska kolesa za večdnevno kolesarjenje precej redko. V večjih državah imajo tovrstna kolesa pogosto opremo, kot je mini šotor, spalna vreča, obešeno pod krmilo, nekateri izkoristijo tudi prostor med cevni ogrodja. Za spanje potrebujemo vsaj bivak vrečo in/ali ponjavo, spalno vrečo ali majhen šotor. Masa dobrih (in dragih) ultralahkih šotorov za eno ali dve osebi je že pod 1,5 kg.

Poseben problem predstavlja montaža opreme na polno vzmetnem kolesu. Zadnjega prtljažnika zaradi

giblivosti ogrodja ne moremo montirati, obstajajo različni nosilci za montažo na podsedežno cev. Če imamo voljo in znanje, si seveda prostore za opremo po lastnih zamislih naredimo tudi sami. Slaba stran take pritrditve se pojavi pri težjih odsekih, kjer je treba kolo prenesti in je čas odstranitve prtljage daljši.

Navigacija

Na spletni strani PZS KTK je turna pot podprta z opisi, zemljevidi, GPS-sledmi in drugimi informacijami. Mnogi za topografsko orientacijo ne uporabljamo satelitske navigacije (GPS). Na običajen način poiskane poti nam ponujajo večje zadovoljstvo, podrobneje spoznamo bližnjo in daljno okolico, pogosto tudi prijazne domačine. Sama običajno uporablja interaktivni spletni zemljevid geopedija. Ker sloj STKP v geopediji (še) ne obstaja, sva GPX-sled uvozila in si za priročnejšo uporabo natisnila večje število izsekov zemljevidov v manjšem merilu.

Na redkih odsekih, kjer je bila pot označena z dvoimensko ali turnokolesarsko markacijo, je bila orientacija seveda lahka. Le na nekaterih mestih je bila označba – vsaj po najinem mišljenju – na napačni strani poti. Kasneje sva opazila, da je osrednja bela črta bila na nekaterih turnokolesarskih markacijah usmerjena v različne smeri. Nisva ugotovila, ali je bilo to narisano slučajno ali namenoma.

Najin opis in doživetje poti

Prva kontrolna točka, začetek poti je na najmarkantnejši točki prestolnice – v vstopnem paviljonu pred ljubljanskim gradom. V kolesarskih oblačilih, s šotorom in spalko na kolesih se nisva počutila domače v množici lepo oblečenih turistov s fotoaparati in

Polnovzmetno kolo z ročno izdelanimi kompozitnimi prtljažniki
Foto: Vida Trček

najnovjšimi telefoni. Po odtisu žiga sva se hitro spustila v staro mestno jedro in nadaljevala po ljubljanski promenadi – čez Tromostovje in naprej v vzhodno predmestje prestolnice. Začetek, drugačen od nadaljevanja, vendar poln vtisov, ki jih pusti Plečnikova arhitektura, mestni vrvež, parki, sprehajalci in male gostilnice.

Že prvi dan sva morala kar krepko pritisniti na pedala, da sva prevozila strma klanca do cerkvice sv. Jakoba in Koče na Govejku, kjer je konec prve etape. V nadaljevanju se pot vije čez Škofjeloško hribovje – pod Blegošem in čez razgledni Porezen in Petrovo Brdo na Gorenjsko. Malo pred Podporeznom sva prvič nosila kolesa čez grapo, kjer je nevihta odnesla stezo. Savo Dolinko prečka pot pri Ribčevem Lazu in se čez Uskovnico vzpne na zelene gozdove Pokljuke. Skozi dolino Radovno in mimo kovinarske kočice v Krmi se nadaljuje po Spodnjesevski dolini do Mojstrane, kjer je 15. kontrolni žig v Slovenskem planinskem muzeju. Priključi se na asfaltirano kolesarsko pot po trasi nekdanje železnice, mimo spomenika kolesarja Jureta Robiča do Kranjske Gore (škoda, da so izpuščene Karavanke – Trupejevo poldne, Železnica ...). Turna

*Nekateri prehodi
so speljani po
enoslednicah.
Vir: Vida Trček*

pot nato zavije strmo navzgor skozi Pišnico in po ruski cesti na Vršič. Dolino Soče zapusti pod Krnom in se po slikoviti in malo poznani poti čez planino Kuhinja spusti mimo zgodovinskega spomenika, cerkvice Svetega Duha na Javorci v Tolmin. Iz Posočja se pot vzpne na Idrijsko-Cerkljansko gorovje in se skozi Trnovski gozd strmo spusti po Resljevi cesti v Ajdovščino.

Da je do popotnika/planinca lahko prijazna tudi zaprta kočica, sva doživela na Notranjskem (planinski Dom na Kamnem griču, 1016 m). Najprej sva iskala žig na zunanjih stenah, potem sva ugotovila, da je predprostor, v katerem je bil tudi žig, odprt. Opremljen je bil s klopjo, mizo, odejami in celo osnovno posodo. Če bi bilo slabo vreme, bi v predprostoru lahko udobno preživela noč. Čeprav ni bilo nikogar, sva se počutila res dobrodošlo.

Po Krasu se čez Trstelj in Kokoš pot spusti do obale pri Izoli. Pot se vije skoraj ob morju, prečka Krajinski park Sečoveljske soline in nadaljuje po dolini reke Dragonje. Čez primorski Triglav – Slavnik prečka notranjske valovite Brkine in se povzpne na Sviščake pod vrhom Snežnika. Pot zaokroži okoli državne meje na Kočevsko.

Doživetja so tista, ki zaznamujejo pot ...

Verjetno se nama je najbolj vtisnil večer v planinski koči Pri Jelenovem studencu. Bila je že trda noč, ko sva utrujena prikolesarila do kočice. Vedela sva, da se odpre šele naslednji dan. Prijazna oskrbnika, ki sta prišla le malo pred nama, pa ne samo da sta nama ponudila prenočišče, skuhala sta nama tudi večerjo, čeprav je bila kočica uradno zaprta.

V nadaljevanju se ne izognemo slabo poznanemu Kočevskemu rogu, prečkamo Belo krajino in se hrvaški meji povsem približamo na Trdinovem vrhu. Skoraj neverjetna je bila prijazna gospa v Beli krajini. Z dovoljenjem sva prespala na višje ležečem travniku in se zjutraj spustila proti dolini. Na klopci pred vasjo sva imela zajtrk. Iz bližnje hiše je prišla lastnica in naju vprašala, če lahko postreže s hrano, pijačo ... Po krajšem prijetnem pogovoru, ko je povedala, da pogosti vsakega popotnika, ki gre mimo njene hiše, sva prosila za kavo. Prinesla je dišečo kavo s piškotki ... nezabno!

Od Trdinovega vrha pot nekaj kilometrov sledi meji po stezi in kolovozu brez oznak, nato se spusti v nizino in nadaljuje čez bolj poznane Kozjanske hribe – Bohor in Boč. Prečka valovite Haloze in vodi do verjetno najbolj znane hiše vsaj na Štajerskem – Hiše stare trte v starem mestnem jedru na Lentu v Mariboru. Prispela sva v mraku, malo pred zaprtjem Zavoda za turizem, kjer je skrinjica z 82. žigom. Mondeno mestno jedro, veselo vzdušje, ki so ga prispevale gostilnice s turisti, promenada, mladina, glasba. Z umazanima kolesoma in v preznojnih majicah se kar niti sva mogla vklopiti v prijeten večer ...

Iz štajerske prestolnice se pot drži makadamskih cest čez Mariborsko in Zreško Pohorje, preči Dravo pri Vuzenici, obišče zahodni del Kozjaka, nadaljuje na

Poziranje pod Vrščem
Foto: Zlato Kampuš

jug in se vzpne na markantno Uršljo goro. Iz Koroške se pot čez Peco, mimo Olševe po solčavski panoramski cesti prebije v Matkov kot in Logarsko dolino. Nadaljevanje poti po Savinjski dolini je najprej po malo prometnih cestah, nato se vzpne na Menino in čez Trojane na Čemšeniško planino. Čez hribe in doline se vije v Zasavje. Reko Savo prečkamo pri Zidanem Mostu z žičnico na ročni vitel, imenovano cicka. Omeniti je treba še najvišji hrib posavskega hribovja Kum, od koder smo lahko v enem dnevu čez znane Janče na cilju – na ljubljanskem gradu.

Še beseda o trasi STKP in ljudeh ob njej

Kot zagreta gorska kolesarja kar dobro pozna poti in steze Slovenije. Nad izbrano traso sva večinoma navdušena. Posebno so všečni razni, razen domačinom, neznani prehodi po gozdnih vlakah, strmih travnikih ali enoslednicah¹ (okoli Trdinovega vrha, od cerkve sv. Ane v dolino Koprivne, prva varianta spusta od Koče na Peci v dolino Tople ...). Namesto poti po dolini Save Dolinke bi bila zanimivejša pot po Karavankah, spuščena sta pogorja Smrekovca in Golte. Kot sva slišala od domačinov, pot žal marsikje ni bila optimalno speljana zaradi nerazumevanja lastnikov zemljišč.

Ves čas sva srečevala prijazne ljudi, s katerimi sva se ne samo pozdravila, temveč izmenjala mnenja o poti, okolici, vremenu in podobno. Pogosto sva dobila uporabne informacije pri oskrbnikih koč, ki so nama s prijaznostjo vivali dodatno energijo. Seveda je v bližini večjih mest povsem drugače. Ljudem si neopazen, kolesarji ne odzdravljajo, v gostilni/koči ne vprašajo, kam potuješ ...

STKP sva tako kot na ostalih potovanjih prekolesarila s šotorom. Šotor zelo poveča svobodo izbire kraja prenočevanja in s tem dolžino dnevne ture. Na pot se lahko odpravite tudi zunaj sezone, ko so planinske kočice večinoma zaprte. S seboj sva vozila rezervno hrano in vodo za en dan, saj so kočice, turistične kmetije, gostilne ali trgovine pri nas dovolj pogoste.

Primerjava s tujino in najin sklep

Pred kratkim sva prevozila dve nekoliko podobni gorski poti v tujini. V svetu je verjetno ena najbolj znanih gorskih poti 4400 km dolga Great Divide Mountain Bike Route, ki se vije od kanadskega mesta Banff do mehiške meje. Vedno bolj znana je tudi (delno) gorska pot Tour Aotearora, ki je speljana čez oba otoka Nove Zelandije. STKP je v primerjavi z obema svetovno znanima potema sicer krajša, za zdaj še nepoznana, vendar vsaj enako zahtevna in dobro podprta z infrastrukturnimi informacijami. Prepričala sva se, da se naravne lepote v tujini težko primerjajo z našimi. Res so nekateri deli poti v tujini lepši/drugačni (nekaj 10 km dolge mivkaste plaže, tropski gozd, kivi, losi, grizliji ...), vendar ne presegajo nepozabne lepote kolesarjenja po Bovških hribih, Koroškem ali zgodovinskem Piranu!

Po prevoženih Slovenski kolesarski poti lahko zapiševa, da nama je bilo v veliko zadovoljstvo predvsem odkrivanje za naju manj poznanih, odmaknjenih delov našega sredogorja. Uživala sva v stranskih, skoraj neobljudenih poteh in stezah brez prometa, lepih razgledih ter druženju s podobno mislečimi. Seveda morava omeniti še zadovoljstvo, ki ga ponuja s trudom osvojen vrh/prelaz in užitek pri spustu v dolino. Vse čestitke snovalcem poti, turnokolesarsko pot STKP pa vsem ljubiteljem kolesarjenja zelo priporočava. ○

¹ Ozka pot, dovolj široka le za eno kolo (op. ur.).

Kraška divjina in zapuščeni pašniki

Nacionalni park Severni Velebit

Največji gorski masiv na Hrvaškem, ki ločuje Liko od Jadranskega morja, nas spremlja med vožnjo po zaviti jadranski magistrali, ki vedno znova navduši s pogledi na Kvarnerske otoke, slikovite zalive in obmorska mesteca, ki jim je še uspelo ohraniti čar pred navalom množičnega turizma. Preprosta in kompaktna golota 145 kilometrov dolgega gorovja na tej strani nasprotno deluje precej neprivlačno in pusto, pravo nasprotje gozdnate in zelene plati na liški strani, kjer leži Krasno polje oz. Krasno, ki sva si ga s prijateljico izbrali za izhodišče po Narodnem parku Severni Velebit.

Naselje Krasno leži v istoimenski dolini na malo manj kot 800 metrih, ki je v junijskem času pisano cvetoče polje. Takoj vas preseneti moderna stavba, v začetku avgusta 2017 odprto sodobno predstavitevno središče parka, ki obiskovalcem omogoči, da s pomočjo moderne tehnologije vstopijo v divji in raznolik svet tega dela Velebita. V kraju si lahko ogledate še gozdarski muzej in okrepčate v prijetnem bistroju, kjer nama je lastnik nemudoma priskočil na pomoč pri iskanju prenočišča. Domačini so hitro presodili, da "gospe" najbrž nista pripravljene spati v planinskem domu. S prijateljico sva se v petek na pot odpravili kar v službenih oblačilih in pogled na naju sprva res ni kazal na to, da se misliva nekaj dni po planinsko potepati. Koča na Zavižanu je bila tisti konec tedna polna in nisva se branili udobne in cenovno zelo ugodne

nastanitve, kjer so naju zjutraj razvajali s prijaznim klepetom in zajtrkom samih domačih dobrot, še posebno z odličnimi siri iz domače sirarne Runolist (Planika). Dobili sva tudi telefonsko številko lastnice, če bi na gori potrebovali kakšno pomoč. To na srečo ni bilo potrebno, se bova pa z veseljem še kdaj oglasili pri njih in se oskrbeli s sirom, ki ga tokrat nisva mogli prevažati naokrog cel sončen konec tedna.

Po krepkem zajtrku sva prav po otroško nestrpno čakali, da začneva hoditi. Med vožnjo proti Babić Sići, eni izmed vstopnih točk parka, sta nama cesto križala dva zajčka in parkirišče pod Domom Zavižan je bilo še prazno. Višek planinske sezone po Velebitu sta julij in avgust. Veselili sva se svežega in samotnega začetka in dneva pred nama. Do doma je kakih petnajst minut hoje, ki jo lahko podaljšamo s postanki ob

*Pogled z Zavižana
na otoke Krk, Prvič,
Grgur, Goli otok
Foto: Anita Krivec*

informativnih tablah na učni poti, ki v tem delu parka z ravno pravšnje mero podatkov, slik in zanimivosti predstavijo burno vremensko dogajanje na Velebitu, ki ga že od leta 1953 z niti dnevom prekinitve v zelo zahtevnih klimatskih pogojih spremlja najvišja meteorološka postaja na Hrvaškem, 1594 metrov. Med drugim lahko izvemo, da na tej naravni pregradi med celinskim in sredozemskim podnebjem (poleg Gorskega kotarja) na Hrvaškem pade največ padavin, da sneg lahko pade v vseh mesecih leta in zima s snegom lahko traja tudi sedem mesecev. Najvišja namerjena snežna odeja je več kot tri metre, snežni nanosi več kot petnajst. V številnih snežnih jamah se sneg zadrži celo leto. Močna, pogosto orkanska burja na Zavžanu povprečno piha dobrih sto dni. Najnižja izmerjena temperatura je -29 , najvišja 28 stopinj, kar si je dobro zapomniti, če vam kdaj presede pregrevanje na obalnem vznožju Velebita. Pa ne brez primerne obleke in obutve. Hitra sprememba vremena in padec temperature pod ledišče sta že botrovala podhladitvi s smrtnim izidom celo v septembru.

Vremenska napoved in pogled na jasno, sem ter tja koprenasto nebo, na kaj podobnega nista niti slučajno nakazovala. Uslug v domu še nisva potrebovali. Po Premužičevi stezi mimo Rossijevega zaklonišča do Rožanskih kukov je bil cilj tega dne. Noge so naju najprej ponesle čez sprva travnata pobočja, cvetoče jase, pa tudi zahtevnejše skalnate dele do Balinovca, 1602 m, prvega izmed mnogih vrhov z izjemnim razgledom na Kvarner in severne jadranske otoke, ki so kot na dlani ležali pod nama in razkrivali nekatere lahko prepoznavne detajle. Po začetnem ogrevanju se pot za hojo kar zahtevnega grebena in pretikanja čez balvane strmo spusti skozi gozd proti Velebitskemu botaničnemu vrtu, ki ga lahko krožno obhodimo. Rastje v zgodnjem juniju še ni bilo v polnem razcvetu, sva pa na označevalnih tablicah že lahko prepoznali marsikatero zel, obnovili znanje in si poskusili zapomniti kakšno novo ime. Žal nisva opazili endemita, velebitske degenije (*Degenia velebitica*), ki pa si jo lahko v stilizirani podobi ogledamo kot grafični znak vrta.

Na vstopnem delu botaničnega vrta, kjer se lahko še dodatno poučimo o njegovem nastanku in razvoju, se začnejo markacije za Premužičevo stezo. To je sedeminpetdeset kilometrov dolga in povprečno meter široka kamnita pot, zgrajena z rokami spretnih domačinov v tehniki suhe gradnje, ki je tudi manj pohodno večšim omogočila vstop v srce Severnega Velebita. Domačinom je med gradnjo v letih 1930–1933 pod vodstvom inženirja Anteja Premužiča dajala dober zaslužek v sicer težkih časih. Konec sedemdesetih let obnovljena in opremljena z zanimivimi podatki o rastlinstvu in morfoloških pojavih je udobna učilnica, kjer ni treba preveč paziti na vsak korak. Med hojo lahko varno opazujemo kraške zanimivosti ali se zaziramo v daljavo do Hajdučkih in Rožanskih kukov, nedvomno najslikovitejšega dela Velebita. To srednje območje najbolj zaščitene delo parka sestavljata skupini več kot petdesetih vrhov, višjih od

1600 metrov, z bogato paleto kraških oblik in pojavov. Hajduška skupina je bolj divja in težje dostopna. Lukina jama v njenem osrčju je s 1392 metrov globine najgloblja jama na Hrvaškem.

Rožanska skupina je zaradi omenjene steze, ki vodi skozi njeno osrčje, bolj pristopna in obljudena. Začne se za Rossijevim bivakom, stisnjanim na razglednem mestu pod skalno pečino. Tam naju je ob prihodu najprej nasmejalo duhovito ljubezensko sporočilo na vratih bivaka. Počitek z okrepcilom in prijazno kosmato družbo reševalnega psa (z lastnikom) nama je dal moči za nadaljevanje poti proti Crikveni, zelo slikovitemu delu Rožanskih kukov. Od tu se pot skozi gozd že začne spuščati na jug proti Alanu, ki je približno enako oddaljen kot izhodiščni Zavžan. Nekaj prostega plezanja je bilo treba, da sva zlezli še na dva razglednika, enemu izmed njih so nadeli ime Gromovača, 1675 m, po pogostih strelah, ki tolčejo v njegov vrh. Ponovljena slika modrine z otoki pod nama, tistega dne sicer že videna, a zato nič manj osupljiva ..., (velebitsko) pivo v popoldanskih urah v že zelo obljudenem Domu na Zavžanu, pred katerim stoji heliogram (merilec sončnih ur), v katerem se na glavo obrnjena zrcali slika delno prehojene pokrajine, vzbudi občutke, znane vsakemu pohodniku. Zadovoljstvo ob srečno prehojeni poti, vsemu videnemu in doživetemu ter občutenju, da je vse preprosto in tako, kot mora biti. Vožnja proti obali, vdihavanje z eteričnimi vonjavami prepojenega sredozemskega zraka, skok v morje in zadnja dva prosta ležišča v sobi z balkonom s pogledom na morje v PD Jablanac na 26 metrov visoki pečini nad morjem, je ta občutek le še dodatno okreplil.

Po jutranji kavici in prijetnem klepetu z oskrbnikoma sva z magistralke po ozki in ovinkasti cesti zavili v breg proti Štirovači do Doma Alan. Okrog kočje je bil že živahen vrvež številnih pohodnikov, večinoma namenjenih proti severu do Zavžana, in tudi tistih, ki so se gor pripeljali z avtobusi na izlet. Zgrozili sva se ob misli, da bi se morali s katerim od njih srečevati na prepadni cesti. Nameravali sva prespati tu, a sva se hitro zedinili, da je "razkošje" Doma v Jablancu nekaj, kar ni vredno kar tako izpustiti. S hitrim klicem sva razveselili oskrbnika, ki v sobi še nista utegnili zamenjati rjuh. V nasprotju z večino sva jo mahnili proti Velikem

Rossijevo zavetišče
Foto: Anita Krivec

Po Premužičevi stezi je hoja udobna.
Foto: Anita Krivec

Lubenovcu. Z gladkega kolovoza, ki vodi mimo številnih zapuščenih pašnikov in pastirskih stanov, lično urejenih v počitniška bivališča, sva lahko občudovali razkošje preprog bujnega cvetja, ki je bilo tukaj v primerjavi z dnevom prej že v polnem razcvetu.

V objektiv sva se trudili ujeti modre zaplate divjega lanu, sončno žareče pogačice in orjaške velovetne orlice. Ob še kar zapleteni orientaciji in včasih težje vidnih markacijah sva s pomočjo zemljevida nadaljevali mimo odcepa za Veliki Golič in Oblaki kuk in se na najino presenečenje začeli spuščati namesto vzpenjati. V napačni veri sva bili dotlej prepričani, da je Veliki Lubenovac vrh, tako vsaj nakazuje njegovo ime (zemljevid seveda ne). Mimo obnovljenega kala in tabel, ki so nama še dodatno potrdile najino zmoto, sva prečili prostrano, danes samotno dolino, ki je včasih ponujala bogato pašo in dom številnim pastirjem. Na njenem idiličnem zatrepu stojijo v tradicionalnem slogu vzorno prenovljeni pastirski stani, ki jih lahko od parka najamejo spokojnega miru in divje samote željni turisti. Med najinim obiskom so hiške samevale in ni si bilo težko predstavljati, kako bi bilo iz tople notranjosti skozi majhna okna zreti v zimsko zasneženo pokrajino ...

V resničnosti pa sva morali še enkrat prehoditi dolino, da bi nadaljevali proti Štirovači, dolini na okrog 1100 metrov, obdani z bujnimi jelovimi gozdovi in pragozdovi. Tu je eden redkih virov pitne vode v parku, kjer številni potočki napajajo pisano močvirno travnišče. Lepo vzdrževana gozdna cesta je idealna za gorske kolesarje. Za planince, ki stremimo vsaj k lepim razgledom, če že ne toliko višinskim metrom, pa roko na srce, po nekaj kilometrih postane dolgočasna. Začnjeni sva se že spraševati, če je ledena voda Štirovače in predvideno okrepičilo v koči res vredno tega truda. Na karti sva ravno računali razdaljo in čas, ki ga bova potrebovali do tja, in izhodišča, ko naju je prehitel do takrat edini avto in hipno je padla odločitev, da če mimo pripelje še kateri, poskusiva srečo z avto-stopom. Res ni minilo več kot par minut, ko se nama je "prikazala" Marija z Reke, ki je s soprogom prišla na

nedeljski izlet. Ob opravičujoči razlagi, zakaj štopava, v smehu pove, da planinci pač štopajo, če se zgubijo, so (pre)utrjeni ali jih pot dolgočasi. Po nekajkilometrski vožnji mimo (še) zaprtega Doma Mrkvište smo pri izviro naredili osvežujoč postanek, hipno namočili noge v le na štiri stopinje "ogreto" vodo. Radovedni smo se ob ostankih stavb velike žage, ki je delovala do druge svetovne vojne, med katero je bila požgana, lahko seznanili, da je bila ta dolina v toplejših mesecih zelo živahen kraj. Žaga, ki je zaposlovala večino okoliških prebivalcev, je bila z restavracijo, trgovino, bivališči za gozdarje in njihove družine pravo mesto v malem. Danes so tu poleg planinskega doma le še počitniške hišice. Domačini so se v želji za lažjim in boljšim življenjem že zdavnaj preselili v dolino.

Severni Velebit se nama je razkril v dveh različnih podobah: z belino apnenčaste kraške divjine na severni in cvetočo pisano prostranstvo zapuščenih pašnikov in dolin, obdanih s prostranimi gozdovi, na južnejši strani. Dva kontrasta, med katera se je idealno pomešala še modrina morja. Izlet se ne bi mogel zaključiti primerneje kot s sprehodom okrog enega najlepših jadranskih zalivov – Zavrtnici, ki se skoraj 900 metrov zajeda v strma pobočja Velebita. ◉

Informacije

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, zahtevna označena pot (krajši del vzpona na Gromovača je zavarovan z jeklenico).

Izhodišče: Krasno polje oz. Krasno, 714 m. Sem se pripeljemo iz Slovenije skozi Novo mesto, mejo prečimo na mejnem prehodu Metlika in zapeljemo na avtocesto Zagreb–Reka, ki jo nato zapustimo, in se po avtocesti, ki pelje proti Zadru, zapeljemo do izvoza za Otočac. Po lokalni cesti se zapeljemo jugozahodno do izhodišča. Za dostop imamo še dve možnosti: skozi Ilirsko Bistrico in mejni prehod Jelšane ali skozi Kočevje in Delnice.

Planinski koči: Planinski dom Zavižan, 1594 m, telefon +385 (0) 5361 42 09, stalno odprto; Rossijsko zavetišče, 1580 m, neoskrbovano; Planinska kočica Alan, 1340 m, telefon +385 995 15 49 99; Planinska kočica Mrkvište, 1276 m, občasno odprta.

Časi: Planinski dom Zavižan–Rossijsko zavetišče 3.30 h

Premužičeva steza–Gromovača 40 min.

Literatura: Alan Čaplar: *Velebitski planinarski put*. HPS, 2012.

Spletne strani: www.hps.hr/english/velebit-hiking-trail/.

<http://planinarenje.hr/>.

<http://www.hps.hr/info/planinarske-kuce/>.

<http://www.np-sjeverni-velebit.hr/>.

Zemljevida: Sjeverni Velebit, Smand 16, 1: 30.000; Nacionalni park Sjeverni Velebit, Smand 16a, 1: 30.000.

Je bilo vredno?

Zadnjič sem odkrila kup starih zgoščenk in med strganjem korenčka poslušala največje uspešnice legendarne Cher. Če bi lahko zavrtila čas nazaj, bi vzela nazaj besede, ki so te prizadele, /.../ ne vem, zakaj sem naredila stvari, ki sem jih/ne vem, zakaj sem rekla stvari, ki sem jih, /.../ besede so kot orožje, včasih ranijo ... je hreščalo iz zvočnikov, jaz pa sem razmišljala o tezi Toneta Škarje, da se zamere med alpinisti ohladijo po približno dvajsetih letih. Bo že nekaj na tem, kajti v nekem trenutku me je začelo nekam pogosto zanašati v obdobje od sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja pa do preloma tisočletja, ko sem nakuhala nekaj mule in zamer do nekaterih posameznikov iz alpinističnih krogov, ki so potem hitro zdrknili v kategorijo "nekdanji". Naveze so razpadle in prijateljstva izpuhtela zaradi stvari, ki sem jih takrat imela za sila pomembne, danes pa se zdijo smešne. Dogodke sem očitno potisnila v podzavest, a so po tihem in vztrajno grizli dušo, sicer o tem zagotovo ne bi premlevala.

Nekoč sem imela soplezalko, s katero sva skupaj delali prve samostojne korake v svetu vertikale. Rosno mladi in precej zagreti sva si hitro zadali visokoleteče cilje na odpravi v tujino. Morda so zrasli zgolj na mojem zelniku, ne spomnim se več. Danes, s časovnim odmikom dveh desetletij, vem, da jih nisva bili sposobni uresničiti. No, vsaj ne brez škode za zdravje. To je po nekaj znatno krajših in lažjih smereh, preplezanih pred odpravo in na njej, verjetno postalo jasno vsakomur, ki je situacijo gledal od zunaj, ampak ... *hotela* sem preplezati smer, o kateri sem sanjala celo leto, na kakršen koli način! Tudi s spremembo prvotnega načrta (v maniri Cilj opravičuje sredstva), s čimer se pa soplezalka ni strinjala, in tako je smer za vedno ostala na seznamu želja. Ko smo po enem mesecu zapuščali dolino, so me ob pogledu na obris stene, ki se je v prebujajočem se jutru bočila nad gozdovi, oblile solze. Ki jih seveda za nič na svetu ne bi pokazala nikomur, vso reč pa sem soplezalki grozno zamerila, in najine poti so se razšle.

Potem sem imela drugo soplezalko, s katero sva za leto ali dve združili svoje ambicije, pa se je zadeva spet klavrno končala – zaradi neke užaljene alpinistke, ki je ob neki priložnosti zapisala pretirano ostre besede zaradi nečesa, kar ji ni bilo prav. Nato sem imela soplezalko številka tri, s katero ravno tako nisva dolgo delili vrvi, saj nisem premogla toliko motivacije za trening in volje za uspeh, da bi lahko postali udarna naveza. Kmalu sta se našli soplezalka številka dve in soplezalka številka tri in preplezali nekaj, kar sem si

nekoč tudi sama goreče želela. In čeprav tokrat nisem ničesar zamerila, me je po tihem vseeno glodalo. Koliko hrupa za – z današnjimi očmi gledano – prazen nič! Saj so bile *samo* smeri ... Ko čez čas narediš obračun, ugotoviš, da je bilo vse po domače rečeno *brez veze*. Da so me moje reakcije stale nekaj

prijateljstev. Misel, da bi se morda s časom tako ali tako končala, sama po sebi izzvenela, kot se to pač včasih zgodi, mi ni ravno v uteho. Bolj me je razveselilo to, da sem pred časom po dolgih letih molka po spletu okoliščin govorila s prvo soplezalko. Po "uradnem delu" pogovora je padel predlog za klepet ob kavi. Nisva ga še udejanjili, čeprav bi bilo zagotovo zabavno obujati spomine na malinovo pivo in njegovo povezavo z avtomatom za ledene kocke (Še pomniš, tovarišica?). A že kratek pogovor, v katerem sem ji med drugim dala vedeti, da bi ji za nekatera dejanja morala reči oprost, je bil nekako katarzičen. In ker človek počasi pride do spoznanja, da lahko mirno živi le, če temeljito počisti po svoji notranjosti, začetek s tem zapisom izkoriščam priložnost, da izrečem opravičilo vsem, ki sem jih na svoji alpinistični (pa tudi siceršnji) poti na neprimeren način naredila za nekdanje. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Hotela sem preplezati smer, o kateri sem sanjala celo leto. Foto: Andrej Trošt

(Ne)varno športno plezanje

Kako (ne) plezamo

Športno plezanje v zadnjem času postaja vse bolj priljubljen šport, ki je ob upoštevanju določenih pravil in uporabi primerne opreme zelo varen, sploh v primerjavi z alpinizmom, dejavnostjo, iz katere se je razvil. Kljub temu se nesreče dogajajo, a za to je večinoma kriv človek. Cilj tega zapisa je opozoriti na najpogostejše napake pri varovanju in med plezanjem ter seveda svetovati, kako se jim izogniti.

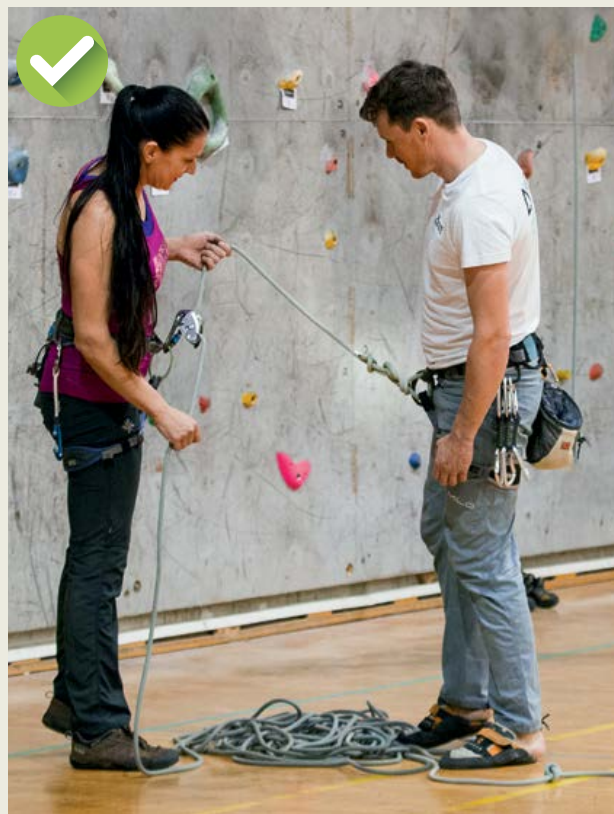
Osnova za varno plezanje je poleg ustreznega znanja ustrezna oprema. Pri nakupu opreme moramo nujno biti pozorni na to, da ustreza standardom UIAA in CE oziroma EN. Ko opremo enkrat imamo, jo moramo shranjevati na suhem, pri sobni temperaturi (malo gor ali dol) in predvsem stran od različnih kemikalij, ki bi lahko vplivale na kemično zgradbo predvsem tekstila (kisline, baze, topila itd.). A tudi oprema, za katero lepo skrbimo, nima neomejene življenjske dobe. Ta je omejena predvsem pri izdelkih iz umetnih vlaken, ki jih praviloma lahko uporabljamo največ deset let od prve uporabe, kar pa je malce nerealno, saj se večinoma obrabijo že prej, zato moramo opremo nuno redno pregledovati, da izločimo morebitne obrabljene kose. Med takšnim pregledom opazimo tudi morebitne ostre robove ali druge znake močnejše obrabe na vponkah in drugih kovinskih kosih, ki jih v tem primeru izločimo iz uporabe, sicer pa je življenjska doba kovinske opreme bolj ali manj neomejena. Pomembno je tudi, da smo seznanjeni z različnimi odpoklici opreme in da ne uporabljamo zastarele, ki dandanes ni več aktualna (recimo osmice, ki pri varovanju ne nudi dovolj trenja za varno zaustavljanje padcev, poleg tega pa še močno krotoviči vrvi).

Za večino nesreč pa, kot že rečeno, ni odgovorna neustrezna ali dotrajana oprema, temveč neupoštevanje varnostnih pravil, zato se bomo v nadaljevanju poučili, kako se izogniti najpogostejšim napakam.

Ko pridemo v plezališče ali v telovadnico in si izberemo prvo smer, je **pred začetkom plezanja smiselno premetati vrvi**, da se med nadaljnjim varovanjem izognemo nadležnim vozlom na njej, zaradi česar je naše podajanje vrvi počasnejše, kar je za plezalca zelo moteče. Ne glede na to, ali bomo vrvi premetali ali ne, moramo **pred začetkom plezanja na koncu vrvi nujno narediti vozle**, ki bo preprečil, da nam konec vrvi (navadno) pri spuščanju plezalca uide skozi varovalo in da on pade na tla, če bo vrvi prekratka. Tudi če v vodničku piše, da je smer

dolga dvajset metrov in imamo petdesetmetrsko vrvi, je vozle nujen, saj je lahko dolžina smeri zapisana narobe, po nekajkratnem rezanju obrabljenih koncev pa tudi ne vemo več, kako dolga je naša vrvi. Veliko izkušenih plezalcev, tudi inštruktorjev, je med spuščanjem že padlo na tla, ker na koncu vrvi niso naredili vozla – nekateri od teh padcev so se končali srečno, drugi pač ne.

V naših plezališčih pogosto vidimo plezalce, ki začnejo plezati, še preden varovalec vstavi vrvi v varovalo. Ta praksa je zelo nevarna, saj varujoči plezačega ne more varovati z rokami (*spotati*), preden bi

Dvojno preverjanje in vozle na koncu vrvi
Foto: Marinka Drennik

Pravilno varovanje, dokler plezalec ne vpne vrvi v prvi komplet.
Foto: Marinka Dretnik

Ko plezalec vpne vrv v prvi komplet, varovalec varuje tik ob steni in z minimalnim lokom na vrvi še vsaj do tretjega vpetega kompleta. Foto: Marinka Dretnik

ta vrv vpel v prvi komplet, predvsem pa zaradi dejstva, da v takem primeru ne moremo opraviti dvojnega preverjanja. **Dvojno preverjanje je nujno!** Z njim lahko preprečimo številne nesreče, saj lahko tako odpravimo potencialno usodne napake pri navezovanju, namestitvi varovala in konec koncev oblačenja samega plezalnega pasu, še preden zapustimo trdna tla. Smiselno je, da v sklopu dvojnega preverjanja **preverimo tudi, ali smo na koncu vrvi res naredili vozel in ali smo si pripravili dovolj kompletov.**

Ko smo se uspešno dvojno preverili, varujoči začne varovati, kar potrdi z vzklikom "Varujem!", plezalec pa varovalca na začetek svojega plezanja še dodatno opozori s "Plezam!". **Dokler plezajoči ne vpne prvega kompleta, ga mora varovalec spotati kot pri balvanskem plezanju, torej varovati z rokami** (razen če ima smer nevaren vstop, kjer varovalec varuje z vrvjo že od začetka, pri čemer ne sme pozabiti vpeti vrvi v točko, v katero se je varujoči samozavaroval).

Ko plezalec vpne vrv v prvi komplet, mora varovalec nekaj časa varovati tik ob steni z minimalnim lokom, saj se sicer morebiten padec tistega, ki pleza, konča na tleh. Ko plezalec vpne tretji komplet (odvisno od gostote svetrov in konfiguracije smeri), varujoči stopi nekoliko bolj stran od stene,

da lahko plezalca varuje bolj dinamično, hitreje podaja vrv in ga ne nazadnje bolje vidi.

Najpogostejše napake pri varovanju

Vsebina prejšnjih dveh odstavkov se morda zdi samo-umevna, a ravno pri varovanju in komunikaciji lahko v plezališčih vidimo največ primerov nevarnega ravnanja.

- 1. Preden plezalec ne vpne prvega kompleta, ga varovalec ne varuje z rokami (spota).** Morebiten padec pred prvim kompletom je sicer vedno zelo neugoden in se mu skušamo na vsak način izogniti, a ima, če ne varujemo z rokami, pogosto še mnogo resnejše posledice, kot bi jih imel sicer, saj pozoren varovalec padlega soplezalca usmeri tako, da na tla ne udari s hrbtom ali glavo, pri čemer je verjetnost za resnejše poškodbe največja.
- 2. Prevelik lok na vrvi na začetku smeri.** Če pride do padca, plezalec pade na tla, še preden bi ga lahko zaustavila vrv, in poškodbe so lahko zelo resne. Podobno velja, če so v smeri police ali druge izbokline. Tudi če je polica visoko v smeri, mora varovalec plezalca "imeti na kratko", saj so posledice padca na polico enake tistim pri padcu na tla.
- 3. Neustrezen položaj varovalca.** Varovalec mora predvsem na začetku smeri stati malo ob strani in ne naravnost pod plezalcem, da mu ta ob morebitnem

Varovalec ne sme nikoli izpustiti prostega dela vrvi!
Foto: Marinka Dretnik

padcu ne pade v naročje, saj lahko varovalec v tem primeru spusti vrv. Tudi ko je plezalec že višje, je smiselno, da varovalec ne stoji neposredno pod njim, da ni v vpadnici padajočega kamenja ali opreme.

4. **Varovanje ni dinamično.** Padci pri športnem plezanju dovolj visoko v smeri so načelno nenevarni, a so lahko bolj ali manj prijetni – številni s(m)o že imeli priložnost izkusiti tako povsem prijetne padce, ko nas je vrv nežno ujela, kot tudi nadvse neprijetne padce, ko nas je močno "razlimalo" na steno. Večinoma je vzrok za to premalo dinamično varovanje. Varovalec naj bi namreč, ko je to seveda varno (na začetku smeri ali nad policami) stal dva do tri metre stran od stene in ob soplezalčevem padcu skočil proti steni oziroma prvemu kompletu in tako omogočil počasnejše in mehkejše zaustavljanje padajočega. Mehkejši padec pomeni manjši šok za telo, predvsem za hrbtenico, za padlega pa tudi za opremo. Daljši in mehkejši padci predvsem vrv obrabijo bistveno manj kot krajši in bolj statični.

5. **Spuščanje prostega dela vrvi med varovanjem.** Prosto vrv moramo nujno ves čas držati! Pri nesamozateznih varovalih – recimo različnih ploščicah – je to zelo očitno in večina varovalcev prosto vrv dejansko drži ves čas. Večja težava so samozatezna varovala, za katera se zdi, da bodo padec zaustavila sama od sebe, kar nepozornemu varovalcu daje lažen občutek varnosti. Večinoma takšna varovala padec res ustavijo, a prosto vrv moramo vseeno

Tako "varovanje" je smrtno nevarno!
Foto: Marinka Dretnik

S takim "varovanjem" je nemogoče zaustaviti padec.
Foto: Marinka Dretnik

Varovalo grigri držimo takole samo pri hitrem podajanju vrvi!
Foto: Marinka Dretnik

Takšen (napačen) način varovanja je smrtno nevaren!
Foto: Marinka Dretnik

ves čas držati, da lahko padec ustavimo, tudi če samozatezna funkcija odpove. Na tem mestu je morda še smiselno opozorilo, da moramo vedno uporabljati varovalo, ki ustreza debelini naše vrvi (recimo grigri prve generacije je narejen za vrvi s premerom med 10 in 11 milimetrov, pri novejših tanjših vrveh pa se lahko zgodi, da avtoblok ne deluje, kar dodatno govori v korist temu, da je treba prosto vrv držati ves čas).

6. Neustrezno hitro podajanje vrvi z grigrijem. Grigri je upravičeno najbolj priljubljeno varovalo med športnimi plezalci, a varovanje z njim s seboj prinaša določene pasti. Napake pri hitrem podajanju vrvi s tem samozateznim varovalom so namreč med najpogostejše vidnimi v plezališčih in plezalnih središčih. **Pri hitrem podajanju moramo namreč z desno roko, medtem ko z desnim palcem pritiskamo na zavoro, ves čas držati prosto vrv.** Ko plezalec vpne vrv v komplet in se varovalec umakne stran od stene, mora palec nujno umakniti z zavore – najbolje je, da vrv prime kot pri varovanju z običajnim nesamozateznim varovalom.

Pri varovanju moramo biti osredotočeni na plezalca in pravilno varovanje! Foto: Marinka Dretnik

7. Varovanje brez ustrezne obutve. Bose varovalce lahko opazimo predvsem v dvoranah, saj so v naravi tla po navadi dovolj groba (na srečo), da je biti bos preveč neprijetno. Bosonogo varovanje je zelo nevarno, ker varovalca ob padcu plezalca močno potegne proti steni. Močan udarec nezaščitenega stopala oziroma nožnih prstov ob popeskanu ploščo ali oprimek je vsekakor zelo boleč, lahko pa pride tudi do krvavitve ali celo poškodb kosti in sklepov.

8. Dogaja se, da varovalci med varovanjem slikajo ali snemajo svojega soplezalca, pišejo SMS-sporočila in podobno. Odveč je opozarjati, da je to zelo nevarno, saj zbranost varujočega močno pade, poleg tega pa lahko kaj hitro izpusti tudi vrv.

Previdno z dolgimi lasmi, tole je lahko zelo boleče ...
Foto: Marinka Dretnik

Najpogostejše napake pri plezanju

Do nevarnih napak v plezališčih ne prihaja le med varovanjem, temveč tudi med plezanjem.

1. Izpuščanje kompletov, ki ga najpogosteje lahko opazimo v dvoranah, kjer so smeri opremljene zelo na gosto, pa tudi v naravi, predvsem v lažjih smereh.

Nevpenjanje kompletov je nevarno, saj so padci v tem primeru mnogo daljši in se lahko sploh v lažjih smereh končajo na kakšni polici ali celo na tleh. Tudi če gre za lahko smer, razmišljanje "saj tukaj ni mogoče pasti" ni sprejemljivo, saj se oprimki in stopi v skali lahko odlomijo, na umetni steni pa obrnejo. Spuščanje kompletov je sprejemljivo le v težkih in strmih smereh visoko nad tlemi, kjer se padci končajo v zraku daleč od tal (recimo zgornja polovica smeri v osrednjem delu Mišje peči), a tudi v takšnem primeru z nevpenjanjem ne smemo pretiravati.

2. **Napačno vpenjanje kompletov.** Pri kompletih mora vrv vedno potekati od stene skozi spodnjo vponko do plezalca, sicer se lahko v primeru padca po spletu nesrečnih okoliščin izpne. Smiselno je tudi, da v svedrovce vpenjamo vedno isto vponko (tisto, ki ima ravna vratca oziroma se premika), saj trdni svedrovci nazobčajo telo vponke, in če vanjo vpenjamo vrv, se ta mnogo hitreje obrabi. Na tem mestu je še smiselno opozorilo, da fiksne komplete, ki so že v smereh, vedno preverimo, preden vanje vpenemo vrv. Ne vemo namreč, koliko časa so že v smeri; večina jih je izpostavljena različnim vremenskim vplivom že vrsto let. Sončna svetloba močno načne zanke, dolgoletna raba pa vponke in robovi hitro postanejo zelo ostri, tako da lahko v najslabšem primeru prerežejo našo vrv. Čim podvomimo o fiksnem kompletu, namesto njega vpenemo svojega, ki ga lahko med spuščanjem pobere (ali pa ga tudi pustimo v smeri za obči blagor).

3. **Plezanje z vrvjo med zobmi.** Med vpenjanjem mnogo plezalcev prime vrv z zobmi, da k sebi laže potegnejo dovolj vrvi, da dosežejo naslednji komplet.

Pri vpenjanju vrvi v komplet mora vrv nujno potekati od stene skozi spodnjo vponko do plezalca. Vrv vpenemo v komplet, ko je ta približno v višini prsi. Foto: Marinka Dretnik

Tako vpenjanje precej podaljša morebitni padec. Foto: Marinka Dretnik

Če to že počnemo, moramo biti med vpenjanjem v res stabilnem položaju, saj ob padcu čeljusti refleksno stisnemo in tako zelo hitro ostanemo brez sekalcev. Če vrv že prijemamo z zobmi, nikakor ne smemo plezati, medtem ko jo imamo v ustih. Ravno zato je smiselno, da kompletov ne vpenjamo, čim je to možno, ampak splezamo malce više, ko imamo svedrovec nekje v višini prsi. Tako je med vpenjanjem v sistemu tudi manj vrvi in v primeru neugodnega padca med vpenjanjem je ta precej krajši. Komplete vpenjamo z iztegovanjem daleč naprej le na začetku smeri ali če vidimo, da više to ne bo več možno.

4. **Plezanje z varovanjem od zgoraj, ko je na vrhu vpeta le ena vponka brez matice.** Med plezanjem na *top rope* je življenje plezalca ves čas odvisno le od vrhnje točke. Če plezalec med plezanjem izpenja komplete in je na vrhu vrv vpeta le v navadno vponko ali komplet, se hitro zgodi, da izpne svojo vrv tudi iz sidrišča, kar je smrtno nevarno. Med plezanjem z varovanjem z vrha mora biti vrv nujno vpeta v sidrišče z vponko z matico ali dvema vponkama, obrnjenima zrcalno druga proti drugi, najbolje pa je, da se tisti, ki smer napelje, na vrhu preveže, tako da se plezalec nikakor ne more izpeti. Pri plezanju na *top rope* plezalec nikoli ne sme plezati nad sidrišče, saj se lahko vrv po spletu okoliščin izpne!

Seznam napak pri športnem plezanju je skoraj neskončen in brez ustreznega znanja postane ta sicer varen šport smrtno nevaren. V pričujočem članku smo si pogledali le najpogostejše napake in najpomembnejše varnostne nasvete, sicer pa velja, da znanja in previdnosti ni nikoli preveč. ○

Slovensko zabeljen alpski zimski teden v Planici

Plezanje za vse

Vse poti plezalcev iz Češke, Hrvaške, Italije, Madžarske, Slovaške in Slovenije so od 5. do 11. marca 2018 vodile v Planico, kjer je Planinska zveza Slovenije gostila srečanje triletnega mednarodnega projekta Plezanje za vse. V središču četrte izmenjave je bila zimska alpinistična dejavnost, zaradi razmer večinoma ledno plezanje in turno smučanje, teden pa je mineval v znamenju mreženja udeležencev, izmenjave znanja in izkušenj ter iskanja idej za dodatno približanje plezanja in planinstva širši javnosti.

Cilj mednarodnega projekta Plezanje za vse, pri katerem so moči, ideje in izkušnje združile planinske zveze Češke, Hrvaške, Italije, Madžarske, Slovaške in Slovenije, je predvsem mlade spodbuditi k aktivnejšemu ukvarjanju s plezanjem, alpinizmom, planinstvom in drugimi povezanimi športi ter nadgraditi mednarodno sodelovanje med državami. Sofinancira ga Evropska komisija po programu Erasmus+, ključna aktivnost pa so mednarodna srečanja. Prva izmenjava je bila jeseni 2016 v Adršpachu na Češkem, naslednja junija 2017 v Visokih Tatrah na Slovaškem, oktobra 2017 je bilo srečanje v Paklenici na Hrvaškem, marca je bila gostiteljica Slovenija, jeseni sledi sklepno dejanje v Italiji.

"Izmenjava Erasmus v Planici je namenjena zimskim plezalnim in ostalim gorniškim aktivnostim. Na PZS smo zaradi številnih možnosti, ki jih ponujajo slovenske Alpe pozimi, dobili organizacijo zimskega srečanja. Žal nam vreme in snežne razmere ne služijo najbolje, a so kljub temu udeleženci vsak dan polno zimsko aktivni. Prejšnji polarni teden nam je še pustil nekaj ledu, s prilagoditvami je kar nekaj turne smuke in zimskega pohodništva, strokovne delavnice so namenjene učenju in novim izkušnjam. Kljub sivemu vremenu je slovenska zimska izkušnja dobra priložnost za udeležence, da pridobijo prve ali nadgradijo zimске izkušnje. S popoldanskim in večernim izobraževalnim in družabnim programom je to pravi alpski zimski teden, zabeljen po slovensko," je slikovito orisal načelnik Komisije za alpinizem PZS Miha Habjan. Vodstvo planinskih organizacij je sodelovalo tudi v delovnih skupinah o delu z mladimi, problematiki prostega dostopa do gora, vključevanju starejših, invalidov in drugih skupin, mednarodnem povezovanju in usposabljanju za aktivnosti v gorskem svetu. Teden v Planici je bil tako priložnost za izmenjavo in nadgrajevanje znanja in izkušenj, kot tudi za predstavitev slovenskih gora, znanja, tehnike in uspehov tujim alpinistom. Udeleženci so si po posvetu s

slovenskimi alpinisti o razmerah in zahtevnosti samostojno izbirali cilje in se v manjših skupinah odpravljali na turno smuko ali ledno plezanje v Tamar, Krnico, proti Vršiču, v Karavanke in še dlje, živahno je bilo tudi pod Poncami.

Žiga Šter iz podjetja Dynafit je izpeljal turnosmučarsko delavnico in testiranje opreme, veliko zanimanja je požela lavinska delavnica strokovnega sodelavca PZS in inštruktorja GRZS Matjaža Šerkezija, predstavilo se je podjetje Veriga Lesce. Profesor Igor Mekjavič z Instituta Jožef Stefan je zbrane navdušil s strokovnim predavanjem o aklimatizaciji in medicinskih spoznanjih o visokogorskih vzponih, alpinistični smučar Davo Karničar jih je osupnil s filmom o smučanju z najvišjih vrhov sedmih celin in prikazom Elanovih zlozljivih smuč, letošnji prejemnik priznanja PZS za življenjsko delo v alpinizmu Andrej Štremfelj pa je mednarodno družčino popeljal skozi svojo – in Marijino – bogato alpinistično zgodovino. ●

*Lavinska delavnica
za udeležence
projekta Plezanje
Foto: Manca Čujež*

Streha nad glavo

Ne ravno v smislu zaščite pred vremenskimi neprijetnostmi, pa vendar tudi zato. Svoj prostor in streho nad glavo potrebujeta tako človek kot podjetje ali organizacija, če želita nemoteno delovati. Letos, ob 125-letnici obstoja naše planinske organizacije, smo doživeli selitev v nove prostore. Skoraj idilična vila na Dvorakovi, skrita med stanovanjskimi bloki in celo nekoliko pogreznjena v tla, je predstavljala domovanje PZS dobrih petdeset let. Mimoidoči je, deloma skrite za ograjo in zelenjem, v večini niso niti opazili. Tisti, ki smo imeli občasno v njej kakšne opravke ali sestanke, pa bomo zagotovo pogrešali njeno domačnost, vključno s škripanjem lesenih stropov in stopnic ter pomanjkanjem parkirnih mest, za katera v času vselitve planincem še ni bilo mar.

Slovensko planinsko društvo (SPD) v času svojih začetkov ni imelo lastnih prostorov. Ker je bilo članstvo majhno, jih niti ni potrebovalo. Odborniki so po potrebi sestankovali v kakšni gostilni, za občne zборе pa najeli klubski prostor v katerem od ljubljanskih hotelov.

Šele zadnje leto pred prvo svetovno vojno, ko je društvo štelo nekaj nad tri tisoč članov, se je osrednji odbor SPD odločil odpreti informacijsko pisarno v ljubljanskem Narodnem domu (danes je v tej stavbi na Cankarjevi cesti Narodna galerija Slovenije). Pisarna je bila odprta med kopno planinsko sezono trikrat na teden, planinci so lahko v njej plačali članarino, kupili obstoječo planinsko literaturo in dobili tudi informacije oziroma nasvete o planinskih poteh. Zelo

zanimiva je bila možnost "izdelave potnih načrtov po naših planinah", ki jih je znal sestaviti dežurni odbor. Tako je tedaj sporočal Planinski vestnik.

Po končani vojni in nekajletnem premoru je SPD začelo ponovno delovati. Predvojna številčnost članstva se je vrnila v letu 1923, leto kasneje se je to že podvojilo. SPD je ponovno odprlo pisarno, ki je bila planincem na voljo vsak delavnik, lokacija je bila na Poljanski cesti 12 (blizu poljanske gimnazije), vendar prostori kot kaže niso ustrezali. Že čez pol leta se je SPD preselilo v poslopje Jadransko-podunavske banke, ki je bila lastnica stavbe na mestu, kjer je sedaj Nama. Torej prav v stavbo, kjer je bilo SPD trideset let pred tem ustanovljeno, le da je bil v času ustanovitve v njej še ljubljanski hotel Malič. Na tej lokaciji je SPD

Novi prostori
Planinske zveze
Foto: Manca Čujež

dočakalo drugo svetovno vojno, po njej pa je planinska organizacija s tem imenom nehala obstajati.

Po vojni se je planinstvo postavljalo na noge. Novo Planinsko društvo Slovenije (PDS) je imelo prvo sejo glavnega odbora v Trgovski zbornici na Erjavčevi 11. Vključeno je bilo v Fizkulturno zvezo, kjer sta planinstvo in alpinizem predstavljala le segment med različnimi telesnokulturnimi dejavnostmi, zato je intenzivno iskalo lastne prostore. Dobilo jih je konec leta 1946 na Taboru v Ljubljani, kamor se je naselil sedež Fizkulturne zveze. Žal pa je bila na voljo zgolj ena soba.

Skokovita rast članstva je zahtevala več prostora, in na plenumu decembra 1950 je bilo odločeno, da mora tedaj že Planinska zveza Slovenije za normalno delo dobiti v Ljubljani svoj planinski dom. Seveda je bilo to enostavno odločiti in zapisati, za gradnjo pa so potrebna poleg volje predvsem sredstva, ki jih ni bilo. Do selitve je vseeno prišlo. PZS je odšla v eno večjih barak, ki so stale na Likozarjevi ulici. Tam je stalo več tipskih, med seboj tudi povezanih barak, ki so predstavljale nekakšen provizorij, torej začasno prostorsko rešitev. Ker je v njih dobilo svoje prostore več različnih uradov, so se sproti spreminjale hišne številke, zato se v dokumentih pojavljajo štirje različni naslovi PZS: Likozarjeva II. provizorij, Likozarjeva IV. provizorij, Likozarjeva 12 in ob požaru Likozarjeva 9.

Do vselitve je prišlo verjetno februarja 1950, ko se je naslov PZS na Likozarjevi pojavil tudi v kolofonu Planinskega vestnika. Prostora je bilo precej, zato je imela PZS tam tudi svoje skladišče, arhiv in prostor, v katerem je posloval Planinski vestnik. Alpinistični veterani France Zupan se spomni, da so imeli seje odbora za planinstvo in alpinizem v baraki na Likozarjevi že kmalu po vojni, kajti mala soba na Taboru je bila za seje povsem neprimerna.

Ker je bila provizorična baraka mišljena kot začasna rešitev, je bil decembra 1955 izdan javni poziv k zbiranju sredstev za dom slovenskih planincev. Da bi bil bolj otipljiv, so mu dali tudi ime, dom Zlatorog. Začeli so pripravljati načrte, določena je bila lokacija v ožji bližini ljubljanske železniške postaje. Zanimivo je, da so se planinci gradnje doma v tistem času skušali lotiti združeni z lovci in ribiči. Stavba je bila zamišljena kot velika zgradba, v kateri bi bile poleg organizacijskih in klubskih prostorov ter velike predavalnice še trgovine s planinsko, lovsko in ribiško opremo, muzej, restavracija in prenočišča za člane, ki bi prišli na sestanek ali srečanje v Ljubljano od daleč. Po tedanjem poročanju naj bi prišlo celo do nekakšnega zdravega tekmovanja med deležniki. V začetni zagnanosti so se najbolj izkazali lovci, ki so poleg obveznega denarnega prispevka od vsakega člana preko svojih lovskih družin pridobili še 140 m³ gradbenega lesa in od LD Trbovlje cel vagon cementa.

Poziv planincem, naj ne zaostajajo za lovci, je bil skoraj roteč. "Naj ne bo planinca, ki ne bi tudi osebno vsaj skromno prispeval. Zlatorog bo tudi njegov dom!" Poziv je kot uvodni članek v Vestniku objavil urednik Tine Orel, podpisana pa je bila kar Planinska zveza

Prispevki za ZLATOROG

Od 7. IV. do 15. V. 1956 je PZS prejela naslednje prispevke: Prosvetno društvo »Poštar«, Ljubljana din 730.—, Kamnikar Ančka, Ljubljana din 500.—, Grom Fr., Stara Vrhnika din 260.—, Peršin Fr., Št. Vid din 500.—, PD Cerkno din 1149.—, PD Sentjur din 1400.—, Kruh Lovro, Selee 11 din 1000.—, Stropnik Polde, Ljubljana din 500.—, Rebec Stefanija, Ljubljana din 100.—, Peršič Slavko, Ljubljana din 500.—, Jelinčič Zorko, Trst din 1309.—. Skupaj din 7939.—.

Stanje 7. IV. 1956 din 3066 490.—
zbrano do 15. V. 1956 din 7839.—

skupaj din 3074 429.—

Skupni sklad za gradnjo Zlatoroga izkazuje dne 16. V. 1956 din 17 371 724.—.

PLANINCI, ZBIRAJTE SREDSTVA ZA »ZLATOROG«!

NOVI DOBITKI, KI SO JIH PLANINSKA DRUŠTVA POKLONILA ZA ŽREBANJE BONOV ZA GRADNJO ZLATOROGA

PD Šoštanj, 2-krat po 7 dni brezplačnega penziona v Andrejevem domu na Siemeru (v poljubnem letnem času).

PD Radovljica, 7 dni brezplačnega penziona za eno osebo v Valvasorjevem domu (v zimskem ali letnem času).

PD Radovljica, 7 dni brezplačnega penziona za eno osebo v Roblekovem domu (v letnem času).

PD Luče ob Savinji, 3 dni brezplačnega penziona v Koči na Loki pod Raduho (v zimskem ali letnem času).

☆

PLANINSKA DRUŠTVA, PRISPEVAJTE SE NADALJNJE DOBITKE ZA GRADNJO ZLATOROGA!

☆

PLANINCI, SEGAJTE PO BLOKIH ZA GRADNJO ZLATOROGA, KI VAM BODO OMOGOČILI PRIJETNO BREZPLAČNO BIVANJE V NAŠIH GORAH, VSEM NAM PA ZGRADITEV REPREZENTANČNEGA PLANINSKO-LOVSKO-RIBIŠKEGA DOMA ZLATOROGA V LJUBLJANI.

Slovenije. Pisanje je odlično ogledalo tedanjega razmišljanja in "udarniškega" načina širjenja planinstva med množice, ki je bilo v danem trenutku dokazano uspešno. Ni pa bila tako uspešna ideja o gradnji v španoviji – morda so bile prevelike tudi razlike v deležih, ki naj bi jih kdo prispeval. Planinci so imeli zbranih petkrat več sredstev kot ribiči, po drugi strani pa vsaj petkrat manj kot lovci. Realneje je bilo misliti, kako bo vsakdo reševal svoj "stanovanjski problem". Tako je objave k zbiranju sredstev za dom Zlatorog Planinski vestnik na svojih straneh redno objavljaval še naslednjih dvanajst let. Med tem pa je PZS skorajda ostala na cesti kot brezdomec. Prišlo je do nesrečnega požara, ki je uničil prostore, arhiv in skladišče (dogodek je opisan v posebnem prispevku).

Planinci kot planinci v trenutkih preizkušenj so se takoj po katastrofi organizirali in s podvojenimi močmi nadaljevali delo v prostorih svoje knjižnice, v eni od bližnjih barak na Likozarjevi 3, torej v enakem, potencialno požarno ogroženem objektu. Gradnja doma Zlatorog je postala v tistem trenutku le iluzija.

Februarja 1961 se je PZS iz barake selila na donedavno lokacijo na Dvorakovi 9, najprej le delno, od 19. novembra 1966 pa je simpatična vila v bližini najnovejšega ljubljanskega hotela Intercontinental postala Dom slovenskih planincev Zlatorog. Uradno ime se sicer nikoli ni dobro prijelo, večina je sedež naše planinske organizacije poznala preprosto kot PZS, in v njej je naša planinska zveza ostala vse do januarja 2018.

Planinski vestnik je dvanajst let objavljaval pozive k zbiranju sredstev za svoj dom planincev. Izvedli so tudi žrebanje dobitnikov, torej nekaj podobnega kot kasnejše znamenita akcija Podarim – dobim za naše smučarje.

Po več kot polovici stoletja je napočil čas za selitev v prostore, ki so bolj naklonjeni današnjim časom in realnemu stanju. Vilo bi bilo treba po tolikšnem času temeljito prenoviti, to pa bi zahtevalo veliko denarja. Neustrezna je bila tudi velikost parcele, ki ni omogočala povečanja števila parkirnih prostorov. Časi, ko so delegati in člani raznih komisij prihajali v Ljubljano z vlaki in avtobusi, so realno gledano zgodovina, zato je bilo treba storiti korak naprej.

Novi prostori so v drugem nadstropju večje poslovne stavbe Ob železnici 30 a v ljubljanskih Mostah, nasproti BTC. Prostori so moderni, vsi na istem nivoju,

stavba je dokaj blizu obvoznice in ima na voljo precej več parkirnih prostorov, kot jih je bilo v centru Ljubljane. Tudi planinstvo iz leta 1966 z današnjimi časi nima več dosti skupnega, zato lahko mirno rečemo, da je bil čas za selitev. ●

Viri:

1. Digitalni arhiv Planinskega vestnika
2. Franci Ekar. Dom slovenskih planincev v Ljubljani. www.gore-ljudje.net
3. Palača Jadransko-podunavske banke prodana, Jutro, št. 137, 31.7.1934

Kako smo pogoreli

Od nesrečnega dogodka, ko so pogoreli prostori Planinske zveze Slovenije na Likozarjevi ulici (v bližini stolpnice Dela), ravno ta mesec mineva šestdeset let. Dovolj dolga doba, da o tem malo znanem dogodku zberemo informacije, ki se jih še da najti.

Na mestu med Parmovo in Dunajsko cesto je v povojnem času stal kompleks velikih barak – provizorijev, v katerih so bili nameščeni razni uradi in industrijska skladišča. Lesene stavbe so bile velike, pritlične, s pozidanimi in izoliranimi stenami, a v osnovi še vedno le barake, občutljive za požar. Večino so z leti podrli in parcele na novo pozidali, nekaj manjših pa je ostalo vse do danes.

Do požara je prišlo 18. aprila 1958 v zgodnjih jutranjih urah. O razlogih in posledicah sem našel podatke v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, kjer hranijo intervencijska poročila ljubljanske gasilske brigade. V primeru Likozarjeve je šlo za pomembnejši objekt, zato je bil gasilskemu poročilu priložen tudi obsežen komisijski zapisnik, ki so ga sestavili kriminalisti.

Iz dokumentacije izvemo, v kakšnem objektu je bil nameščen tedanji sedež PZS in s kom vse si ga je ta delila. Baraka je bila dolga kar petinsedemdeset metrov in široka dobrih deset metrov. Planinska zveza je bila tedaj del Fizkulturene zveze, v katero so bile vključene razne podzveze. V provizoriju so bile poleg planincev še nogometna, košarkarska, odbojgarska, atletska, kegljaška, namiznoteniška in smučarska zveza, ter združenje športnih podjetij Jugoslavije, uredništvo revije Polet in projektivni biro športne zveze. Nekatere od športnih zvez so imele v baraki tudi svoja skladišča.

Ko je prišlo do požara, sta bili v objektu le dve osebi. Nočni vratar, ki je skrbel za varnost v urah izven delovnega časa, in snažilka, ki je prišla okoli četrte zjutraj, da bi do sedmih počistila prostore. Tistega dne se je namenila namazati parket z loščilom, ki ga je po potrebi redčila z bencinom, shranjenim v 20-litrski kanti. Verjetno tega ni počela prvič, toda tokrat je bilo drugače. Nočnemu čuvaju je bilo hladno, zato je bila v vratarski loži zakurjena peč, nepredvidna snažilka pa se je v toplem prostoru namenila pretakati bencin. Prišlo je do vžiga hlapov in plamen je preskočil v kanto z bencinom. Nočni čuvaj je bil v bližini, vendar je bil, kot preberemo v zapisniku, zaradi starosti nepriseben, in se ni spomnil niti ni znal uporabiti katerega od ročnih gasilnih aparatov na hodniku. Šlo je za upokojenca, starega triinsedemdeset let, seveda pa je vprašanje, koliko bi bil lahko uspešen pri gašenju v danih okoliščinah.

Poklicna gasilska četa Ljubljana je imela leta 1958 sedež na Krekovem trgu 2 pri glavni tržnici. Alarmirana je bila ob 4.35, ko je po telefonu poklical občan iz soseske. Minuto kasneje so v akcijo krenile tri avtomobilske cisterne in bile na mestu požara v treh minutah, ob 4.39. Ogenj je v trenutku prihoda že zajemal srednji del barake v dolžini petnajstih metrov. Poklicnim gasilcem so se kmalu pridružile še enote prostovoljcev iz PGD Spodnja Šiška, Dravlje, Bežigrad, Železničar in industrijske gasilske enote Globus. Požar je bil tako močan, da so morali srednji del objekta prepustiti ognju, saj ga je zelo hitro upepeljeval, s curki so ogenj zgolj omejevali, da se je nehal širiti navzven, in hladili sosednje barake, ki so bile oddaljene manj kot petnajst metrov.

V kratkem času je bilo vsega konec in komisija je v zapisnik napisala, da je do tal pogorelo petintrideset dolžinskih metrov barake v srednjem delu, precej škode pa je nastalo tudi na obeh koncih, ki nista pogorela, a sta bila zalita z vodo zaradi gašenja.

Poleg poškodovanega inventarja so bila uničena skladišča materiala raznih društev, največjega je imela ravno PZS. V skladišču je bilo marsikaj, vsebina nam razkriva tudi delovanje tedanje planinske organizacije in alpinističnih odsekov ter razpolaganje s skupno opremo. Zgoreli so šotori, odeje, vetrovke, spalne vreče, vponke in klini, še posebno huda je bila izguba več deset svitkov uvoženih najlonskih plezalnih vrvi (pri nas se jih tedaj ni dobilo), za katere je PZS plačala lepe denarje. Zgorel je tudi medicinski material, projektorji, nekaj radijskih postaj, barve za markaciste, oprema za GRS, konzervirana hrana ter skoraj vse knjižne edicije.

Delno je zgorela soba, v kateri je posloval Planinski vestnik. Srečno naključje je pomagalo, da so na pogorišču našli ožgan seznam naročnikov revije in tudi s pomočjo povečevalnega stekla uspeli rekonstruirati 5400 od 5700 naslovov. V nasprotnem primeru naslednja številka sploh ne bi mogla iziti, kajti ob tedanjih možnostih bi trajalo izredno dolgo, preden bi ponovno sestavili bazo naročnikov.

Zanimive spomine na nesrečni dogodek ima planinski kronist Franci Savenc, ki je povedal, kako je v naslednjih dneh kot mlad alpinist skupaj z drugimi pomagal brskati po pogorišču, v katerem so iskali kovinske vponke in kline. Alpinistična oprema je bila zelo dragocena in komisija za alpinizem jo je po potrebi razdeljevala alpinističnim odsekom. Seveda klini po požaru niso imeli več potrebnih lastnosti, in alpinistični odseki so jih prejeli skupaj z opozorilom, naj jih imajo le za enkratno uporabo. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je obstajal kakšen alpinist, ki je to navodilo tudi upošteval.

Kako je potekalo brskanje po pogorišču na Likozarjevi, nam lepo prikažejo fotografije iz zupščine reporterja Miloša

Švabiča, ki je prizorišče poslikal za časopis Delo (takrat se je imenovalo še Slovenski poročevalec). Iz pogorišča so reševali tudi ostanke zalog plezalnega vodnika *V naših stenah* (bil je težko pričakovan, saj je od izdaje prejšnjega plezalnega vodnika minilo že dvaindvajset let, op. a.).

Usoda vodnika se je kar srečno končala, saj je ostalo precej izvodov celih. Žal pa je bil v požaru popolnoma uničen ves stari planinski arhiv, ki je segal še v čas nastanka Slovenskega planinskega društva, kar je – zgodovinsko gledano – naredilo planinski organizaciji neprecenljivo škodo. ●

Pogorišče
Foto:
Milan Švabič.
Fototeka
MNZS.

Poročilo o požaru (nesreči)

v (pri): "PARTIZAN" Zveza športov Slovenije
 Kraj: Likozarjeva ul. 9. Občina Bežigrad
 Okraj: Ljubljana.

Lj. Švabič

1	a) Lastnik pogorele premišine, nepremišine, (državni, zasebni, privatni sektor)? b) Primek in ime reševalca, poklic, naslov	Državni sektor. "PARTIZAN" Zveza športov Slovenije, Likozarjeva ulica št. 9. Občina Bežigrad Ljubljana.
2	a) Kaj je gorelo? (Stanovanjska hiša, gospodarsko poslopje, pridelki itd.) b) Kaj se je reševalo? (Ljudje, živina, premišnine?)	Gorela je lesena zgradba (baraka) v izmeri 74,9 x 10,84 m s pisarniškim in enterijskim. Za zgradbo je služila športnim organizacijam. Reševalo se je iz ogroženih prostorov pisarni-inventar, arhiv in pisarniško opremo.
3	a) požara b) reševanja	Dan <u>18.</u> mesec <u>4.</u> leto <u>1958.</u> ob <u>4</u> uri <u>35</u> min. Javljeno po kumu?
4	Način alarmiranja (rog, sirena, električni zvonček, plat zvonca itd.)	Telefonično št. 32-396.
5	Občutljivost na gas. dimne 1. gas. voz 2. gas. voz 3. gas. voz	mož. ob 4 uri 36 min. mož. ob 4 uri 36 min. mož. ob 4 uri 36 min.
		Priloga na pogorišču 1. gas. voz ob 4 uri 39 min. 2. gas. voz ob 4 uri 40 min. 3. gas. voz ob 4 uri 40 min.

Prva stran dokumenta, v katerem je zapisano, kako je PZS leta 1958 ostala praktično brez vsega. Iz arhiva ljubljanske gasilske brigade

Že sedmo srečanje

Sodelovanje slovenske in hrvaške planinske zveze

Na Krasnem na Velebitu sta se 16. in 17. marca na sedmem srečanju sestali vodstvi Planinskih zvez Slovenije (PZS) in Hrvaške (HPS). Planinski zvezi se zadnja leta redno srečujeta na letni ravni.

revij *Planinski vestnik* in *Hrvatski planinar*. Zvezi sta uspešni na področju prodaje planinske literature in zelo lepo je bila sprejeta dokumentarna razstava *Skupaj v gorah/Zajedno u planinama* ob 140. obletnici HPS. Zvezi sta se kot partnerici prijavi na več mednarodnih razpisov, sodelovanje v projektu Plezanje za vse programa Erasmus+ pa je okrepilo že tradicionalno dobre vezi med slovenskimi in hrvaškimi plezanci in alpinisti. Pri tem projektu sta zvezi od minulega šestega srečanja na Sviščakih in Snežniku najintenzivneje sodelovali, saj je bilo jeseni organizirano tedensko srečanje udeležencev iz šestih držav v Paklenici na Hrvaškem, v začetku marca pa v Planici v Sloveniji.

PZS in HPS sta se dogovorili, da bosta prepletli delovanje tudi na področju planinstva za invalide in usposabljanja za vodenje oseb s posebnimi potrebami, z izmenjavo znanja in izkušenj bosta nadaljevali komisiji za planinske poti obeh zvez, nadgradili pa bosta sodelovanje pri razvoju planinske orientacije in mednarodnih inštruktorskih seminarjev. V okviru BMU bosta sodelovali pri pripravi večjezičnih vodnikov po najzanimivejših vrhovih nekdanje Jugoslavije. Domenili so se tudi za predstavitev četrstoletnega sodelovanja PZS in HPS v *Planinskem vestniku* in *Hrvatskem planinarju*, na področju izobraževanja nameravajo še tesneje sodelovati na strokovnih tečajih in seminarjih v organizaciji obeh zvez, ki bosta prav tako aktivni pri operativnem delovanju novoustanovljene evropske planinske zveze in HPS bo podprla iniciativo naše planinske zveze za znižanje članarine v UIAA. Zbrani so se seznanili s predstavljenimi aktivnostmi v okviru EU projekta Climbing villages in mednarodne planinske poti Via Dinarica in dogovorili so se še, da bosta zvezi sodelovali pri praznovanju letošnje 125. obletnice organiziranega planinstva na Slovenskem in 120. obletnice revije *Hrvatski planinar*.

Predsednik HPS Hrvoje Kraljevič in podpredsednica Jadranka Čoklica sta ob koncu uradnega dela podelila posebna priznanja HPS Tonetu Jesenku, Miru Erženu in Mateju Planku ter zlati znak HPS Bojanu Rotovniku za izjemen doprinos k hrvaškemu planinstvu. Sedmo srečanje vodstev PZS in HPS so sklenili z ogledom razstave o naravnih znamenitostih Velebita v Kući Velebita. ●

Predsednik HPS Hrvoje Kraljevič in podpredsednica Jadranka Čoklica sta predsedniku PZS Bojanu Rotovniku podelila zlati znak HPS za izjemen doprinos k hrvaškemu planinstvu.

Foto: Alan Čaplar

Tokratnega srečanja so se s strani PZS udeležili predsednik Bojan Rotovnik, podpredsednika Tone Jesenko in Roman Ponebšek, generalni sekretar Matej Planko in načelnik Komisije za turno kolesarstvo PZS Jože Rovar, HPS pa so zastopali predsednik prof. dr. Hrvoje Kraljevič, podpredsednica Jadranka Čoklica, predsednik izvršnega odbora Vlado Novak, član izvršnega odbora Ivan Hapač, glavni tajnik Darko Berljak in urednik revije *Hrvatski planinar* Alan Čaplar.

Lani je minilo 25 let od sklenjenega sporazuma o reciprociteti pri cenah prenočevanja v planinskih kočah PZS in HPS, že več kot šest let pa planinski zvezi intenzivno sodelujeta še na drugih ravneh planinskega delovanja. Odlično sodelovanje poteka na tečajih, seminarjih in drugih programih za mlade, vodnike, markaciste in alpiniste. V tem obdobju sta obe zvezi vstopili v Združenje planinskih organizacij Balkana (BMU) in znotraj njega spodbudili in izpeljali več aktivnosti, zvezi usklajeno zastopata svoja stališča na sestankih organov BMU, Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) in Mednarodne zveze za športno plezanje (IFSC), prav tako sta sodelovali pri ustanovitvi Evropskega združenja planinskih organizacij (EUMA), slovensko-hrvaški pokal v lednem plezanju je prerasel svoje okvire in ima danes regionalni značaj, dobro pa sodelujeta tudi uredništvu

Novo vodstvo GRZS

Sredi marca je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu potekal volilni zbor GRZS, na katerem so izvolili novo vodstvo za naslednji štiriletni mandat. Novi predsednik je postal Janez Rozman (GRS Bohinj), podpredsednika pa Marko Matajuroc (GRS Bovec) in Robert Sušanj (GRS Jesenice).

Kot je že v navadi, je bila zasedba stoodstotna, od sedemnajstih društev oz. postaj iz vse Slovenije po štirje člani, med njimi tudi dve reševalki. Uvodni del je zaznamovala podelitev priznanj Civilne zaščite ter plaket za življenjsko delo v GRS, ki so jih prejeli: Marko Mikelj (Bohinj), Janez Oman - Hani in Florjan Radon (oba Kranjska Gora), Dušan Polajnar (Mojstrana), Marko Dakskobler, Iztok Koren, Andrej Kenda in Bogomir Humar (vsi Tolmin).

Igor Potočnik, dosednji predsednik GRZS, je v svojem poročilu za leto 2017 izpostavil minulo leto kot eno najbolj aktivnih, saj je bilo kar 510 intervencij. V vseh društvih in postajah je skupno 835 članov, od tega 733 aktivnih – med njimi 43 žensk in 102 pripravnikov. V dolino so prenesli 565 oseb, med njimi je za 28 oseb pomoč prišla prepozno. Največ reševalnih akcij so imele GRS Tolmin (98), Bohinj (72) in Bovec ter Mojstrana (44). Potočnik je pohvalil vestno delo komisij in poudaril, da so kljub recesiji v obdobju njegovega vodenja GRZS opremili vsa društva oz. postaje z novimi vozili. Ob koncu osemletnega vodenja GRZS se je zahvalil vsem reševalkam in reševalcem ter vsem posameznikom, ki so opravljali vodstvena dela. Razveseljivo je, da je finančno stanje pozitivno, kar za prejšnja leta ni bilo pravilo. Nadzorni odbor GRZS je imel nekaj pripomb, npr. glede mej med društvi GRS Radovljica in Jesenice ter porabe sredstev pri nekaterih projektih, pri čemer se bo odpravljanje težav preneslo še v sedanji mandat.

Sklad Okrešelj je v dvajsetih letih svojega delovanja s štipendijami pomagal štirinajstim otrokom v času njihovega šolanja, od osnovne in srednje šole pa do končanega študija na različnih fakultetah, je povedal Andrej Karničar, dosednji predsednik Ustanove Sklad Okrešelj. V letu 2017 so prvič prav vsi registrirani slovenski gorski reševalci vplačali po petnajst evrov v socialni sklad Ustanove, še lepšo zgodbo pa so z letošnjim koledarjem spisali tolminski reševalci, ki so prostovoljno namenili v Sklad Okrešelj po en evro od vsakega prodanega jubilejnega koledarja. S tem zborom so člani organov Sklada končali svoj mandat. Ob zaključku mandata je Karničar izpostavil, da je poslanstvo gorskih reševalcev izjemno tvegano in da smo ena redkih, če ne celo edina organizacija v državi, ki ima lasten tovrstni socialni sklad:

»Bodimo ponosni in podpirajmo vsa prizadevanja, da bo Sklad Okrešelj še naprej opravljal svoje poslanstvo in bo kot tak tudi najlepši spomin na naše prijatelje,« je poudaril.

Posebne razprave o poročilih ni bilo, je bilo pa precej vprašanj za oba kandidata za predsednika GRZS, Tonija Smoleja in Janeza Rozmana. Izvolili so tudi nove člane nadzornega odbora, disciplinskega razsodišča, uprave Ustanove Okrešelj, nadzornega sveta Sklada in komisije za dodeljevanje štipendij. Rozman se je zboru na kratko zahvalil, pri čemer je posebej poudaril, da bo predsednik vseh društev, in ne le tistih, ki so ga izvolila. Ob zaključku zбора so svoje pozdrave sporočili tudi gostje zбора, Darko But, generalni direktor URSZR, predstavnik Policije Rajko Šimunkovič in podpredsednik Planinske zveze Slovenije Miro Eržen. ◉

Novo vodstvo GRZS:
Marko Matajuroc,
Janez Rozman in
Robert Sušanj
Foto: Vladimir
Habjan

Ob nesreči v
gorah pokliči ((112))

Ivan Premrl

Trobentica

"Kam pa kam?" me pobara znanec, ki bolj za rekreacijo kot iz potrebe čisti sneg z dvorišča.

"Slikat trobentico," izstrelim.

"Kaj?" skoraj zakriči in čez čas komaj slišno, nejeverno doda: "Pa ne sredi zime?"

"Ne," odgovorim, ker v glavi že urejam dosedanja spoznanja o tej trdoživi rastlinici.

Trobentica je nezaščiten pred mrazom cvetela dva meseca.

Foto: Ivan Premrl

S pomrznjenimi pritličnimi listi in z enim samim cvetom je bila kaj klavrna podoba v primerjavi z vrstnicami, ki so se sredi januarja razkazovale v mnogo večjem sijaju. V začetku februarja si je videz

polepšala z novim cvetom, postala pa je tudi mala lokalna znamenitost, ker je sneg prekril vso konkurenco. Zimskemu spanju pod snegom se je izognila zaradi rastišča v skalnem žlebu dober meter visoko. Sledilo je polmesečno obdobje, ko so bile nočne temperature zraka precej pod lediščem. Navkljub hladu, ki bi jo lahko vsak trenutek ugonobil, je nenehno presenečala. Mraz je popolnoma uničil vse največje pritlične liste, a se za to sploh ni zmenila, le lego preostalih zdravih listov je nekoliko spremenila. Listne površine ni povečevala, vendar je nenehno nakazovala počasen potek vsaj nekaterih življenjskih procesov. Kot v posmeh težkim življenjskim pogojem je izpod tankega ledenega traku, ki je prekrival le manjši del rastline, radovedno pokukal nov popek. Pred polarnim mrazom, tako so ga poimenovali meteorologi, jo je rešila snežna streha, ki jo je burja napihala prek žleba. Pogled v notranjost mi je omogočala majhna reža, vendar sem zaradi pomankanja svetlobe lahko zaznal le dva velika in en droben rumen madež. Redno opazovanje sta mi kasneje preprečila velik zamet in nanj naslanjajoča se viseča opast.

Jugo in sonce sta zagrizeno tanjšala snežni pokrov in odkrila presenečenje. Trobentica, ki je nezaščiten pred mrazom cvetela dva zimska meseca, je izginila, medtem ko je bila

varno zaprta v snežni luknji. Radovedno opazovanje je postalo detektivsko poizvedovanje. Po preiskavi kraja zločina sem ugotovil, da je bila žrtev sunkovito odtrgana s podlage. Glavni osumljenec je postal sneg, čeprav je ravno sneg žrtev nedavno rešil pred strupenim mrazom. Dokazi so prepričljivi. Nenehno je bil prisoten na kraju zločina, po značaju sicer miren je v posebnih okoliščinah sposoben sprostiti neverjetno energijo, ki je potrebna za tako brutalen zločin, in edino osumljenec je lahko neizsledljivo prikril ostanke žrtve. Očitane kaznivega dejanja ni zanikal. Branil se je z molkom.

Bila je odkrita, tiha sogovornica. Nakazala mi je številne odgovore na nikoli izrečena, le v glavi porajajoča se vprašanja. Biti pa sem moral pozoren in potrpežljiv, ker je odgovore razkrila šele po nekaj dneh ali tednih. ○

Letošnja zima je vremensko pestra in tudi razmere za različne alpinistične dejavnosti so takšne. Konstantno sneženje je sproti prekrivalo že urejene razmere. Sredi februarja se je zato največ turno smučalo, postopoma pa se je začelo nekaj več dogajati tudi v ledu. Ledno plezanje je doseglo svoj vrh konec februarja, ko so naše kraje preplavile nizke temperature, ki so pred pomladjo le razveselile plezalce. Led se je dobro držal vse do prvega tedna v marcu. V tem obdobju so bili nekateri slapovi bolj pokriti s plezalci kot z ledom. Sledila je ponovna otoplitev, plezalci so zabavo našli pri severnih sosedih, alpinistični smučarji pa v naših gorah.

Uzponi

Če je lanska zima nudila mrzel zrak in precej dobro zrejenih slapov, je letošnja kljub februarškemu mrzlemu obdobju skopuška. Pri nas so bili solidno narejeni klasični slapovi, ki skoraj vsako leto dovolijo vzpona. V Logarski dolini so bili preplezani **Palenk (WI3, 100 m)**, **Slap pod Sušico, (WI4, 150 m)**, **Raztočnik (WI3+, 160 m)**, **Slap pod tunelom (WI4, 100 m)**, **Centralni Iovec (WI3, 90 m)**, **Filistrska sveča (WI5+, 50 m)**, **Sulica (WI5+, 200 m)** in **Solza (WI4, 200 m)**. Na Jezerskem sta plezalce razveseljevala **Sinji slap (WI3, 150 m)** in **Vikijeva sveča (WI4+, 150 m)**. V Krnici je bil večkrat preplezan **Drugi slap (WI4-, 200 m)**. O razmerah v njem je pisal Rok Feldin (AO Jesenice), ki ga je s soplezalko preplezal 4. marca. V času njenega vzpona je bil velik del slapu pod snegom, le strmejši odseki so jima ponudili nekoliko več ledu. V Tamarju so bili velikokrat preplezani **Centralni slap (WI4, 120 m)**, **Slap nad votlino (WI3, 90 m)** in **Desni slap (WI4, 50 m)**. Kdor se je peljal proti Tamarju, je zagotovo opazil lepo pomrznjenega **Luciferja (WI4+, 210 m)**, ki je tudi imel obiskovalce. V Zahodnih Julijcih so bili večkrat preplezani **Fortino (WI3, 150 m)** ob

Rabeljskem jezeru, **Rabeljski slap (WI4+, 100 m)** po normalni in bolj strmi direktni varianti (**WI5**), v Zajzeri pa **Piccolo Nabois (WI4+, 210 m)**. Pod zadnjim je plaz odnesel dostopajočo navezo, ki se je na srečo izvlekla živa in zdrava, v zameno pa si je gora prisvojila nekaj opreme. Če ne prej, se bo ta na dan prikazala spomladi. Bližnje srečanje s plazom se je zgodilo tudi v slapu Fortino. Snežna pobočja nad njim niso več prenesla visokih temperatur, popustila so in poškodovala tujo navezo.

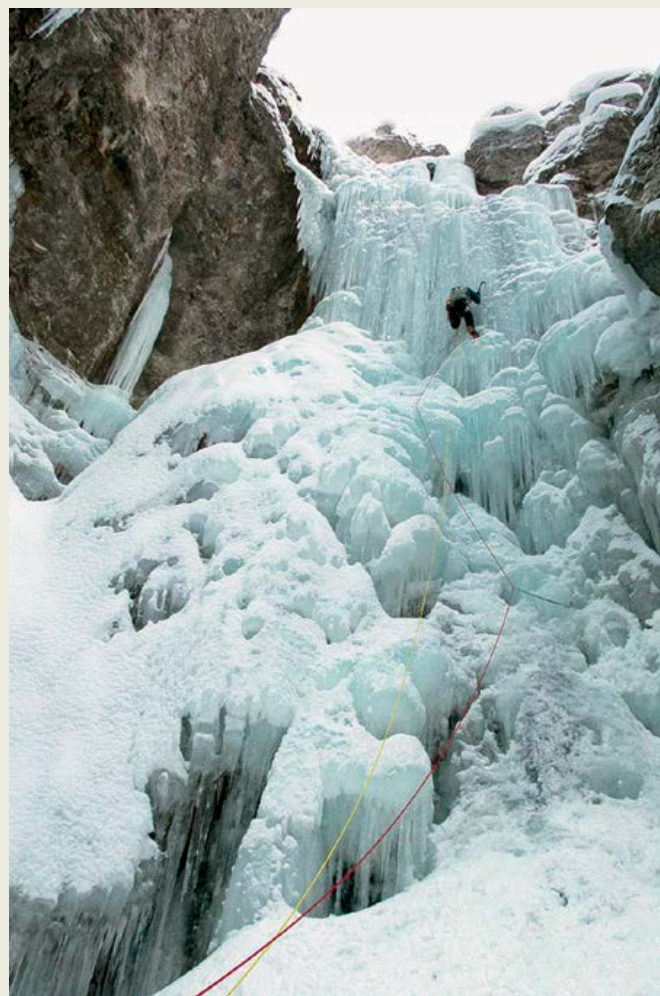
Trenta je v svojih mrzlih koticih skrivala nekaj biserov, ki so bili vredni obiska. Jure Crnič (AO Bovec) in Tomaž Javornik (Črnuški AO) sta preplezala **Sublimacijo (WI 3-4, 130 m)**. Dober led je bilo možno najti v Zadnji Trenti. Tam sta si novo linijo ogledala Tine Cuder (AO Trbovlje) in Vili Guček (Špaltna). 22. februarja sta krušljivi skalni del prvega raztežaja opremila s svedrovci, na vzpon pa sta morala počakati do 5. marca, ko se je sveča nad skalnim odsekom dovolj zredila. Mraz je nato naredil svoje in lahko sta opravila s štirimi raztežaji skalne in ledne plezarije. V zgornjem delu smeri ju je slabo narejena sveča usmerila desno. Levi izstop bo tako počakal na prihodnje mrzle zime. Smer sta poimenovala **Borderline Personality Disorder (M8, WI5+, 150 m)**. V bližini so člani AO Nova Gorica in Soškega AO obiskali **Desni Zapotoški slap (WI4, 180 m)**. Člani AO Železnica so 24. februarja v Kaunertalu preplezali slap **Renkfalle. Širok, 180-metrski** slap so preplezali po več variantah v okviru težavnosti, ocenjenih od **od WI4 do WI6**. Tudi v Bocksteinu (Eisaren) je bilo slišati slovenske glasove. Člani Črnuškega AO so 24. februarja preplezali smeri **Supervisor (WI6, 270 m)** in **Hökarfall (WI3, 180 m)**, člani AK Črna pa so tam preplezali **Federweissfall (WI4, 180 m)**. Člana AO TAM Matej Balažič in Marjan Kozole sta od 23. do 24. februarja plezala v Kaunertalu. Lepe raztežaje sta povlekla v **Bodenbachu (WI5, 185 m)** in **La Linei (WI5+, 170 m)**. 25. februarja pa še v smeri **Rauchenbichl Linker (WI5, 190 m)** v Pitztalu. Člani AK Črna Denis Arnšek, Andrej Jež in Aleš Paradiž so 4. marca plezali v Seebachtalu.

Uživali so v dobro narejenem slapu **Hollandia Wall (WI5+, 210 m)**.

V visokih stenah ni bilo pravih razmer za vzpone, a vsi se niso dali odgnati. 17. februarja sta člana Črnuškega AO Andraž Avbelj in Aleš Rovšnik poskusila srečo v Vevnici. Kljub velikim količinam snega, ki je zahteval nekaj krtovih sposobnosti, sta preplezala **Severno grapo (90°, M4, 45-65°, 600 m)**. Največjo težavo je predstavljal pršič v zgornjem delu smeri, ki jima je med sestopom čez steno zagodel s plazovi. V pršnih plazovih sta med drugim izgubila nekaj opreme in prišla pod steno nekoliko lažja. Navkljub vsemu sta si pripravila lepo dogodivščino.

Uroš Oblak in Mitja Vodnik (AO Kranj) sta preplezala **Cankarjevo smer (III/II, 450 m)** v Storžiču. V zgornjem delu sta si zaželela še nekaj ledu in vstopila v ledni trak, po katerem sta v dveh raztežajih dosegla vrh. Marija Jeglič (AO Ljubljana Matica) je dvakrat obiskala steno Nad Šitom glavo. Najprej sta z Davidom Debeljakom (AO Rašica) obiskala **Zajedo skozi okno (V+/IV, 180 m)** v JV-steni. Do vrha stene so ju spremljali temperature krepko pod ničlo, veselje

*Desni Zapotoški slap
Foto: Vanja Kodermac*

vzbujajoče sonce in škripanje pod derezami. 4. marca je Marija steno obiskala s kolegom Borom Zupanom. Zagazila sta pod severno steno in preplezala **Kranjsko poč (IV/III-IV, 250 m)**. Škripavca ni bilo več, stene pa je bila videti prav "škotska". 10. marca sta Gregor Klančar (AO Novo mesto) in Miha Zupan (AO Tržič) pogledala, kakšne so razmere v Begunjsčici. Otoplitev je že iztegovala lovke, zato sta izbrala **Zimsko smer**. Do vrha smeri so jima pomagale trave in skale.

Alpinistično smučanje

Skoraj vsakotedensko sneženje je letošnjo zimo ves čas nagajalo in preprečevalo dobre vzpone. Prav nič pa ni škodilo turnim in alpinističnim spustom. Prvi so bili opravljeni že januarja. Začelo se je z ogrevalnimi spusti, kakršne ponujajo **Centralna v Begunjsčici, vzhodno pobočje Prestreljenika** in **jugozahodno Velikega Stadorja** nad kaninskim smučiščem, in se nadaljevalo z manj standardnimi v **Stadorskem plazu** nad planino Kuhinja, na **Lipanskem vrhu** nad planino Lipanca, na **Svačici** med Vrtačo in Stolom ter v priljubljenih strmih južnih stenah **Poliških Špikov** v Zahodnih Julijcih. Konec januarja je zaznamovala otoplitev, ki je ugodno vplivala na to dejavnost. V tem času je bil opravljen prvi letošnji prvenstveni spust. 29. januarja je Jaka Ortar opravil z novo smučarsko smerjo v **JZ-steni Krnčice nad Dreznico**. Stena nad Soško dolino se občudovalcem kaže v vsej svoji lepoti, a zaradi osončenosti in toplega primorskega zraka kaj hitro odvrže zimska oblačila, posebno na ključnih, strmih mestih. Zaradi tega le redko doživi kakšen spust, za katerega je včasih treba pogoltniti nekoliko trše smučarske razmere. Nekaj jih je moral tudi Jaka. Presmučano smer je poimenoval **JZ-vesine (I+, 700 m)** in jo označil kot eno lepših smeri pri nas. Ocene od spodaj navzgor: 500 m 45–50°, 180 m 55–50°, mesto s 60°, 20 m 40–45°. Dan za tem, 30. januarja, je obiskal še bližino Vogla v Pečeh. Tam je opravil prvenstveni spust po **JZ-vesinah Vrha Krnic** v užiških razmerah. Težave je ocenil

*Strmina v Peci, nežlih
Foto: Marko Kern*

z Z–, 250 m, 35–40°, odsek 50°, izpostavljen.

Sledila sta ohladitev in snežno obdobje. Nov sneg, klože in na vetrovnih mestih tudi led so predstavljali vse prej kot ugodne razmere. Poskusi v strminah so se končali že na dostopu. 28. februarja je poskus Mateja Mejovška, Žige Štera in Simona Erjavca v Begunjsčici nakazal še eno pestro smučarsko obdobje. Trojica se je povzpela po varianti Trolka čez vhodni žleb in nato na greben. Zaradi zahtevnega nesmučljivega mesta so se obrnili pred vrhom. Na spustu so naleteli na manjšo kložo, ki je pod smučmi popustila, a na srečo brez posledic za ekipo. Sledilo je postopno izboljšanje razmer in z njimi tudi več spustov. 4. marca sta Simon Erjavac in Andraž Šparovec presmučala **Ostržkovo grapo (V–, S6, 400 m)** v Begunjski Vrtači. Pričakale so ju naporene razmere s skoraj vsemi vrstami snega. Na dan žena so zgoraj poskrbeli za odlično vreme, ki sta ga v **Kramarjevi smeri (VI–, 600 m)** v Storžiču ulovila Matej Mejovšek in Žiga Šter. Nesmučljiv prehod je predstavljal le poledenel in ozek skok v zgornjem delu smeri, kjer sta si pomagala z vrvjo. Naslednji dan je Matej presmučal še **Ostržkovo grapo** v Begunjski Vrtači. Pisal je o odlični snežni podlagi, spust pa mu je popestrilo divje vreme z vetrom in pršnimi plazovi. 8. marca je bila na udaru tudi Peca. Marko Kern in Jaka Ortar sta si za turo izbrala strmo vzhodno pobočje **Veške kope**. Na osončenem pobočju se je še vedno zadrževal suh in prhek sneg – le kaj bi si še lahko želela? Če sta linijo

presmučala prva, želita, da se imenuje **nežlih (Z+, 300 m, osrednji del 150 m, 49°, preostalo 40°)**. Naslednji dan sta se dvakrat spustila z Obirja. V odličnih razmerah sta presmučala strmo vzhodno pobočje **Ojstrca (45°, 300 m)**. Tretji smučarski dan je Marko z Marijano Cuderman presmučal krajše smeri nad krnico **Zgornje Križe** na Peci.

V Zahodnih Julijcih ne manjka zanimivih škrbin in vrhov, ki so letos dobro obloženi s snežno odejo. 10. marca sta Andraž Šparovec in Simon Erjavac smučala z Velikega Nabojša proti Špranji. Na taki turi navadno že vnaprej vemo, da bodo razmere lahko zelo raznolike ... Na spustu so ju tako spremljali gnilec, pršič in led.

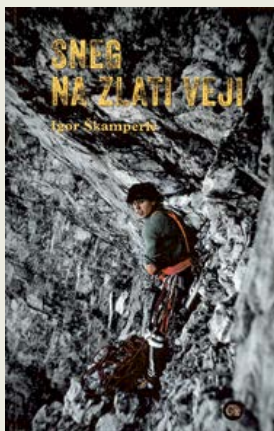
V Dolomitih je smučal Tadej Kosmačin in opravil dva strmejša spusta. V skupini Cadini del Misurina je smučal s škrbine **Forcella del Nevaio (IV, S4, 45+°)** in **Forcella del Diavolo (III+, S3)**. Zadnji zahtevni spust v teh novicah je bil opravljen v Kalškem grebenu. 14. marca sta Simon Erjavac in Matej Mejovšek opravila prvi smučarski spust po **Kranjski smeri**. Zmerno zahtevna plezalna smer je na smučeh zahtevala nekaj več vložene energije in razmišljanja. Treba je bilo najti čim bolj smučljive prehode in, kot veleva zlato pravilo, čim več smučati – kljub ozkim in strmim prehodom. Smer sta ocenila z **Z+, 900 m, 45–55°, 85°, 75°, A**. Na dveh mestih sta se varovala s cepinom, za en skok pa sta uporabila vrv.

Novice je pripravil Mitja Filipčič

Igor Škamperle: *Sneg na zlati veji*. Ljubljana, Sidarta, 2018. 239 str., 21,90 EUR

Prvo izdajo sem prebral dobro leto po izidu, ko mi jo je priporočil žal že pokojni Urban Golob. Spominjam se, da sem bil navdušen. Delo odlikuje lep poetičen slog, ki ga krasijo številne domiselne metafore, že naslov spada v to vrsto besednih figur. V drugi izdaji v spremni besedi avtor pojasnjuje, da je dal prvo iz leta 1992 prebrati znanemu slovenskemu pisatelju, ki mu je svetoval, naj zmanjša število opisov plezalskih vzponov, češ da se ponavljajo. Avtor jih je res zreduciral, s tem pa tudi opise dogajanj, čustev in občutkov med plezanjem; jaz ne bi imel nič proti, če bi odstranil malo manj pripovednih klinov, *frendov* in zatičev. V knjigi ne opisuje samo alpinizma, temveč tudi odraščanje in zorenje mladostnika, razmišlja o smislu bivanja in početja. Kot je zapisal Tomo Virk, »ne gre za alpinistično-potopisno kroniko [...] temveč za tako imenovani razvojni roman«. Ta bo verjetno zanimiv tudi za tiste bralce, ki vidijo v alpinizmu predvsem (smrtno) nevarno švic dejavnost in jih kot tak malo ali nič ne zanima. Druga izdaja, ki ustreza sodobnim oblikovalskim standardom in enotnemu formatu Sidartinih leposlovnih del, je obogatena s številnimi fotografijami dokumentarno-zgodovinske vrednosti. Le-teh ni v prvi, simpatični knjigi, ki zaradi rumenkaste barve papirja spominja na pergament, kar ji daje nekoliko starinski videz.

Kakšni so bili vaši občutki ob prvi izdaji *Snega na zlati veji* in kakšni so zdaj ob ponatisu?

To je bila moja prva natisnjena knjiga, zato sem bil notranje vznemirljen, zadovoljen, hkrati pa me je bilo tudi strah, kako bo knjiga sprejeta v javnosti. Zdi se mi, da sem besedilo pisal že nekoliko odmaknjen, hkrati pa še zelo blizu tistemu dogajanju, spontano, neposredno. Ker je prva izdaja pošla, smo se odločili za ponatis. Tudi pri njem imam prijeten občutek, ker je v njem razvidno veselje do gora in dejavnosti v njih. Veseli me, da bo to dostopno ljudem.

Zakaj v drugi izdaji ni spremne besede Toma Virka?

Profesor Virk je za prvo izdajo napisal imenitno spremno besedo. Pri drugi izdaji smo se z založniki domenili, da bi bila bolj usmerjena k plezalni publiki in smo spremno študijo profesorja Virka opustili. Jaz kot avtor sem po petindvajsetih letih napisal razmislek. Če bi bilo oboje, bi bilo že preveč, čeprav je Virkova študija zelo dragocena.

Pomislil sem, da bi bilo fino, če bi bila vaša spremna beseda na začetku kot uvod, Virkova pa bi ostala, kjer je bila. Morda v tretji izdaji?

To je dober predlog, da. Tomo Virk je imenitno, zelo zgoščeno, natančno izpostavil vse literarno duhovne dimenzije plezanja in samega teksta.

Kdaj preneha biti gora kup kamenja in postane metafora?

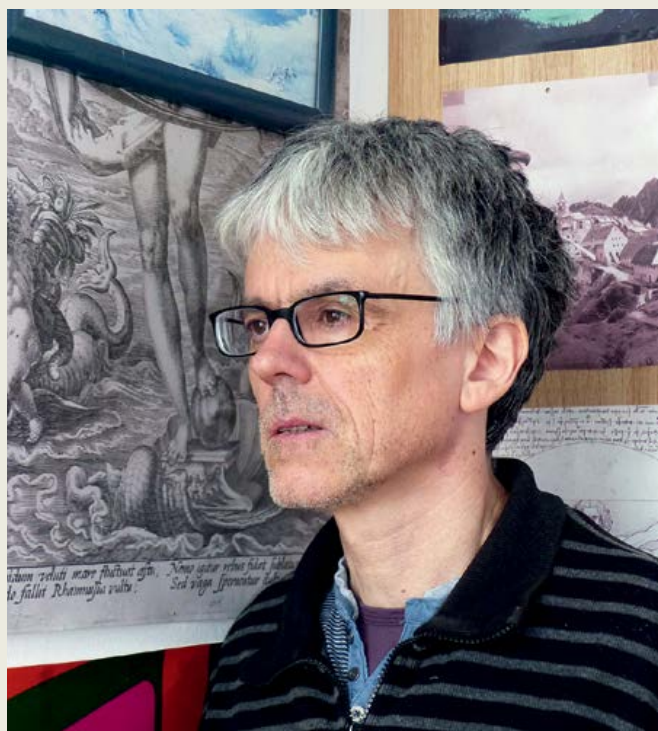
Dobro vprašanje. Verjetno takrat, ko človek ta kup kamenja poimenuje. To je prvi korak. Zatem vzpostavi nek odnos do tega kupa kamenja, prostora v krajini, do nekega bitja celo, do gore s svojo zgodovino. Potem ko vanjo duhovno, psihično pa

tudi telesno investira. Se trudi in izkazuje, išče, doživlja strahove, veselje in zadoščenje.

V kakšnem medsebojnem odnosu (odvisnosti) v alpinizmu sta bila pri vas šport in duhovno, nadčutno?

Pri meni je vedno prevladoval duhovni vidik, čeprav ne v čisto klasičnem ali šolskem omejenem okviru, ampak v modernem smislu romantične subjektivnosti posameznika, ko se človek posameznik vzpostavlja kot psihično-duhovno in telesno bitje, kajti ljudje smo celota, telesno-duhovna sinteza. Gorniška dejavnost, sploh pa alpinizem, je imeniten medij, ki prav kaže na to dvojnost, ker zahteva telesno pripravljenost, povzroča utrujenost, je nevaren; človek se srečuje z robovi svoje eksistence bivanja, hkrati pa nam ta dejavnost krepi duha, veselje, pričakovanje, načrtovanje in dvig – vertikalna motivacija je ena temeljnih simbolnih motivacij, to je – navzgor. Človek presega svojo omejeno danost in se dviguje k presežnemu, skrivnostnemu, tudi religioznemu, duhovnemu, k božjemu, toda vedno v stvarni obliki. Na začetku je bila pri meni na prvem mestu romantična dimenzija; zelo preprosta, zelo na estetski način, kot ga doživljamo v gorah, v naravi. Zame je bila takrat gora nekaj večvrednega, lepšega kot neka stavba ali kip.

Igor Škamperle
Foto: Mire Steinbuch

Denimo, da je alpinizem tudi umetnost. Kdaj to postane? Individualno gledano najbrž ne že kar s prvim vzponom.

S prvim vzponom verjetno res ne, to je vezano na doživetje. Neka posebna, dragocena oblika umetnosti postane, ko človek spozna notranja pravila, ki se držijo te alpinistične dejavnosti, neko lepoto v rešitvi problemov, če tako rečemo ...

Gibanja?

Telesnega gibanja, ki nastopa kot ples, glasbena partitura, hkrati pa gre vseeno za svojstveno gibanje, za harmonijo med človekom in skalom. Ko razrešuješ, kot se reče v žargonu, probleme, se enako kot pri matematiki ali umetniku pojavi veselje, ko reši problem – enačbo ali se domisli pravih besed v pesmi, romanu. Umetnost postane tudi takrat, ko človeka vzpon v gori in gora sama obogatita, pomirjata. Iz njega naredita nekaj več, kot je samo gola eksistenca, ga smiselno nadgradita.

Dano vam je bilo odlomiti zlato vejo in sestopiti v mitski svet. Kaj ste našli tam?

Pravi mitski svet, prostore navzgor, prostore navzdol, gorske stene, živa bitja – duhove predhodnikov, duhove umrlih, duhove večno živečih bitij, duhove narave – in seveda lastno zgodbo.

V alpinizmu ste slutili, kot ste zapisali, nek globlji smisel »zagon, neko notranjo silo, ki je prišla in ostala globoko nespoznana«. Vas je ta sila gnala na pot, po kateri ste skozi avanturo in izkušnje dozorevali in spoznavali samega sebe?

Ja, to je res. To si verjetno še mnogi delimo, posebno ko gre za gorniško dejavnost. Gre za notranji klic, ki nas vleče na pot, nas privablja, ki ni samo začasen, ampak globlji. Te gorniške dimenzije, ki je hkrati zračna, se ne da čisto dobro pojasniti, zakaj človek k njej stremi. Ampak na osnovi poznavanja te izkušnje lahko človek razloži vse, skoraj vse. Za nazaj mu pojasni marsikaj. Ta notranji zagon ima različne frekvence. V mladih letih je močan, pozneje ga drugačne potrebe in življenjske izkušnje strezljivo, ustavijo in pokličejo k drugim obveznostim. Da ne bi pozabil te prve ljubezni, iščeš neko pametno srednjo

pot in postajaš človek, zvest svojim odgovornostim in potrebam.

Kaj se je zgodilo s tem zagonom, da ste prekinili z alpinizmom?

Prekinil sem relativno zgodaj, pri dvaindvajsetih letih. Himalaja, ena zadnjih izkušenj, ki me je duhovno močno pretresla, je odprla nekatera globlja človeško-duhovna vprašanja o smislu. Prepustil sem se študiju kulturne zgodovine, simboličnih tradicij, religije. Čeprav smo po tej izkušnji še dve leti precej plezali, zlasti v Loški steni, kar v tej knjigi ni opisano, sem leta 1985/86, pri svojih 22–23 letih, prenehal. Zdelo se mi je, da se nekatere oblike plezanja in načina pristopa do sten ponavljajo, zaželel sem si iskati neko novo pot. Drugi, konkretni razlog je bil, da sem takrat dobil hčerko, družinske obveznosti in ta zagon sem skušal prestaviti v bolj študijsko, duhovno raziskovanje. Veselje do gora me ni minilo, do aktivnega alpinizma pa ja.

V spremni besedi omenjate Odi-seja. Je bil alpinizem za vas iskanje poti, ki se je končalo, ko ste ugotovili, da boste v primerjalni književnosti in sociologiji kulture našli svojo ltako?

Da, na nek način bi lahko tako rekel. Seveda ti ne more druga dejavnost v celoti nadomestiti prejšnje. To je primerno vprašanje, ker sem podobna – ne enaka – doživetja izkušal pri odkrivanju zgodovine umetnosti in sociologije kulture. To je bil ekvivalent.

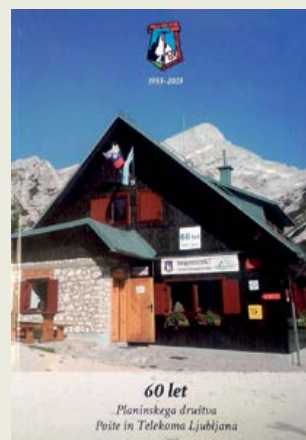
Pišete ali snujete novo knjigo?

Še si želim pisati, tudi o naravi, tudi o gorah.

Mire Steinbuch

Šestdeset let Planinskega društva Pošte in Telekom Ljubljana. Zbral in uredil Stanislav Tomšič. Ljubljana, december 2017. 360 str.

Ko sem v roke prijel ta zbornik, sem najprej pomislil, da gre za napako. Na njem je namreč zapisana letnica 1953–2013. Vendar ne gre za napako, zbornik je v resnici izšel šele lani. Planinsko društvo, ki je bilo ustanovljeno kot PD PTT Ljubljana (do ločitve na Pošto in Telekom leta 1997), je zelo tipično planinsko društvo, kakršna so nastajala v povojnih letih. Tedaj je slovensko planinstvo doživljalo

splošen razmah in dobilo tudi od države priznan fizkulturni pomen. V vseh večjih podjetjih so ustanovljali društva, ki so s svojo številčnostjo predstavljala enega največjih gradnikov Planinske zveze Slovenije. "Poštariji" so bili pri tem med uspešnejšimi, o čemer priča tudi število članov, ki je leta 1981 doseglo število 1624. Že desetletje kasneje se je vse spremenilo, članstvo se je kmalu prepolovilo, kar ustreza tudi prepoložitvi članstva planinske organizacije. Kot v svojih prispevkih ugotavlja ta dolgoletni predsednik Stanislav Tomšič in častni predsednik Jože Dobnik, je društvo živelo in preživelo predvsem zaradi peščice zagnanih prostovoljcev, ki so se nesebično trudili za ohranjanje planinske tradicije mnogih delavcev nekdanjih kolektivov PTT.

Zbornik je impozanten izdelek, saj obsega kar tristo šestdeset strani zanimivega branja. Zgodovina društva je odlično zajeta v obsežni kroniki, opremljeni s kopico dokumentarnih fotografij. Napisal jo je urednik zbornika Stanislav Tomšič, ki je s tem opravil veliko delo, zato je razumljivo, da se je izdaja malce zavlekla. Toda kot sam ugotavlja, najpomembnejše je, da je knjiga izšla in "bo za vedno ostala pomnik zgodovine Planinskega društva Pošte in Telekom Ljubljana. Spomini bledijo, zanamcem ostane le, kar je zapisano."

Veliko so vredni tudi spomini danes 96-letnega Jožeta Dobnika, nekdanjega dolgoletnega predsednika društva, med drugim avtorja vodnika po naši najdaljši obhodnici, *Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije*, in *Vodnika po planinskih*

kočah v Sloveniji. V Dobnikovih spominih se zrcalita nostalgija in duh poléta iz časov planinske množičnosti, ki ju ob zgornjih fotografijah kronike lahko začuti tudi bralec.

Planinsko društvo Pošte in Telekomoma Ljubljana je danes še vedno močno društvo, ki je znano po zglodno urejenem in priljubljenem Poštarskem domu na Vršiču, v katerem so našle zatočišče tradicionalne slikarske kolonije Tine Horvat, morda tudi po svojem planinsko-jamarskem odseku in seveda po privlačnih planinskih izletih, ki se jih lotevajo v zadnjem desetletju.

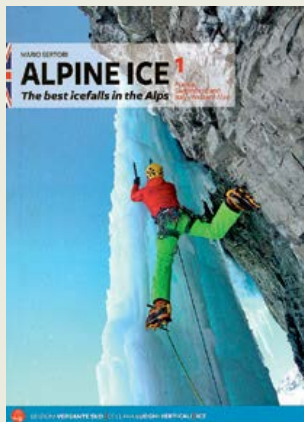
Žal stanje še zdaleč ni idealno. S pomanjkanjem srčnih prostovoljcev so zamrli marsikateri aktivnosti in nekateri odseki društva, prenehalo je izhajati tudi društveno glasilo *Pod Prisojnikom*. Soočiti so se morali z izgubo društvenih prostorov in selitvijo v manjše, v katerih žal ni bilo prostora za obsežen društveni arhiv, zato je pristal v nekaterih popolnoma neprimernih kletnih prostorih. Pogost pojav, ki je na podoben način prizadel mnoga planinska društva (op. a.)

Ob branju zbornika me je oplazilo še nekaj osebnih spominov. Tudi sam sem že vrsto let član PD Pošte in Telekomoma Ljubljana, čeprav le "prilagodnostni", saj v njem nisem nikoli aktivno sodeloval. Zato pa dobro razumem njegovo zgodbo. Izšel sem namreč iz po zasnovi zelo podobnega planinskega društva Litostroj, ki je prav tako zraslo na ramenih zagnanih ljudi in ob podpori uspešnega velikega podjetja. Po osamosvojitvi in spremembi življenjskih vrednot je začelo članstvo v društvu upadati, še bolj pa podjetje. Eno brez drugega v takem primeru žal ne more dolgo delovati. Tisti, ki so se najbolj trudili, so odšli tja, kjer so bili boljši pogoji, društvo je kmalu izgubilo svojo planinsko kočjo in nato še društvene prostore, društveni arhiv pa je pristal na odpadku.

Z veseljem pa opažam, da se "poštariji" z voljo predanih posameznikov še vedno dobro držijo in trudijo tudi s privlačnimi izletih ohranjati svoje članstvo. Zaželimo jim še veliko okroglih obletnic!

Dušan Škodič

Mario Sertori: Alpine Ice. The best icefalls in the Alps. France, Switzerland and Italy – Western Alps. Edizioni Versante Sud, Milano, 2018. 512 str., 32 EUR.

Italijanska založba Versante Sud je letošnjega januarja izdala obsežen vodnik po »najboljših« zaledenelih slapovih Zahodnih Alp (Francija, Švica, Italija) z oznako *Volume 1*, 700 smeri. Avtor vodnika, publicist in gorski vodnik Mario Sertori, je strasten ledni plezalec, ki se je vzpenjal po vsej Evropi (tudi na Islandiji, na Norveškem in Škotskem, v Apeninih, Pirenejih ...) ter v ZDA in Kanadi. Avtor na začetku na kratko predstavi nekaj osnovnih informacij in zasnovi vodnika, v nadaljevanju pa so popisana območja lednih slapov (v Franciji 13, Švici 16, Italiji 22, priložen je pregledni zemljevid). Za posamezna območja so navedeni podatki dostopa po cestah in s parkirišča s preglednim zemljevidom, za slapove pa v številkah in simbolih lega pobočja, težavnost (ocena težavnosti od 1 do 7; ocena kakovosti ledu – od I do VI; dodatne oznake: X – možnost podrtja slapu, R – tanek led, M – mešano, led in skala), čas plezanja, višina vstopa, dolžina slapu in možnost sestopa (za vsak slap je navedena tudi koda QR). Vodnik vsebuje fotografije območja z vrisanimi poteki smeri in slike slapov. Med opisi so nanizani posamezni članki (npr. o zgodovini nekaterih območij, daljše predstavitev območij, pogovori z alpinisti, kot so: Patrick Gabarrou, Ueli Steck, Ezio Marlier) in spomin na alpinista Giancarla Grassija. Na koncu je preglednica najtežjih slapov, po kateri ugotovimo, da bodo v drugem delu predstavljeni tudi slapovi

MOUNTAIN BOOTS HANDCRAFTED WITH PASSION

WORN AROUND THE WORLD

Design chosen by
the Hanwag
Women's Alliance

Hanwag Makra Low Lady GTX®

Prilagodljiv pristopen čevljev za zahtevne terene Hanwag Makra. Robusten podplat omogoča odličen oprijem na skali. GORE-TEX® podloga ohranja suhe noge.

ROČNO IZDELANI V EVROPI

WWW.HANWAG.COM

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

Vzhodnih Alp, vključno s slovenskimi. Med najtežjimi z oceno 7 sta navedena Leva Čedca in Rinka. Tega torej še čakamo. Vodnik je napisan v angleščini.

Vladimir Habjan

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije (UO PZS) se je 15. marca na sedežu PZS sestal na svoji 20. in zadnji seji v mandatu 2014–2018 pod vodstvom predsednika Bojana Rotovnika. Osrednji del seje so posvetili skupščini PZS, ki bo 21. aprila v Šoštanju, ostale točke pa namenili tekočim aktivnostim, projektu gradnje kočice na Korošici ter delu in novemu vodstvu komisij. Pred začetkom seje je direktorica podjetja Promoidea Maša Pentek planinski zvezi podarila defibrilator za Planinsko učno središče Bavšica, direktorica Gornjesavskega muzeja Jesenice Irena Lačen Benedičič pa je podala poročilo o delovanju Slovenskega planinskega muzeja v preteklem letu. UO PZS bo skupščini podal predlog, da se članarina PZS leta 2019 za vse kategorije članstva (razen za najmlajše) poveča za namenski prispevek v višini enega evra, zbrana sredstva pa bodo namenjena za gradnjo novega Kocbekovega doma na Korošici. UO je sprejel sklepe o izbrisu petih neaktivnih planinskih društev iz članstva PZS, in sicer društev, ki v letu 2017 niso izkazala članstva: PD Brkini, PD Kres in PD Prevorje, ter društev, ki sta se odločili za prenehanje delovanja: Rekreativsko PD Dolga pot Dravograd in PD Mariborski tisk Maribor.

Pogovorni večer ob 240-letnici prvega pristopa na Triglav v Centru TNP Bohinj je potekal 23. marca, sogovorniki Majde Odar so bili dr. Irena Mrak, dr. Peter Mikša, Ivan Veber in Janez Bizjak.

Delovna skupina Planinstvo za invalide/OPP je razpisala usposabljanje Planinstvo za invalide/OPP, ki bo

med 22. in 24. junijem v Planinskem domu na Uštah - Žerenku.

PZS vabi društva in klube, člane PZS, k sodelovanju z izvedbo raznih zvrsti planinskih aktivnosti, katerih namen je širjenje zavesti o pozitivnem pomenu rednega gibanja v naravi, varovanje narave in promocija različnih oblik planinstva, ter so namenjene posameznikom različnih starostnih skupin. PZS bo sofinancirala okoli trideset aktivnosti, ki bodo izvedene letos med 20. aprilom in 15. novembrom. Rok prijave je 25. april. PZS je društva pozvala k pravočasni oddaji letnega poročila za AJPES in k oddaji skupnega poročila o opravljenih prostovoljskih urah.

Mladinska komisija je februarja študente peljala na Krim po neznanim gazi, na velikonočni ponedeljek pa na turnosmučarsko turo nad Suho. MK je med 13. in 15. aprilom razpisala delovno akcijo v Planinskem učnem središču Bavšica, za prvomajske praznike pa družinski planinski tabor, ki je namenjen spodbujanju družinskega gorništv.

Vodniška komisija je objavila predlog desetih dvodnevni planinskih izletov in tur po hrvaških gorah, ki ga je v skladu z dogovorom hrvaške in slovenske planinske organizacije pripravila Planinska zveza Hrvaške. Izleti in ture vas bodo popeljali po celotni Hrvaški od Istre do Dalmacije in povsod vmes, tudi po jadranskih otokih. Več informacij najdete na spletni strani www.pzs.si/novice.php?pid=12461.

Gospodarska komisija. PD Ljubljana - Matica razpisuje delovna mesta kuharjev, pomočnikov v kuhinji ter strežnega osebja v Koči Pri Savici in mesto kuharja v Domu v Kamniški Bistrici. PD Kranj vabi k oddaji ponudbe za oskrbovanje Kranjske kočice na Ledinah, PD Bohor Senovo k ponudbi za najem Planinske kočice na Bohorju, PD Nova Gorica pa išče osebje za poletno oskrbovanje Gomiščkovega zavetišča na Krnu.

Komisija za planinske poti (KPP) je 6. aprila na Bledu pripravila zbor markacistov PZS, na katerem so poleg rednih točk dnevnega reda izvolili tudi novega načelnika in člana izvršnega odbora KPP. Na spletni strani PZS je objavljen razpis

usposabljanj za markaciste v letošnjem letu.

Komisija za varstvo gorske narave (KVG) je na zboru odsekov za varstvo gorske narave (VGN) izvolila novo vodstvo, ki ga sestavljalo načelnik Marijan Denša (PD Nazarje) ter člani Janez Bizjak (PD Dovje Mojstrana), Sabina Francek Ivovič (OPD Koper), Danijela Jakomini (PD Skalca Hoče Slivnica), Ana Kreft (PD Vrhnika), Olga Kržan (PD Brežice), Kristina Veber (PD Kamnik) in Francka Zega (PD Nova Gorica). Diplome dr. Angele Piskernik za prizadevno delo na področju varstva gorske narave so prejeli Marjeta Martinčič (PD Trebnje, članica odbora VGN MDO Dolenjske in Bele krajine), Vlasta Medvešek Crnkovič (PD Kum Trbovlje, vodja odbora VGN MDO Zasavja), Alenka Zega (PD Obrtnik, vodja odbora VGN MDO Ljubljana) in Naravovarstvena zveza Smrekovec. KVG se je zahvalila za uspešno in prijazno vodenje nekdanji načelnici Rozaliji Skobe, vodji dolensko-belokranjskega odbora VGN za vrhunsko pripravljeno srečanje. V Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri pri Vrhniku je od 1. marca do 3. decembra 2018 na ogled razstava *Znanje brez meja*, na kateri je predstavljen izbor uspešnih inovatorjev in znanstvenikov s področij znanosti in tehnike, med njimi je tudi naravovarstvenica Angela Piskernik, po kateri je PZS poimenovala najvišje priznanje na področju varstva in ohranjanja gorske narave.

Komisija za alpinizem (KA). Na rednem zboru načelnikov KA so izvolili novo vodstvo izvršnega odbora KA. Načelništvu je prevzel Peter Bajec (AO PD Železničar). Pri vodenju slovenskega alpinizma mu bodo pomagali namestnik načelnika Oto Žan (PD Radovljica) ter člani Miha Habjan (Akademske planinske društvo Ljubljana), Jasna Pečjak (PD Domžale), Nejc Pozvek (Posavski alpinistični klub), Blaž Navršnik (PD TAM), Matic Košir (PD Jesenice) in vodja usposabljanj Alen Marinovič (Šaleški alpinistični odsek Velenje). Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca je poročala o gostovanju Britancev v naših gorah, mladi alpinistični perspektivci pa o

zimskem plezalnem taboru v gorah nad Kamniško Bistrico.

Komisija za športno plezanje (KŠP). KŠP je imela 21. marca svoj redni zbor. KŠP je 24. in 25. marca organizirala izpite za pridobitev naziva športni plezalec 1, 16. marca licenčni seminar za inštruktorje športnega plezanja 1 in vaditelje športnega plezanja, seminar za pridobitev naziva sodnik športnega plezanja in seminar za postavljavce tekmovalnih smeri.

Na balvanskem tekmovanju *Studio Bloc Masters 2018* sta Janja Garnbret in Jernej Kruder 18. marca v nemškem Pfungstadtu dosegla drugo oziroma tretje mesto.

Komisija za gorske športe (KGŠ). Med 22. in 25. februarjem je na pobojnih vulkana Etna na Siciliji potekalo evropsko prvenstvo v turnem smučanju. Slovenske barve so uspešno zastopali Nejc Kuhar, Matjaž Mikloša, Luka Mihelič in Luka Kovačič, ki je na tekmah v vzponu med mlajšimi člani do 23 let dosegel četrto mesto in deseto mesto absolutno.

Luka Kovačič in Nejc Kuhar sta na turnosmučarskem maratonu Selaronda v parih med 650 dvojicami dosegla odlično osmo mesto.

Na dvodnevni turnosmučarski tekmi na Zelenici sta na državnem prvenstvu v vzponu in posamično dvakratna državna prvaka postala Nejc Kuhar in Špela Zupan. Na 23. memorialu celjskih reševalcev na Okrešlju sta nova državna prvaka v parih postala Luka Mihelič in Matjaž Mikloša. Oulu na severu Finske je 25. in 26. februarja gostil zadnjo tekmo evropskega pokala 2018 v lednem plezanju, na kateri so slovensko reprezentanco uspešno zastopali Maja Šuštar, Jaka Hrast in Edvin Nepužlan. Hrast, novinec v tekmovalnem lednem plezanju, se je veselil drugega mesta v skupnem seštevku, Šuštarjeva je bila skupno peta.

KGŠ je pripravila zbor načelnikov, ki je potekal 20. marca na sedežu PZS, potrdili so poročilo o delu v letu 2017 in plan dela za naprej.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je pozvala turnokolesarske

kolektive k oddaji letnega poročila o svoji aktivnosti ter k oddaji kontaktnih podatkov načelnika. Usposabljanje za turnokolesarskega vodnika 1 bo potekal v dveh delih, prvi bo 2. in 3. junija na Krvavcu, drugi pa od 21. do 24. junija na Valvasorjevem domu pod Stolom. Rok za prijave je 18. maj. KTK vas med 10. in 15. avgustom vabi na jubilejni, deseti turnokolesarski tabor, na katerem boste pedala vrteli v Zasavju. Rok za prijave je 27. julij. Zbor turnih kolesarjev je potekal 29. marca, na njem pa so poleg sprejema poročil in programa dela izvolili tudi novo vodstvo komisije.

Planinska založba PZS je objavila akcijo znižanih cen določenih knjig. Izšel je *Planinski zabavnik 2*, drugi delovni zvezek s planinsko tematiko, tokrat za otroke in mladostnike od 9. do 14. leta. Naloge so različne po zahtevnosti, tematskih sklopih in po načinu reševanja. Nekatere naloge so namenjene tudi spodbujanju domišljije, ustvarjalnosti in doživljanju občutij.

Zdenka Mihelič

BODITE NEUSTAVLJIVI

MAGNEZIJ Krka 300

Granulat za pripravo napitka vsebuje magnezijev citrat in vitamin B₂.

Magnezij in vitamin B₂ prispevata k zmanjšanju utrujenosti in izčrpanosti ter normalnemu delovanju živčnega sistema.

Magnezij prispeva tudi k delovanju mišic.

- ✓ Okus po pomaranči in limeti.
- ✓ Brez konzervansov.
- ✓ Brez umetnih barvil, arom in sladil.
- ✓ Ena vrečka na dan.

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite tudi za zdrav življenjski slog.

www.magnezijkrka.si

KRKA

NOVO

Novosti v planinskih kočah

Od letošnje pomladi bodo v slovenskih planinskih kočah začele veljati nekatere novosti, na katere vas na tem mestu seznanjamo, saj jih boste morali upoštevati na svojih planinskih turah, ko boste prenočevali v njih.

Državni zbor Republike Slovenije je 15. februarja sprejel novelo Zakona o spodbujanju razvoja turizma, ki prinaša pomembne spremembe za občine in na novo ureja turistično takso, veljati pa je začel 15. marca. "Turistična taksa je po novem obvezna za vse, tudi za spanje v planinskih kočah. Po prejšnjem zakonu je veljala oprostitev plačila za člane Planinske zveze Slovenije (PZS). Novo višino takse morajo občine določiti v roku treh mesecev od uveljavitve zakona, do takrat pa veljajo obstoječe višine turistične takse," je o spremembah spregovoril strokovni sodelavec PZS Damjan Omerzu. Najvišji možni znesek turistične takse bo znašal 2,50 evra, z letom 2019 pa bodo morali gostje plačati še novost, t. i. promocijsko takso, ki bo znašala dodatnih 25 odstotkov od turistične takse v posamezni občini. Če bo občina določila turistično takso v najvišjem možnem znesku, bo promocijska taksa znašala 0,625 evra in bo gost ob plačilu stroška prenočevanja (tudi v planinskih kočah) tako plačal obe taksi v skupni višini 3,125 evra.

Pohvalno je, da je PZS uspela s pobudo, da turistične takse za taborne in letovanja otrok še vedno ne bo treba plačevati. Kot je razložil Damjan Omerzu, zakon določa, da osebe do 18. leta in njihovi vodje oziroma mentorji, ki so udeleženci letovanj, ki jih organizirajo društva, ki jim je bil podeljen status pravne osebe v javnem interesu, ne plačujejo turistične takse.

Novost je tudi na področju prijave gostov v planinskih kočah. Od začetka letošnjega marca je namreč začel veljati sistem eTurizem, ki ga je opredelil novi Zakon o prijavi prebivališča. "Poudarjamo, da samo članska planinska izkaznica ne bo več zadoščala ob nočitvi v planinskih kočah. Za nočitve bodo planinci morali obvezno predložiti osebni dokument, kot so potni list, osebna izkaznica, vozniško

dovoljenje, in zato vse opozarjamo, da ga vzemite s seboj na planinsko turo," je ob novostih pri prenočevanju v planinskih kočah opozoril strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar. Omerzu pa je še dodal: "Ta obveznost ne velja za mladoletne otroke."

Zdenka Mihelič

Častni člani Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) je v sklopu predstavitve in dela PZS na svoji spletni strani zbrala podatke o častnih članih PZS in jih objavila na podstrani www.pzs.si/vsebina.php?pid=192. V sliki in obširni besedi o življenju, delu, planinskem udejstvovanju, nagradah in dobrobiti za slovensko planinsko organizacijo so obeleženi najbolj zaslužni člani planinske organizacije. Med njimi sta tudi častna predsednika PZS, dr. Miha Potočnik in Vlasto Kopač, ki sta kot predsednika vodila slovensko planinsko organizacijo. Vlasto Kopač, priznani arhitekt in Plečnikov učenec, je med drugim sodeloval pri oživitvi gorske reševalne službe in pri povojni obnovi planinskih koč, njegovo največje delo pa je naravovarstvena in spomeniška zaščita Velike planine ter projekt njenega turističnega razvoja. Dr. Potočnik je poleg planinske organizacije vodil tudi gorsko reševalno službo in bil eden izmed najaktivnejših pobudnikov ustanovitve Triglavskega narodnega parka, sodeloval je tudi pri pripravi Zakona o TNP. Nadaljnji seznam častnih članov sestavljajo Jože Dobnik, tajnik, podpredsednik in vršilec dolžnosti predsednika PZS, prvi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, nekdanja načelnika Mladinske

komisije PZS in nekdanja predsednika PZS Andrej Brvar in Tomaž Banovec, nato Avgust Delavec, ki je trajen pečat v planinski organizaciji pustil kot zbiralec predmetov iz planinske zgodovine in kot raziskovalec planinske dediščine, šesti in trenutno zadnji častni član PZS pa je postal nekdanji predsednik Franci Ekar, ki je med drugim PZS usmeril v promocijo planinstva ter v povezovanje z domačimi in tujimi sorodnimi organizacijami.

Zdenka Mihelič

Policija in planinska zveza podpisali sporazum

Predsednik Planinske zveze Slovenije (PZS) Bojan Rotovnik in v. d. generalnega direktorja policije Simon Velički sta 8. marca podpisala vsakoletni načrt skupnih aktivnosti policije in planinske zveze. Ob tej priložnosti sta obnovila sporazum o sodelovanju, ki bo veljal za nedoločen čas. V okviru sporazuma bosta policija in PZS med drugim sodelovali pri vzdrževanju in obnovi planinske infrastrukture, organizaciji skupnih strokovnih usposabljanj in posvetov, izmenjavi informacij o razmerah v gorah, testiranjih gorniške opreme, na področju radijskih komunikacij, pri pripravi Nacionalnega programa varnosti v gorah ter pri skupnih preventivnih in promocijskih aktivnostih. Za letošnje leto sta si policija in planinska zveza zadali sodelovanje

V. d. generalnega direktorja policije Simon Velički in predsednik PZS Bojan Rotovnik sta podpisala načrt dela za leto 2018 in obnovila sporazum o sodelovanju.

Foto: Nina Djordjevič

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

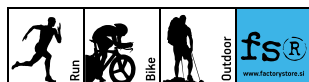
Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Izlu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

pri obnovi in nadelavi planinskih poti za večjo varnost obiskovalcev gora, še posebej na težko dostopnih območjih. Pripraviti nameravata tudi informativne zloženke ali obvestilne table s preventivno vsebino, skupaj z gorsko reševalno zvezo sestaviti skupne patrulje za svetovanje in opozarjanje pohodnikov na nevarnosti. Prizadevali si bosta tudi za izmenjavo statističnih podatkov in drugih informacij, ki bodo podlaga za načrtovanje učinkovitih aktivnosti za večjo varnost v gorah.

*Po spletni objavi pripravila
Zdenka Mihelič.*

Pomurski planinci zagnano v nov mandat

V Meddruštvenem odboru planinskih društev (MDO PD) Pomurja deluje osem planinskih društev, za katera je bil minuli štiriletni mandat pester in zelo uspešen, število članov pa se je povečalo. Predsednik MDO PD Franc Slokan je izpostavil uspešno delovanje posameznih planinskih društev, praznovanje treh jubilejev planinskih društev, organizacijo vedno dobro obiskanega srečanja pomurskih planincev in tradicionalne planinske plese. Bogat mandat se je zaključil s praznovanjem 50-letnice odprtja Pomurske planinske poti (PPP), ki je potekalo v Lendavi v organizaciji PD Lendava – to je leta 2016 organiziralo tudi podelitev najvišjih priznanj PZS. Ob 50-letnici PPP je izšla priložnostna publikacija. Dosedanjemu predsedniku MDO PD Slokanu je potekel že drugi zaporedni mandat, kar je po Statutu PZS največje določeno število zaporednih mandatov. Naslednja štiri leta bo

MDO PD Pomurja vodil predsednik PD Lendava Štefan Kozak.

Svoje delo v MDO PD so na svojih zborih pretehtali tudi vodniki in markacisti PZS. Vodniki v društvih so svoje naloge dobro opravili, pohodi so bili izpeljani po programih in brez nezgod, kar je najbolj pomembno. Posebno pozornost so namenili interni izobraževalni vsebini odbora, bolj pa se bo treba potruditi pri iskanju razlogov, zakaj se nekateri vodniki ne udeležujejo licenčnih izobraževanj. Še en mandat so vodenje odbora zaupali načelniku Dragu Lipiču iz PD Hakl Sveta Trojica v Slovenskih goricah. Pomurski markacisti so iztekajoči se mandat ocenili z odlično oceno. Odseki Pomurske planinske poti, ki je digitalno posneta in za katero je narejen kataster poti, so dobro urejeni, še posebej po lanski skupni akciji z okoli štiristo urami dela in z nameščenim večjim številom dodatnih smernih tabel. V letu 2017 je bilo izdanih 35 znakov po prehojeni poti PPP. Posamezna društva vzdržujejo ob tem še razne tematske poti, tu potekajo tudi evropske kulturne poti, kot so Marijina romarska pot, evropska kolesarska pot *Hiking & Biking* in kulturna pot Svetege Martina Tourskega. Na območju Občine Sveta Trojica se vije tudi Turnokolesarska transverzala, za katero skrbi PD Hakl. Dosedanjemu načelniku odbora za planinske poti Lászlu Ligetiju so zaupali še drugi mandat.

Drago Lipič

Na zboru vodnikov PZS iz MDO PD Pomurja smo se zbrali 9. januarja v Benediktu v Slovenskih goricah.

Foto: Drago Lipič

U SPOMIN

Tine Lenarčič

(1924–2017)

Odšel je velik ljubitelj gorskega sveta, starosta Planinskega društva Trbovlje, vesten zapisovalec dogajanja v društvu in Trbovljah, pravi planinski zanesenjak in prijatelj, dober mož in skrben oče. Skratka, odšel je Človek z veliko začetnico, ki je imel rad hribe, svoje Trbovlje in njegove prebivalce, rudarski stan in svojo družino. Z veliko bolečino v srcu in globoko žalostjo smo planinke in planinci sprejeli kruto resnico, da nas je za vedno zapustil naš priljubljeni in spoštovani zaslužni odbornik in častni član Tine Lenarčič. Njegov stol v društveni pisarni bo ostal za vedno prazen. Izgubili smo vzornika in steber, na katerega smo se lahko v tiski vedno naslonili. Bil je tudi neprecenljiv vir informacij o delu in zgodovini društva od njegovih začetkov do danes. V zadnjih letih je bil sinonim, sedaj pa je postal legenda PD Trbovlje.

Tine se je rodil 4. novembra 1924 kot osmi otrok v številni rudarski družini. Šolal se je v Trbovljah, se zaposlil v Rudniku Trbovlje in doštudiral ob delu. Planinstvu se je zapisal že v svojih dijaških letih, ko je leta 1938 na takratni meščanski šoli s štirinajstimi leti postal član mladinskega odseka takratnega SPD, podružnice Trbovlje. Planinstvu je nato ostal zvest vse do konca življenja, to je polnih osemdeset let. Vsako leto do smrti je plačeval članarino za vso družino. Ljubezen do narave in gora je vsekozi delil s svojimi najbližjimi. Z ženo, tudi planinsko mentorico, je več kot petindvajset let vodil izlete in

širil planinski duh med mladimi planinci na takratnih osnovnih šolah. Med njimi sta bila tudi njegova sinova Marko in Matevž, ki sta kasneje kot planinska vodnika in alpinista dosegala za tisti čas vrhunske rezultate v gorah na Grenlandiji in Patagoniji v Južni Ameriki.

Leta 1948 je bil pobudnik za ustanovitev alpinističnega odseka pri PD Trbovlje in nato sedem let tudi sam aktiven plezalec. Po opravljenem izpitu za planinskega vodnika in alpinista je samostojno organiziral in vodil več sto skupinskih izletov. Mentoriam v vrtcih in na osnovnih šolah je pomagal pri izvedbi več kot dvesto izletov v bližnje in oddaljene hribe. Opravil je tudi izpit za gorskega stražarja oziroma varuha gorske narave. Vse svoje znanje in izkušnje je delil na društvenih planinskih taborih, planinskih šolah in predavanjih. Tine je bil zelo aktiven tudi v različnih organih društva. Polnih štiriintriideset let je bil zelo dejaven tajnik društva, pet let načelnik markacijskega odseka, enajst let načelnik kulturno-propagandnega odseka, osem let predsednik nadzornega odbora in več kot šestdeset let član upravnega odbora. Po drugi svetovni vojni je pomagal pri ustanavljanju planinskih društev v sosednjih občinah Hrastniku in Krškem leta 1948, Radečah leta 1951 in pri ustanovitvi sosednjega društva Kum leta 1950. Leta 1948 je bil pobudnik in soustanovitelj Koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev, ki je nato leta 1975 prerastel v sedanji meddruštveni odbor (MDO) zasavskih planinskih društev. Leta 1952 je bil eden od pobudnikov in član odbora za izgradnjo zasavske planinske kočice na Prehodavcih. Tine je bil tudi pobudnik in soorganizator danes zelo priljubljene Zasavske planinske poti od Kumrovca do Kuma. Bil je avtor njenega zaščitnega znaka in pisec zgodovine njenega nastajanja. Leta 1995 je bil med pobudniki in soustanovitelji Planinske sekcije pri Društvu upokojencev Trbovlje, ki deluje še danes.

V različnih planinskih in drugih revijah, časopisih, radiu in televiziji je objavjal članke o dejavnosti in društvenih prireditvah v PD Trbovlje. Pri tem je sodeloval tudi z drugimi društvi,

lokalnimi ustanovami, založbami in medijskimi hišami ter pisci priločnikov in vodnikov po planinskih poteh v Zasavju in Sloveniji. Članke je pisal tudi za *Obvestila PZS* in *Planinski vestnik* ter zgodovino društva popisal v knjigah *60 let planinstva v Trbovljah* (1973) in *Mrzlica, savinjski in knapovski Triglav* (1999).

Že kot mlad planinec je leta 1946 sodeloval pri gradnji planinske kočice na Mrzlici in njene depandanse leta 1950. Prav tako je bil član gradbenega odbora za izgradnjo sedanje kočice v letih 1961–1963. Sodeloval je tudi pri predstavitvi Poldetove kočice na današnja lokacija na Štorov travnik. Pomagal je pri izgradnji električnega voda iz Čeč na Mrzlico in izgradnji ceste iz Podmeje na Mrzlico leta 1961. Za svoje res plodovito in ustvarjalno delo na področju planinstva v Zasavju in Sloveniji je prejel najvišja društvena priznanja, priznanja MDO zasavskih planinskih društev in najvišja priznanja Planinske zveze Slovenije, to je spominsko plaketo in svečano listino. Za delo v planinstvu je prejel tudi Bloudkovo zlato značko, srebrni in zlati znak Planinske zveze Jugoslavije in najvišja priznanja občine Trbovlje.

Poleg planinstva je bil Tine Lenarčič zelo aktiven tudi na področju turizma in hortikulture ter na več področjih kulturne dejavnosti. Že v osnovni in meščanski šoli je recitiral poezijo in bral prozo na šolskih proslavah, bil je član šolskega pevskega zbora in igralske skupine. Po vojni pa se je vključeval v ponovno oživitev gledališča, pevskih zborov, delavske godbe, knjižnice in drugih kulturnih institucij. Bil je član gradbenega odbora za izgradnjo osrednjega kulturnega hrama v Trbovljah Delavskega doma in zelo angažiran član Izvršnega odbora Kulturne skupnosti Trbovlje. Bil je pobudnik za ustanovitev sekcije likovnih samorastnikov oziroma društva likovnih umetnikov RELIK Trbovlje ter kar sedemindvajset let njegov aktivni podpredsednik in častni član. V okviru Društva upokojencev je bil zelo ustvarjalen v sekciji Literarni prijatelji in dolgoletni tajnik Solidarnostnega posmrtninskega sklada. Napisal je več kot dvajset knjig, društvenih kronik, zbornikov, brošur ter

na stotine člankov o življenju in delu preprostih ljudi in aktivistov s področij, kjer je tudi sam deloval. Za vsestransko delo na različnih področjih je bil Tine Lenarčič imenovan za častnega občana Občine Trbovlje.

Tine je bil velik domoljub in Trboveljčan. V društvu pa smo ga poznali kot z dušo in srcem zaprišeženega planinca in ljubitelja narave. Bil je skromen, izredno delaven in odgovoren. Nase je prevzemal zahtevna dela in pomagal tudi drugim s koristnimi nasveti. Bil je živ leksikon in nikoli ni nikogar pustil brez odgovora. Bil je dober tovariš in svetel vzor planinskega prijateljstva. Rad se je pogovarjal, znal pa se je tudi pozabavati in poveseliti.

Ob tej priliki se mu želimo zahvaliti za njegov res obsežni prispevek k uspešnemu delovanju PD Trbovlje in širjenju planinske kulture v Zasavju in Sloveniji. Ohranili ga bomo v najlepšem spominu, njegova literarna in strokovna dela pa ga bodo ohranjala v spominu še mnogih generacij.

Bojan Gorjup

Andrej Kuzman

(1945–2018)

V ponedeljek, 12. marca 2018, smo na zadnjo pot pospremili našega dragega prijatelja, planinskega tovariša, vodnika, pedagoga, predsednika PD Velenje, profesorja Andreja Kuzmana. S šestnajstimi leti je izpod obronkov prostranih pohorskih gozdov odšel v svet – čeprav le v bližnje Celje. Mesto ga ni navdušilo. Pogrešal je razgibane senožeči, strme globače, vonj po pokošeni travi in preprosto domačnost pohorskih ljudi. V Celju se je kmalu pridružil planinski skupini in z njo ob nedeljah zahajal na bližnje gore, ki so ga dokončno osvojile, ko je leta 1962 na Peci postal mladinski vodnik.

Rad je zahajal v Kamniško-Savinjske Alpe, na Korošici je z zanimanjem prisluhnil starim prekaljenim planincem in se ob njihovih dogodivščinah kalil in vzgajal. Napis na tramu v planinski koči *Na svobodni gori ni zemskih nadlog* mu je dal odgovor na vsa tolikokrat zastavljena vprašanja, kaj človeka žene, da z zložnih dolinskih stezic usmeri korak visoko v nevarne strmine. Andrej je občudoval to prvobitnost narave, pot v Robanov kot se mu je zdela pravljíčna. Ko je v planšariji pil *ožejeno* mleko in prisluhnil milim zvokom, ki jih je iz citer izvajal Robanov Joža, je bila njegova sreča popolna. Tudi v času študija je vsak konec tedna izkoristil za pobeg v neokrnjeno zavetje gora.

V Velenje ga je zanesla poklicna pot. Jeseni 1970 je začel s pedagoškim delom na Rudarskem šolskem centru. V planinsko društvo ga je pritegnil stanovski kolega Peter Ficko, ki je bil takrat predsednik PD Velenje. Že naslednje leto je postal član upravnega odbora in načelnik mladinskega odseka. Kar takoj je začel delati v društvu. Bil je v odboru za pripravo Šaleške planinske poti, katerega naloga je bila določiti traso poti, jo markirati ter pripraviti in izdelati opis poti. Tako je v razmeroma kratkem času spoznal celotno Šaleško dolino in njene hribovite obronke. Otvoritev poti je bila 10. oktobra 1974, na Andrejev rojstni dan. Sam je rekel, da ga je dolina, v katero je prišel kot tujec, prevzela in sprejela in da je v njej končno pogнал korenine, saj je med planinci našel svoje prave prijatelje. Andrej je bil član upravnega odbora polnih sedeminštirideset let, kar je rekord v našem društvu. Do svojega prezgodnjega odhoda je bil vpet v organe planinskega društva, prevzemal je številne odgovorne funkcije. Predsednik društva je bil od leta 1978 do 1982 ter od leta 2016 naprej. En mandat je bil tudi predsednik Savinjskega meddruštvenega odbora.

Bil je med ustanovitelji planinske sekcije Podkraj-Kavče. V šestnajstih letih delovanja sekcije so ubirali planinske poti od Pohorja do Matajurja, od Karavank do Mirne gore ter od Mangarta do Snežnika. Spoznavali in odkrivali so še nepoznane kotičke

slovenskega planinskega sveta, bili pa so tudi v gorah Avstrije in v slovaških Tatrah. Andrej Kuzman je bil tudi soustanovitelj Planinske sekcije Bolnišnice Topolšica. S svojimi izkušnjami in svetovanjem je veliko prispeval k delu sekcije, bil pa je tudi eden od glavnih planinskih vodnikov, saj do leta 1999 niso imeli svojega.

Posebno poglavje v Andrejevem planinskem udejstvovanju je delo z mladimi. Tako je bil leta 1992 pobudnik za ustanovitev planinske šole za osnovnošolce. Bil je vodja in predavatelj. V okviru planinskih šol so učence seznanjali tudi s planinsko orientacijo, udeleževali so se občinskih, področnih in republiških tekmovanj in dosegali zavidljive rezultate. Nепrecenljiva je Andrejeva vloga pri povezovanju planinskih krožkov na osnovnih šolah. Na njegovo pobudo, vendar pod vodstvom sina Uroša, so se leta 2005 povezali z akcijo, imenovano Lepi čevlji. Namen te združitve je bila lažja organizacija planinskih izletov, saj delujejo pod okriljem mladinskega odseka, ki poskrbi za vodenje po organizacijski in tehnični plati.

Planinski tabori so prav tako plod Andrejevega dela. Prvi tabor je bil organiziran leta 1983. Sprva so potekali v zelo skromnih razmerah pri Domu planincev v Logarski dolini, kasneje je bil taborni prostor prestavljen v gozd ob avtokampu. Danes so tabori del skupnih taborov Savinjskega meddruštvenega odbora. Ko je v začetku devetdesetih postal ravnatelj gimnazije, je skupaj s profesorico Suzano Cesar uspešno izpeljal dva tabora za srednješolce; prvega na Slovaškem v Zahodnih Tatrah in drugega v Bavšici. Andrej se je z mladimi in za mlade ukvarjal tako redno in zavzeto, da je to postalo njegov način življenja in mu je izpolnjevalo ves prosti čas. Po uspešno opravljenem tečaju za mladinske vodnike za letne in zimske razmere je Andrej leta 1972 opravil tudi tečaj za inštruktorja planinske vzgoje. Udeleževal se je tudi ledeniških izobraževanj, ki jih je MK PZS prirejela v Avstriji.

Bil je tako vsestranski, da vseh njegovih prispevkov za dobrobit planincev niti ne moremo naštet. Vedno je iskal nove načine in možnosti, da bi nam polepšal vsakdan, nas popeljal

po novih poteh, nam pokazal nove, zanimive stvari. Tako je Andrej zadnja leta uspešno vodil Potepanja ob sredah in na ta način osrečil številne planince, ki v tretjem življenjskem obdobju še vedno hrepenijo po preživljanju prostega časa v naravi, želijo biti aktivni in spoznavati tiste kotičke naše lepe dežele, za katere si prej, v aktivni dobi, zaradi preobilice dela niso mogli vzeti dovolj časa. Prav tako smo mu nadvse hvaležni za vse lepe trenutke, ki smo jih z njim oziroma pod njegovim vodstvom preživeli na planinskih potovanjih. Popeljal nas je v vse republike naše nekdanje skupne države in osvojili smo številne, tudi najvišje vrhove Bosne, Hercegovine, Srbije, Makedonije, Črne Gore, Hrvaške, zlasti vzpetine na otokih. Nepozabna so potepanja po Bolgariji, Romuniji in po njemu tako priljubljenih slovaških Tatrah. Na tak način smo spoznavali bogato kulturno dediščino sosednjih narodov, njihovo zgodovino, arhitekturo, vero, kulinariko in njihov način življenja.

Pa naj omenim še planinske plese. Letos je bil že dvainštirideseti in vedno je bil Andrej v organizacijskem odboru. Tudi letos. A kruta bolezen mu je preprečila, da bi se nam pridružil. Namesto njega nam je spregovorila žena Silva. Kar nekam stiskalo nas je pri srcu, ko smo izvedeli, da je v bolnišnici, in zaželeli smo mu čimprejšnje okrevanje. Toda žal ga je premagala bolezen in 6. marca je za vedno zaprl oči.

Andrej je za svoje požrtvovalno in plemenito delo v planinski organizaciji prejel več priznanj Planinske zveze Slovenije: srebrni in zlati častni znak PZS, Knafelčevo diplomo leta 1979, spominsko plaketo PZS in srebrno priznanje Športne zveze Velenje leta 2005, priznanje Mladina in gore leta 2011 in najvišje priznanje za posameznike – Svečano listino PZS leta 2017. Izteklo se je še eno življenje, ki je bilo polno, delavno in uspešno. Velika množica, ki ga je pospremila na zadnjo pot, je dokaz, kako znan in priljubljen je bil. Vedno bo ostal v našem spominu kot dober tovariš, odlični organizator in plemenit človek. Andrej, zelo te bomo pogrešali.

*V imenu velenjskih planincev
Anica Pugelj*

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

**o delu markacistov, nacionalni parki,
koče na rapalskem ozemlju**

INTERJUJ

Mojca Koligar, Aleš Bjelčevič, Ines Papert

Z NAMI NA POT

družinski izleti

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR
V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI,
KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 280 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje druži nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem s 24 urno asistenco, nezgodno ter druga zavarovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopico drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanjo in predvsem zase!

www.pzs.si

